

UN CADRU-MODEL PENTRU STRATEGIA DE INTEGRARE INTERCULTURALĂ LA NIVEL NAȚIONAL

Strategii de integrare interculturală:
gestionarea diversității ca oportunitate

COMITETUL DIRECTOR PENTRU
ANTIDISCRIMINARE, DIVERSITATE
ȘI INCLUZIUNE (CDADI)

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

UN CADRU-MODEL PENTRU STRATEGIA DE INTEGRARE INTERCULTURALĂ LA NIVEL NAȚIONAL

Strategii de integrare interculturală:
gestionarea diversității ca oportunitate

COMITETUL DIRECTOR PENTRU
ANTIDISCRIMINARE, DIVERSITATE
ȘI INCLUZIUNE (CDADI)

*Opiniile exprimate în această lucrare sunt
responsabilitatea autorilor și nu reflectă neapărat
politica oficială a Consiliului Europei.*

Reproducerea fragmentelor este permisă (în limita a 500 de cuvinte), cu excepția scopurilor comerciale și cu condiția ca integritatea textului să fie păstrată, fragmentul să nu fie folosit în afara contextului, să nu ofere informații incomplete sau să inducă în eroare cititorul în vreun alt mod cu privire la natura, domeniul sau conținutul textului. Textul sursă trebuie întotdeauna menționat astfel: „© Consiliul Europei, anul publicării”. Orice altă solicitare privind reproducerea/traducerea integrală sau parțială a documentului trebuie adresată Direcției de Comunicații, Consiliul Europei (F-67075 Strasbourg Cedex sau la adresa de e-mail publishing@coe.int).

Orice altă corespondență referitoare la acest document trebuie adresată Direcției Antidiscriminare a Consiliului Europei, departamentul Orașe Interculturale.

Departamentul Antidiscriminare,
Consiliul Europei, F-67075 Strasbourg
Cedex Franța
E-mail: intercultural.cities@coe.int

Coperta și aranjarea în pagină:
Documente și publicații Departamentul
de producție (DPDP), Consiliul Europei

Fotografia de copertă: Shutterstock
Fotografii: ©Shutterstock și Ville de Montréal

© Consiliul Europei, octombrie 2022

Conținut

SUMAR EXECUTIV	5
Premisă	5
INTRODUCERE	7
Beneficiile politicilor privind migrația și integrarea bine gestionate	9
Definiții-cheie privind sensul general al termenilor utilizați în acest document	10
SECȚIUNE I – ARGUMENTAȚIE ȘI OBIECTIVE PENTRU STRATEGIA DE INTEGRARE INTERCULTURALĂ	15
Ce reprezintă integrarea interculturală?	15
De ce ne dorim o integrare interculturală?	15
SECȚIUNE II – PRINCIPIILE UNEI STRATEGII DE INTEGRARE INTERCULTURALĂ	19
Asigurarea egalității	19
Aprecierea diversității	20
Promovarea unor interacțiuni semnificative	21
Civism activ și participare activă	22
SECȚIUNE III – MATRICEA POLITICILOR DE INTEGRARE INTERCULTURALĂ	27
SECȚIUNE IV – STRUCTURA UNEI STRATEGII DE INTEGRARE INTERCULTURALĂ	37
O analiză bazată pe date concrete a problemei de rezolvat	38
Un scop general legat de provocările integrării interculturale	40
Un set de obiective pentru a ajuta la realizarea acestui scop	41
Programe și proiecte care urmează să fie dezvoltate și implementate împreună cu beneficiarii	42
Structurile/mecanismele necesare pentru asigurarea unui cadru coerent	44
Actori desemnați să își asume responsabilitatea, inclusiv în privința coproducției împreună cu beneficiarii	47
Amploarea și sursa resurselor necesare implementării	48
Mijloacele de comunicare a politicii și destinatarii comunicării	49
Modalități de monitorizare și evaluare a eficacității politicii	50
Mijloacele de analiză și revizuire a politicii	51

Sumar executiv

Politicile de integrare a migranților și refugiaților se referă la o serie de domenii de politică și niveluri de guvernare, iar elaborarea lor necesită consultare și coordonare sistematică între toate entitățile corespunzătoare implicate. Succesul acestora depinde de integrarea lor în politicile de management al diversității, care apreciază diversitatea ca resursă, promovează diversitatea în instituții, în spații rezidențiale și publice și reduc segregarea în viața socială, culturală, economică și politică. Mai presus de toate, succesul politicilor de integrare depinde de capacitatea acestora de a realiza o incluziune efectivă prin promovarea asumării și implicării active a instituțiilor statului, a autorităților regionale și locale și a societății civile.

Modelul de integrare interculturală promovat de Consiliul Europei conține toate aceste elemente¹ și, deși acest document abordează în mod special integrarea migranților, trebuie remarcat că abordarea integrării interculturale descrise aici este la fel de relevantă și pentru integrarea altor persoane din diverse medii, precum și pentru adaptarea în bune condiții a întregii societăți la structura sa din ce în ce mai diversă.

Acest cadru-model pentru politici a fost dezvoltat prin dialog la mai multe niveluri și își propune să servească drept bază pentru strategiile naționale de integrare interculturală cu caracter complet, bazate pe standardele drepturilor omului, susținute de o înțelegere realistă a mișcărilor transfrontaliere și a impactului acestora, și care au în vedere costul uman, social și economic al neintegrării. Totodată, modelul se bazează și pe rezultatele pozitive ale acelor autorități

locale și state membre care au aplicat abordarea integrării interculturale ca mijloc de a realiza o incluziune reală la nivel local.

Acest cadru-model pentru politici este, prin urmare, un instrument util pentru cei care activează practic sau lucrează la elaborarea de politici în domeniul diversității și incluziunii. Totodată, reprezintă o sursă de inspirație pe baza practicilor de vârf centralizate în urma dialogurilor multilaterale la care au participat statele membre ale Consiliului Europei și orașele care au adoptat strategia integrării interculturale și contribuie la sporirea nivelului de egalitate și coeziune, în conformitate cu standardele corespunzătoare ale Consiliului Europei. Este conceput ca un instrument flexibil, care să poată fi adaptat de către specialiștii practicanți la specificul contextului lor juridic și administrativ.

Premisă

Acest cadru-model pentru politici este un instrument util pentru cei care activează practic sau lucrează la elaborarea de politici în domeniul diversității și incluziunii. A fost dezvoltat pe baza dialogurilor multilaterale și pe baza rezultatelor pozitive ale acelor autorități locale² și state membre³ care au aplicat abordarea integrării interculturale ca mijloc de a realiza o incluziune reală la nivel local. Este conceput ca un instrument flexibil, care să poată fi adaptat de către specialiștii practicanți la specificul contextului lor juridic și administrativ.

Acest cadru-model pentru politici nu are rolul de a aborda sau afecta statutul legal al migranților care locuiesc pe un teritoriu al unui stat membru ori condițiile de intrare legală pe teritoriu sau orice altă prevedere legală națională privind gestionarea migrației și controlul frontierelor.

1. Vezi: [Recomandarea CM/Rec\(2015\)1 a Comitetului de Miniștri pentru statele membre cu privire la integrarea interculturală](#). La adoptarea acestei recomandări de către Comitetul de Miniștri, Federația Rusă a făcut o declarație în care indică, printre altele, că recomandarea nu este un document ce beneficiază de acordul unanim al tuturor statelor membre și că nu reflectă o abordare comună a acestora, iar Federația Rusă își rezervă dreptul de a decide măsura și limitele punerii în aplicare a acesteia.

2. Vezi: [Indexul orașelor interculturale - rapoarte individuale după oraș](#).

3. Vezi: raportul de analiză privind implementarea a recomandării menționate anterior (documentul CDADI(2021)5).

Introducere

În contextul instabilității geopolitice de durată, starea de neliniște publică cu privire la migrație și diversitate a crescut constant. În același timp, discriminarea continuă să afecteze un număr mare de minorități etnice, imigranți și copii ai imigranților în UE și nu numai.⁴

Drept urmare, politicile de integrare nu reușesc adesea să se ridice la nivelul standardelor europene privind drepturile omului, inclusiv cele legate de coeziune socială, egalitate și anti-discriminare,⁵ și creează totodată dificultăți în ceea ce privește statul de drept. Integrarea eficientă este adesea percepută ca un factor de atracție în absența unor politici convenite în materie de azil și de frontieră și a unor abordări armonizate ale integrării pe întregul continent.

Cu toate acestea, lecțiile învățate în urma politicilor de integrare deficiente sau absente din trecut ne arată că prețul plătit sub forma deteriorării coeziunii și a irosirii talentelor poate fi unul serios: „Dacă nu reușim să concepem politici și strategii pentru a promova integrarea refugiaților și a migranților cu dreptul de a rămâne în societățile noastre, ne vom crea

probleme în viitor care ar putea fi complet evitate.”⁶ Este „momentul ca Europa să se ocupe de integrarea migranților așa cum trebuie”⁷, așezând-o pe o bază solidă a drepturilor omului⁸ și transformând-o într-un element integrant al bunei guvernante.⁹

Politicile de integrare a migranților și refugiaților se referă la o serie de domenii de politică și niveluri de guvernare, iar elaborarea lor este un proces complex și delicat, ce necesită consultare și coordonare sistematică între toate entitățile corespunzătoare implicate. Succesul acestora depinde în cele din urmă de capacitatea lor de a realiza o incluziune efectivă prin promovarea asumării și implicării active a instituțiilor statului, a autorităților regionale și locale și a societății civile. Succesul politicilor de integrare depinde și de încorporarea lor în politicile de management al diversității, care apreciază diversitatea ca resursă, promovează diversitatea în instituții, în spații rezidențiale și publice și reduc segregarea. Toate aceste elemente constituie modelul de integrare interculturală promovat de Consiliul Europei, care a fost testat cu succes de regiuni și orașe din întreaga Europă, și nu numai, și care contribuie din ce în ce mai mult la modelarea politicilor de stat.

4. Vezi: [Together in the EU: promoting the participation of migrants and their descendants](#) [Împreună în UE: promovarea implicării migranților și a urmașilor acestora], raport al Agenției pentru Drepturi Fundamentale (ADF), martie 2017. Vezi și [Second European Union Minorities and Discrimination Survey \(EU-MIDIS II\) – Main results](#) [Cel de-al doilea sondaj EU-MIDIS al Uniunii Europene privind minoritățile și discriminarea – Principalele rezultate], ADF (2017) și următoarele rapoarte conexe: [Being Black in the EU, \[Persoanele de culoare în UE\]](#) ADF (2018), [Second European Union Minorities and Discrimination Survey Muslims – Selected findings](#) [Cel de-al doilea sondaj al Uniunii Europene privind minoritățile și discriminarea în cazul musulmanilor – O selecție a rezultatelor], ADF (2017), [Second European Union Minorities and Discrimination Survey – Migrant women – Selected findings](#) [Cel de-al doilea sondaj al Uniunii Europene privind minoritățile și discriminarea în cazul femeilor migrante – O selecție a rezultatelor], ADF (2019). Puteți găsi toate datele în funcție de țară și pe pagina de [explorare interactivă a datelor](#).

5. Printre acestea se numără „Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale”, „Carta Socială Europeană” și „Convenția privind participarea străinilor la viața politică la nivel local”.

6. Ambasadorul Tomáš Boček, „First report on the activities of the Secretary General’s Special Representative on Migration and Refugees” [Primul raport asupra activităților reprezentatului special al secretarului general pentru migrațiune și refugiați], Consiliul Europei, februarie 2018, p. 21.

7. „Time for Europe to get migrant integration right” [E timpul ca Europa să trateze corect integrarea migranților], document tematic publicat de Comisarul Consiliului Europei pentru Drepturile Omului, Editura Consiliului Europei, mai 2016.

8. „Human rights in culturally diverse societies” [Drepturile omului în societățile diverse din punct de vedere cultural], îndrumări adoptate de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei în 2 martie 2016.

9. Vezi: articolul [12 principii ale bunei guvernante](#) al Consiliului Europei. A se vedea, de asemenea, studiul *The spirit level*, de Richard Wilkinson și Kate Pickett, care demonstrează printr-o serie de indicatori că „reducerea inegalității este cea mai bună modalitate de a îmbunătăți calitatea mediului social și, prin urmare, calitatea reală a vieții pentru noi toți”.

Politicile de integrare trebuie să adopte o abordare echilibrată și cuprinzătoare între responsabilitățile migranților și cele ale societăților.

Pe de o parte, politicile de integrare se concentrează pe responsabilitatea migranților de a se integra în noua lor țară de reședință. Acestea le oferă migranților servicii care să-i încurajeze și să-i ajute să învețe limba, să dobândească noi calificări și să înțeleagă mediul social și cultural din noua lor țară de reședință.

Pe de altă parte, pentru a ne asigura că migranții devin o componentă integrantă și productivă a comunității, trebuie să se pună accent și pe aportul de valori adus de migranți și pe valorificarea talentelor, aptitudinilor și cunoștințelor acestora (inclusiv a limbilor cunoscute), atât în beneficiu propriu, cât și pentru comunitate. În plus, politicile de integrare trebuie să creeze spații și ocazii pentru o interacțiune interculturală semnificativă, ca o modalitate de a asigura sentimentul de apartenență, participarea activă și coexistența interculturală pașnică. Accesul la drepturi trebuie să fie punctul de plecare, nu punctul final al integrării – nu numai pentru că aceasta reprezintă o chestiune de egalitate și nediscriminare, ci și pentru că cercetările arată că accesul deplin la drepturile lor existente la scurt timp după sosire accelerează în mod real integrarea.¹⁰

Politicile de integrare de nouă generație trebuie să depășească stadiul de etichetare și clasificare a cetățenilor și să se concentreze, în schimb, pe valorile individuale și pe emanciparea individuală, aspecte care pot contribui la bunăstarea întregii societăți.

Strategiile de integrare trebuie să pună pe primul plan o garanție absolută a demnității umane, menținând în același timp coordonarea cu politicile publice de securitate internă și cu politicile internaționale și de afaceri externe.

Acest model de cadru pentru politici a fost dezvoltat prin dialog la mai multe niveluri și este susținut de o analiză a actualelor strategii de integrare naționale și locale, precum și de dialogurile desfășurate cu reprezentanții oficiali în materie de politici ai statelor membre ale Consiliului Europei și ai orașelor interculturale. Totodată, modelul se bazează pe standardele internaționale corespunzătoare și pe rezultatele pozitive ale abordărilor integrării¹¹ interculturale ca mijloc de a realiza o incluziune reală la nivel local.

10. O serie de studii recente desfășurate de Immigration Policy Lab (IPL) din cadrul Universității ETH Zurich și al Universității Stanford demonstrează că obținerea cetățeniei duce la o creștere considerabilă a veniturilor în rândul imigranților marginalizați și că naturalizarea promovează integrarea socială și politică a acestora pe termen lung. (<https://pp.ethz.ch/research/citizenship.html>).

11. Vezi: *Recomandarea CM/Rec(2015)1 a Comitetului de Miniștri pentru statele membre cu privire la integrarea interculturală*.

Scopul prezentului cadru-model pentru politici este de a servi drept bază pentru strategiile naționale de integrare interculturală cu caracter complet, bazate pe standardele drepturilor omului, susținute de o înțelegere realistă a mișcărilor transfrontaliere și a impactului acestora, și care au în vedere costul uman, social și economic al neintegrării. Prin urmare, trebuie considerat drept un instrument pentru cei care activează practic sau lucrează la elaborarea de politici în domeniul diversității și incluziunii. Totodată, reprezintă o sursă de inspirație pe baza practicilor de vârf centralizate în urma dialogurilor multilaterale la care au participat statele membre ale Consiliului Europei și orașele care au adoptat strategia integrării interculturale și contribuie la sporirea nivelului de egalitate și coeziune, în conformitate cu standardele corespunzătoare ale Consiliului Europei. Este conceput ca un instrument flexibil, care să poată fi adaptat de către specialiștii practicanți la specificul contextului lor juridic și administrativ.

Chiar dacă acest cadru-model pentru politici abordează în mod special integrarea migranților, trebuie remarcat că abordarea integrării interculturale este la fel de relevantă și pentru integrarea altor persoane din diverse medii, precum și pentru adaptarea în bune condiții a întregii societăți la structura sa din ce în ce mai diversă. Prin urmare, chiar dacă acest document vizează în principal migranții și refugiații, autoritățile însărcinate cu elaborarea unei strategii naționale de integrare interculturală ar putea, de asemenea, să ia în considerare și acei cetățeni care locuiesc în țară de două sau mai multe generații și sunt încă percepuți ca străini din motive legate de originea națională sau etnică, culoarea pielii sau religie.

După cum precizează clar acest document, sintagmele scurte precum „integrarea migranților/refugiaților” nu trebuie interpretate greșit, în sensul că responsabilitatea integrării le-ar reveni doar noilor veniți și membrilor comunităților minoritare sau că strategiile de integrare interculturală îi vizează exclusiv pe aceștia. Dimpotrivă, o inovație-cheie în abordarea interculturală a managementului diversității pe care a adus-o Consiliul Europei a fost recunoașterea faptului că aceasta este o provocare pentru întreaga societate, inclusiv pentru statul și comunitatea gazdă – și, într-adevăr, că întreaga societate va beneficia de îmbogățirea reciprocă aferentă.¹²

În același registru, prezentul document se referă la integrarea interculturală ca model de politică ce vizează societatea în ansamblu printr-un efort pe mai multe niveluri, cu mai multe entități implicate, de „integrare a societăților diverse”,¹³ iar incluziunea

12. *Cartea albă privind dialogul intercultural: „Să trăim împreună cu egală demnitate”,* Consiliul Europei, 2008.

13. Cf. *Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale, Recomandările Ljubljana ale ÎCMN privind integrarea societăților diverse*, 2012.

trebuie să fie un rezultat al politicilor de integrare interculturală, și anume prin recunoașterea demnității, identității, contribuției și accesului la resurse și șanse egale pentru fiecare.

Prin urmare, acest cadru-model pentru politici nu se concentrează asupra drepturilor și serviciilor care li se cuvin sau ar trebui să li se cuvină celor recent sosiți, în funcție de statutul lor (așa-numitele servicii de integrare¹⁴). În schimb, clarifică modul în care instituțiile publice, reglementările și politicile din toate domeniile pot face posibilă integrarea migranților devenind mai incluzive. Prin adaptarea la un context de diversitate culturală și socială, acestea pot contribui la dezvoltarea coeziunii comunității și a încrederii sociale și pot maximiza beneficiile diversității pentru societate în ansamblu.

Documentul subliniază în continuare cerințele care decurg din standardele și valorile pe care statele membre ale Consiliului Europei le respectă și care trebuie să sprijine strategiile de integrare interculturală. De asemenea, oferă și o listă de măsuri la nivel de politică ce pot ajuta la îndeplinirea acestor cerințe. În plus, acesta conturează profilul cadrului, care poate asigura o strategie de integrare concentrată, bazată pe date concrete și eficientă în realizarea incluziunii.

În timp ce teoria și practica integrării interculturale sunt creația Consiliului Europei, gestionarea diversității culturale într-o lume globalizată și individualizată este, desigur, de interes pe toate continentele (după cum se observă din răspândirea apartenenței la programul Orașe Interculturale în întreaga lume). Este adevărat că Agenda ONU 2030, care a fost promulgată în 2015 și a identificat 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă, este axată pe preocupări socio-economice și ecologice, problema migrației apărând doar în Obiectivul 10, „Reducerea inegalității în interiorul țărilor și între țări”, în rubrica privind facilitarea „migrației planificate și bine gestionate”. Cu toate acestea, două ținte specifice ale obiectivului 10 sunt de o importanță deosebită:

10.2: Până în 2030, abilitarea și promovarea incluziunii sociale, economice și politice a tuturor, indiferent de vârstă, sex, dizabilitate, rasă, etnie, origine, religie sau statut economic sau de altă natură.

10.3: Asigurarea egalității de șanse și reducerea inegalității rezultatelor, inclusiv prin eliminarea legilor, politicilor și practicilor discriminatorii, și

14. Vezi: Carrera S. și Vankova Z. (2019), „Human rights aspects of immigrant and refugee integration policies: a comparative assessment in selected Council of Europe member states” [Aspecte privind drepturile omului ale politicilor de integrare a imigranților și refugiaților: o evaluare comparativă în anumite state membre ale Consiliului Europei], document tematic publicat de Reprezentantul Special al Secretarului General pentru migranți și refugiați.

promovarea legislației, politicilor și acțiunilor corespunzătoare în acest sens.

În plus, preambulul precizează: „Suntem hotărâți să promovăm societăți pașnice, echitabile și favorabile incluziunii, fără frică și violență”. Și recunoaște că fără aceasta, dezvoltarea durabilă este imposibilă.

Angajamente mai concrete la nivelul ONU sunt cuprinse în „Pactul internațional pentru asigurarea unei migrații legale, desfășurate în condiții de siguranță și de ordine”, încheiat în 2018. Printre obiectivele acestuia se numără:

- ▶ asigurarea accesului la servicii esențiale pentru migranți;
- ▶ emanciparea migranților și a societăților în vederea realizării incluziunii depline și a coeziunii sociale;
- ▶ eliminarea tuturor formelor de discriminare și promovarea discursului public bazat pe date concrete pentru a modela percepția asupra migrației;
- ▶ investiția în dezvoltarea competențelor și promovarea recunoașterii reciproce a aptitudinilor, calificărilor și competențelor.

Elaborarea de planuri naționale pentru integrare interculturală va ajuta, astfel, statele membre ale Consiliului Europei să își îndeplinească angajamentele ONU și să sprijine eforturile acelor țări care sunt deja angajate în remodelarea pe mai multe niveluri a propriei guvernări în domeniul migrației. Pe de altă parte, la fel ca în cazul răspândirii la nivel mondial a rețelei de Orașe Interculturale, astfel de inovații de pe continentul european se pot dovedi de interes mai larg pe glob, ca exemple de bune practici.

Beneficiile politicilor privind migrația și integrarea bine gestionate¹⁵

Există un ansamblu de cunoștințe și studii solide și convingătoare care aduc dovezi ale numeroaselor avantaje ale politicilor de migrație și integrare bine gestionate. În același timp, trebuie să se acorde atenție posibilelor efecte negative și dezavantaje ale unei migrații prost gestionate și ale unor politici de integrare ineficiente.¹⁶

Migranții au potențialul de a spori forța de muncă și de a completa segmente de nișă atât în sectoarele

15. Această secțiune își propune să ofere o scurtă prezentare a numeroaselor studii care arată impactul pozitiv al diversității în condițiile unor politici de migrație și integrare bine gestionate. Nu trebuie considerată exhaustivă. Beneficiile migrației și diversității nu sunt automate și pot depinde de mai mulți factori.

16. Vezi: „The effects of immigration in developed countries: insights from recent economic research” [Efectele imigrației în țările dezvoltate: perspective din cercetări economice recente], notă informativă CEPIL privind politicile, aprilie 2018.

de afaceri aflate în dezvoltare rapidă, cât și în declin; aportul acestora la impozite și contribuții sociale depășește valoarea de care beneficiază și sporesc numărul populației apte de muncă. În general, aceștia produc efecte pozitive asupra comerțului internațional, progresului tehnologic și investițiilor în țara lor de origine. În zonele cu venituri mari, cum ar fi Europa, migrația stimulează creșterea PIB pe termen lung, cu condiția să fie integrați rapid pe piața muncii. Deși mai puțin evident, s-a dovedit, de asemenea, că aceștia pot avea un impact pozitiv asupra salariilor atunci când competențele lor le completează pe cele ale lucrătorilor existenți.¹⁷

Studiile arată, de asemenea, că, deși politicile de integrare eficiente sunt costisitoare pe termen scurt, beneficiile sociale, economice și fiscale ale acestora pot depăși semnificativ costurile de integrare pe termen scurt.¹⁸

Un studiu foarte amănunțit privind „rolul migraților în îmbunătățirea dezvoltării economice a țărilor-gazdă”¹⁹ a evaluat și descris impactul migrației în statele membre ale UE în perioadele 2000-2015 și 2000-2019. Principalele constatări sugerează că politicile de migrație adecvate, care stimulează educația, accesul la piața muncii și, în cele din urmă, incluziunea migraților, pot juca „un rol decisiv în creșterea bunăstării economice pentru țările-gazdă”. Acest lucru este confirmat și de studiile publicate în World Economic Outlook, în aprilie 2020, privind efectele macroeconomice ale migrației la nivel mondial.²⁰ Principalele concluzii legate de politici sunt că politicile de integrare pot amplifica efectele macroeconomice pozitive ale migrației și că pentru a soluționa problemele legate de migrația refugiaților este necesară o cooperare internațională.

Un alt studiu macroeconomic care acoperă ultimii 30 de ani în Europa confirmă că migrația a avut un efect pozitiv asupra economiei.²¹

Potențialul pozitiv al diversității a fost investigat și de numeroase studii de cercetare; există dovezi că diversitatea poate stimula serviciile financiare,²² poate spori productivitatea lucrătorilor,²³ starea generală de bine a populației²⁴ și siguranța ariilor rezidențiale.²⁵ În cele din urmă, multilingvismul este, de asemenea, recunoscut pe scară largă ca o resursă din punct de vedere economic și în ceea ce privește promovarea coeziunii și îmbogățirea vieții culturale.²⁶

Definiții-cheie privind sensul general al termenilor utilizați în acest document²⁷

Dat fiind că abordarea interculturală reprezintă relativ o noutate, iar unele dintre problemele asociate acestora au dat naștere la controverse politice, este util să clarificăm terminologia implicată. Următoarele definiții nu sunt oferite ca „literă de lege”, ci pentru a facilita înțelegerea.

Migrant: La nivel internațional, nu există o definiție universal acceptată pentru termenul de „migrant”. Organizația Internațională pentru Migrație a Națiunilor Unite (OIM) a elaborat o definiție pentru uz propriu, care nu presupune și nu creează o nouă categorie juridică. Conform acestei definiții, migrant este un „termen generic, care nu este definit de dreptul internațional și care reflectă sensul general acceptat de persoană care își părăsește locul de domiciliu obișnuit pentru a se stabili fie altundeva în interiorul țării, fie în afara granițelor, temporar sau definitiv și dintr-o varietate de motive. Termenul include o serie de categorii juridice de persoane bine definite, cum ar fi muncitorii migrați, persoane al căror tip de

17. Vezi: [Migration Policy Debates](#) [Dezbateri privind politica migrației] OCDE, mai 2014, și „[The effects economic integration of migrants have on the economy of host countries](#)” [Efectele pe care le are integrarea economică a migraților asupra economiei țărilor gazdă], Evert-Jan Quak, Institute of Development Studies (IDS), 5 aprilie 2019.

18. Vezi, de exemplu, „[Long-term social, economic and fiscal effects of immigration into the EU: the role of the integration policy](#)” [Efectele sociale, economice și fiscale pe termen lung ale migrației în UE: rolul politicii de integrare], Rapoarte tehnice JRC, d'Artis Kancs și Patrizio Lecca, 2017. Alte studii de cercetare arată că migrația a avut efecte pozitive pentru 22 dintre economiile mai bogate ale OCDE.

19. Vezi: Noja G. G., Cristea S. M., Yüksel A., Pânzaru C. și Dracea R. M. (2018), „[Migrants' role in enhancing the economic development of host countries: empirical evidence from Europe](#)” [Rolul migraților în îmbunătățirea dezvoltării economice a țărilor gazdă: dovezi empirice din Europa].

20. Vezi: [World economic outlook: the great lockdown](#) [Perspective economice mondiale: marea izolare], Capitolul 4: The macroeconomic effects of global migration [Efectele macroeconomice ale migrației globale], aprilie 2020.

21. d'Albis H., Boubtane E. și Coulibaly D. (2018), „[Macroeconomic evidence suggests that asylum seekers are not a 'burden' for Western European countries](#)” [Dovezile macroeconomice sugerează că solicitanții de azil nu reprezintă o „povară” pentru țările din Europa de Vest], *Science Advances* Vol. 4, Nr. 6.

22. Vezi: [The other diversity dividend](#) [Celălalt dividend al diversității], Harvard Business Review, Paul Gompers și Silpa Kovvali, 2018.

23. Vezi: [Spillovers from immigrant diversity in cities](#) [Repercușiuni ale diversității imigranților în orașe], Abigail Cooke și Thomas Kemeny, 2015.

24. Vezi: [Do individuals smile more in diverse social company?](#) [Zămbesc mai mult oamenii într-o companie socială diversă?], Vivek K. Singh și Saket Hedge (Universitatea Rutgers) și Akanksha Atreay (Universitatea din Massachusetts).

25. Vezi: „[There's a myth that white people are safer among other whites](#)” [Există un mit conform căruia oamenii albi sunt mai în siguranță în rândul altor albi], Revista *Yes!*, Mike Males, 2017.

26. Vezi: „[Native English speakers being outperformed at GCSE level by those who speak it as second language](#)” [Vorbitoarii nativi de engleză depășiiți la nivelul GCSE de cei care o vorbesc ca a doua limbă], *London Evening Standard*, 2018.

27. Vezi și [Terminologia esențială a programului Orașe Interculturale](#).

circulație este definit în legislație, cum ar fi migrații introduși ilegal în țară, precum și cei al căror statut sau mijloace de deplasare nu sunt definite în mod concret de dreptul internațional, cum ar fi studenții internaționali”.²⁸ În trecut, migrația avea în general un caracter de mutare unică și definitivă, prin care migrantul pierdea legătura cu țara de origine și încerca să-și construiască un cămin în țara de adopție. Într-o lume mai globalizată și mai individualizată, migrația este mai adesea văzută ca mobilitate: poate implica mai multe mutări și, având în vedere tehnologia actuală, nu implică neapărat separarea de familie.²⁹

Refugiat: Definiția refugiatului poate fi găsită în articolul 1.A din Convenția privind statutul refugiaților din 1951 și în cadrul instrumentelor regionale privind refugiații (precum Organizația pentru Unitate Africană sau Declarația de la Cartagina din 1984), precum și în statutul UNHCR:³⁰ un refugiat este o persoană care, „din cauza temerii întemeiate de a fi persecutată din motive legate de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinie politică, se află în afara țării sale de origine și nu poate sau, din cauza acestei temeri, nu dorește să beneficieze de protecția țării respective, sau care, neavând nicio cetățenie și aflându-se în afara țării fostului său domiciliu stabil ca urmare a unor astfel de evenimente, nu poate sau, din cauza acestei temeri, nu dorește să se întoarcă în aceasta.”

Statele au obligativitatea de a accepta o cerere întemeiată de acordare a statutului de refugiat din partea oricărei persoane care solicită azil la sau după intrarea în țară, în conformitate cu Convenția Națiunilor Unite privind statutul refugiaților din 1951 și protocolul său din 1967.³¹ În special, acestea sunt obligate să respecte principiul *nereturnării*, acceptând și analizând astfel de cereri pe baza particularităților lor individuale, și să nu respingă solicitanții de azil la granițele lor.³²

Integrare interculturală: Rezultatul unui proces bidirecțional bazat pe Recomandarea CM/Rec(2015)1 privind integrarea interculturală și pe modelul politicii

programului Orașe interculturale, constând în gestionarea eficientă, pozitivă și durabilă a diversității, pe baza recunoașterii reciproce și simetrice, într-un cadru general al drepturilor omului.³³ În 2011, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a afirmat că este „un proces interactiv, bazat pe dorința reciprocă de adaptare, atât a migraților, cât și a societății-gazdă”, făcând apel la statele membre să promoveze oportunități pentru interacțiuni diverse și pozitive.³⁴ Esența bidirecțională a integrării, de implicare a întregii comunități, este încorporată în conceptul de integrare interculturală. În plus, conform Cărții albe a Consiliului Europei privind dialogul intercultural (2008), „(i)migrații trebuie să respecte, la fel ca toți ceilalți, legile și valorile esențiale ale societăților europene și ale patrimoniului lor cultural”.

Este important de menționat că integrarea interculturală este complementară altor măsuri, precum cele care urmăresc să sprijine integrarea socială, economică și culturală a migraților în noua țară de reședință. La elaborarea unor astfel de măsuri, unele state iau în considerare și alte aspecte precum cerințele dezvoltării socio-economice și demografice, îmbunătățirea calității vieții proprii populației, asigurarea securității, reducerea șomajului pentru toți membrii populației, menținerea păcii interetnice și interreligioase, precum și promovarea și conservarea culturilor, limbilor și patrimoniului societăților europene.

Incluziune: Incluziunea este scopul politicilor de integrare interculturală care pun accent pe diversitate și urmăresc să ofere drepturi și șanse egale prin crearea condițiilor pentru participarea deplină și activă a fiecărui membru al societății pe baza unui set comun de valori, a unui sentiment comun de apartenență la localitate/comunitate și o identitate locală pluralistă.

Diversitate: De-a lungul istoriei, în Europa, diversitatea a fost asociată în mare măsură cu comunitățile autohtone sau cu o existență îndelungată, cum ar fi membrii minorităților naționale, evreii sau romii și

28. Vezi: Organizația Mondială pentru Migrație, *Glossary on migration* [Glosar de termeni privind migrația], seria IML nr. 34, 2019, disponibil [aici](#).

29. Krings T., Moriarty E., Wickham J., Bobek A. și Salamońska J. (2013), *New mobilities in Europe: Polish migration to Ireland post-2004* [Noi mobilități în Europa: migrația poloneză în Irlanda după 2004], Manchester University Press, Manchester.

30. [Convenția și protocolul privind statutul refugiaților](#).

31. Vezi: www.unhcr.org/uk/1951-refugee-convention.html.

32. Este de remarcat faptul că în Convenția privind statutul apatrizilor din 1954 se stabilește definiția legală a apatrizilor ca persoane care nu sunt considerate cetățeni ai niciunui stat, în temeiul legii naționale a acestuia. Cetățenia și naționalitatea unei persoane pot fi determinate pe baza legilor țării în care s-a născut persoana respectivă sau în care s-au născut părinții săi. De asemenea, o persoană poate își pierde cetățenia și naționalitatea în mai multe moduri, precum atunci când o țară își încetează existența sau o adoptă legi privind naționalitatea care discriminează anumite grupuri. Vezi: www.unhcr.org/statelessness.html.

33. A se vedea și Planul de acțiune al UE privind integrarea și incluziunea 2021-2027: „Procesul de integrare implică societatea-gazdă, care trebuie să creeze oportunități de participare deplină a imigraților la viața economică, socială, culturală și politică. Totodată, acesta implică adaptarea migraților, care au cu toții drepturi și responsabilități în raport cu noua lor țară de reședință”; și [Recomandarea privind interacțiunile dintre migrați și societățile-gazdă](#) a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei (CM/Rec(2011)1), care afirmă că integrarea este „un proces interactiv, bazat pe dorința reciprocă de adaptare, atât a migraților, cât și a societății-gazdă”, și care face apel la statele membre să promoveze oportunități pentru interacțiuni diverse și pozitive.

34. Vezi: [Recomandarea CM/Rec\(2011\)1 privind interacțiunile dintre migrați și societățile-gazdă](#).

travellers.³⁵ Acestea sunt protejate prin convențiile ONU³⁶ și ale Consiliului Europei³⁷ ca „persoane care aparțin” unor astfel de comunități, pentru a garanta faptul că o astfel de afiliere se realizează prin autodeterminare, precum și pentru a proteja persoanele împotriva discriminării, asimilării și opresiunii. Peste acest bogat patrimoniu cultural s-a suprapus migrația transfrontalieră de după război, inclusiv datorită, printre altele, libertății de circulație în cadrul pieței unice a UE și sosirilor de refugiați. Astăzi, diversitatea îmbrățișează probleme legate de gen, orientare sexuală și identitate de gen, vârstă, statutul de persoană cu dizabilități și așa mai departe. Rezultatul este o „superdiversitate”, care sfidează categorisirile simple și stereotipe. Identitățile culturale sunt în centrul acestui document. Dar avantajul abordării interculturale este că, deoarece se concentrează pe drepturile individuale, și nu pe alocarea acestora unui grup, se intersectează și conlucrează cu politicile care se concentrează și pe alte probleme de diversitate.

Egalitate: Consiliul Europei a fost înființat în 1949 pentru a promova normele universale ale democrației, ale drepturilor omului și ale statului de drept. Toate se bazează pe ideea că individul este titularul drepturilor și că fiecare individ trebuie să se bucure de demnitatea umană în condiții de egalitate. Integrarea interculturală ca abordare politică combate toate formele de discriminare și intoleranță, în special infracțiunile motivate de ură, nu doar prin măsuri reparatorii judiciare și nejudiciare, sensibilizarea și informarea publicului, ci și prin promovarea „avantajului diversității”, valorificând pe deplin talentele tuturor membrilor societății – inclusiv ale celor care s-ar putea găsi la marginea societății.

Interacțiune: Interacțiunea, pe bază de egalitate, este o trăsătură definitorie a abordării interculturale a integrării. Unele modele presupun că cei recent sosiți se vor asimila într-un etos predominant sau vor rămâne separați de comunitatea-gază – niciuna dintre acestea nu favorizează incluziunea sau coeziunea. Susținută de teoria contactului, interacțiunea se referă la crearea condițiilor pentru întâlniri cotidiene pozitive și constructive între oameni din medii și cu stiluri de viață diferite, într-un climat de respect reciproc, înțelegere și cooperare. Pentru a fi

semnificative, planurile de integrare interculturală trebuie, prin urmare, să se concretizeze pe stradă și la locul de muncă, la școală și așa mai departe, unde oamenii se angajează în interacțiuni zilnice.

Guvernanță pe mai multe niveluri: După cum vom discuta mai detaliat în cele ce urmează, planurile de integrare interculturală trebuie să cuprindă nu numai guvernul central, ci și autoritățile regionale și locale și organizațiile societății civile. De asemenea, acestea trebuie să aibă o caracteristică ascendentă și să implice instituirea de procese participative care să permită co-crearea de politici, cooperarea și coordonarea între toate autoritățile publice corespunzătoare, la toate nivelurile de guvernare și, în mod ideal, cu toate entitățile corespunzătoare implicate, în domenii de competență comună sau de interes comun. Într-adevăr, principala sursă de bune practici până în prezent în integrarea interculturală au fost municipalitățile implicate în programul Orașe Interculturale, datorită apropierii lor de viața de zi cu zi a cetățenilor. Cu toate acestea, pentru a asigura coerența politicilor, partajarea cunoștințelor și resurselor, schimbul de bune practici și învățarea reciprocă, trebuie să ne orientăm spre o guvernanță pe mai multe niveluri a diversității și migrației. Însă modul în care este instituită guvernanța pe mai multe niveluri poate varia foarte mult de la o țară la alta.

Participare: Procesul vertical de guvernanță pe mai multe niveluri trebuie completat de un proces orizontal de participare publică la conceperea, executarea și evaluarea planurilor de integrare interculturală, în conformitate cu Recomandarea Comitetului de Miniștri a Consiliului Europei privind implicarea cetățenilor în viața publică la nivel local.³⁸ O astfel de participare, din partea cetățenilor și prin intermediul organizațiilor neguvernamentale, este esențială pentru armonizarea cu complexitatea noțiunii de „diversitate a diversității”, pentru a genera un sentiment de implicare, în special din partea cetățenilor și a organizațiilor din medii minoritare, și pentru a obține sprijinul unui public cât mai larg pentru planurile de integrare interculturală.

Intersecționalitate: Conceptul de intersecționalitate³⁹ prevede că fiecare individ are o identitate complexă, care îl face unic.⁴⁰ Prin urmare, este foarte improbabil ca aceștia să se vadă pe sine exclusiv prin prisma unui singur aspect al constituției lor. O persoană dintr-un mediu minoritar se poate confrunta cu excluderea

35. Termenul „romi și travellers” este folosit la Consiliul Europei cu sensul generic ce cuprinde marea diversitate a grupurilor acoperite de activitatea Consiliului Europei în acest domeniu: pe de o parte a) romi, sinti/manuș, calé, kaale, romanichel, băieși/rudari; b) egiptenii balcanici (egipteni și așcali); c) grupurile estice (dom, lom și abdal); și, pe de altă parte, grupuri precum travellers, ieniș și populațiile desemnate sub termenul administrativ „Gens du voyage”, precum și persoanele care se identifică drept țigani. Această este o notă explicativă de subsol, și nu o definiție pentru romi și/sau travellers.

36. Vezi [Declarația privind drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale, etnice, religioase și lingvistice](#) (1992).

37. Vezi [Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale](#) (1994).

38. Vezi: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?Objectid=09000016807954c3. Recomandarea definește „cetățeanul” drept „orice persoană (inclusiv, după caz, rezidenți străini) care aparține unei comunități locale”.

39. Termenul „intersecționalitate” a fost introdus în 1989 de Kimberlé Crenshaw, un profesor de drept american și o importantă autoritate în domeniul drepturilor civile, al teoriei juridice feministe negre, al rasei, rasismului și legislației. Munca ei a fost fundamentală în domeniul teoriei critice a rasei, un alt termen dintre cei pe care i-a introdus.

40. Vezi: Maalouf A. (2000), *On identity*, Vintage, New York.

sau stigmatizarea din cauza etniei sale, a sexului, a orientării sexuale percepute sau a unei combinații a acestora. Într-un sens mai pozitiv, această complexitate a identității permite identificări cu alți indivizi – de exemplu pe criterii de gen – care depășesc granițele sociale. Acest lucru este esențial pentru a se realiza „solidaritatea între străini”, în numele unei umanități comune, pe care integrarea interculturală o consideră atât posibilă, cât și dezirabilă. Este deosebit de important în acest context ca autoritățile publice să evite omogenizarea comunităților minoritare, ignorând diversitatea lor internă. Institutul European pentru Egalitatea de Gen definește intersecționalitatea ca un „instrument analitic pentru studiul, înțelegerea și răspunsul la modurile în care sexul și genul se intersectează cu alte caracteristici/identități personale și la modul în care aceste intersecții contribuie la experiențe unice de discriminare”.⁴¹ Această definiție se aplică oricărei alte forme de discriminare.

În cele din urmă, în unele țări, documentele legate de politică sau legislația se pot referi la comunitățile etnice sau culturale ca membri ai populației generale care împărtășesc diverse trăsături etnice, culturale, lingvistice sau religioase, arătând în același timp solidaritate și respect pentru valorile și tradițiile comune ale populației majoritare. Trebuie subliniat totuși că integrarea interculturală nu consideră comunitățile în sine ca ținte ale politicilor: aceasta vizează mai degrabă societățile ca actori ai integrării și urmărește să emancipeze indivizii cu identitățile lor pluriforme și care evoluează continuu, pentru a participa activ în toate sferile societății.

Multiculturalitate: Acesta este un alt model teoretic și de politică ce recunoaște valoarea diversității pentru societate, precum și importanța culturii și a identităților în procesul de integrare, în special ale grupurilor minoritare. Ea creează condițiile pentru transmiterea practicii culturale și a patrimoniului cultural de către populațiile majoritare și minoritare, într-un efort de a promova egalitatea și nediscriminarea. Cu toate acestea, prin accentuarea excesivă a diferențelor și clasificarea grupurilor după etnie, rasă sau religie, nu reușește să prevină segregarea diferitelor grupuri culturale și să dezvolte încrederea și coeziunea interculturală.

Măsuri de integrare pentru migranți (uneori numite și măsuri de adaptare sau măsuri de armonizare sau programe introductive): măsuri menite să sprijine „adaptarea migranților, care au cu toții drepturi și responsabilități în raport cu noua lor țară de reședință”, permițându-le astfel să se implice activ în toate domeniile vieții în societate și contribuind la integrarea lor și la coeziunea comunității.⁴²

41. <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1263>.

42. Vezi: Planul de acțiune al UE privind integrarea și incluziunea pentru perioada 2021-2027.

Secțiune I

Argumentație și obiective pentru strategia de integrare interculturală

Acest document propune un cadru de principii și obiective, precum și o serie de măsuri strategice ca bază pentru elaborarea unor politici incluzive globale și integrate pe mai multe niveluri. Astfel de politici ar fi un mijloc de realizare, printre altele, a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă corespunzătoare (în special Obiectivul 10: Reducerea inegalității și Obiectivul 11: Orașe și comunități durabile), Agenda ONU 2030, precum și obiectivele Pactelor Internaționale pentru Migrație și Refugiați.

Ce reprezintă integrarea interculturală?

Integrarea interculturală este un concept de politică bazat pe ideile și practica interculturalității, așa cum este subliniat în Recomandarea CM/Rec(2015)1 a Comitetului de Miniștri pentru statele membre cu privire la integrarea interculturală. Acest standard internațional recunoaște că „un ansamblu solid de cercetări, atât în Europa, cât și în întreaga lume, a demonstrat valoarea diversității pentru dezvoltarea și coeziunea umană și socială, creșterea economică, productivitate, creativitate și inovare și că aceste beneficii ale diversității pot fi realizate numai dacă există politici adecvate pentru a preveni conflictele și pentru a promova egalitatea de șanse și coeziunea socială.” Totodată, subliniază că noile abordări ale managementului diversității pot „remedia deficiențele politicilor anterioare și pot favoriza realizarea avantajelor diversității”, și că una dintre aceste abordări – integrarea interculturală – a fost dezvoltată printr-un proces de revizuire structurată a politicilor, învățare și evaluare colaborativă în contextul programului Orașe Interculturale al Consiliului Europei.

Recomandarea se bazează pe experiența dobândită în programul Orașe Interculturale și pe o gamă largă de instrumente și standarde ale Consiliului Europei în domeniile diversității culturale, protecția culturilor minoritare, competența interculturală a serviciilor publice, adaptarea expresiilor diversității culturale în elaborarea politicilor, practica instituțională, inclusiv multilingvismul, educația interculturală, rolul mass-media în promovarea unei culturi a recunoașterii și reciprocității și interacțiunea dintre

migranți și societățile-gazdă. Se ia în considerare, de asemenea, obținerea unor rezultate de egalitate în situația și experiența diferitelor grupuri din societate, precum lupta împotriva rasismului și xenofobiei sau prevenirea discursului instigator la ură. În plus, recomandarea constată că „orașele sunt în prima linie a gestionării integrării și diversității, sunt laboratoare pentru inovarea politicilor și că aduc o contribuție importantă la coeziunea socială prin adoptarea unei abordări interculturale a integrării și managementului diversității.” În cele din urmă, recomandarea invită statele membre ale Consiliului Europei să adopte integrarea interculturală pe teritoriul lor.

În plus, există dovezi de cercetare convingătoare⁴³ care demonstrează valoarea unei abordări interculturale a politicilor privind diversitatea pentru coeziunea comunității și buna guvernare.

De ce ne dorim o integrare interculturală?

O serie de studii au demonstrat că orașele care adoptă politici de integrare interculturală obțin rezultate mai bune în ceea ce privește percepția locuitorilor cu privire la coeziune, încredere în administrație, siguranță, calitatea serviciilor, bunăstare, bună guvernare și dezvoltare economică. Integrarea interculturală poate ajuta politicile de nivel național să realizeze o schimbare într-o direcție mai incluzivă.

Principiile de bază ale integrării interculturale sunt egalitatea, recunoașterea diversității, sprijinul pentru interacțiune pozitivă, respectiv civism și participarea activă. Văzute ca obiective ale politicii, aceste principii ajută la abordarea întregii game de provocări legate de diversitate și la maximizarea impactului politicilor și al acțiunilor de mobilizare a societății în domeniul egalității. Totodată, acestea ajută la elaborarea unei abordări cuprinzătoare a diversității și incluziunii în general – nu doar în legătură cu integrarea migranților – prin aplicarea și în alte domenii de politică legate de

43. Migration Policy Group (2016), [How the Intercultural integration approach leads to a better quality of life in diverse cities](#). [Cum poate duce abordarea integrării interculturale la o mai bună calitate a vieții în orașele diverse]

diversitate cu care se intersectează deja interculturalitatea, cum ar fi implementarea drepturilor omului, anti-discriminarea, egalitatea de gen și egalitatea în ceea ce privește orientarea sexuală.

La elaborarea politicilor de integrare, autoritățile naționale trebuie să țină cont de faptul că scopul acestor politici este de a favoriza civismul activ și participarea activă, în special pentru persoanele de origine migrantă, să asigure respectarea drepturilor lor fundamentale și egalitatea și demnitatea tuturor membrilor societății, și să contribuie la construirea unor societăți incluzive, unite și prospere, grație beneficiilor diversității.

Elementele operaționale cheie ale integrării interculturale într-un cadru bazat pe drepturile omului și egalitate sunt: promovarea unei identități comune pluraliste, printr-un discurs public care recunoaște valoarea diversității și declară, fără echivoc, egalitatea, democrația și supremația legii drept valori fundamentale pentru toți; împărțirea puterii între oameni din medii diferite, dar și între instituțiile publice și societatea civilă; stimularea amestecului cultural și a interacțiunilor pozitive în instituții și spațiul public; participarea activă și co-crearea de politici publice; și transformarea instituțiilor în unele competente din punct de vedere cultural, receptive la inovație pe baza contribuțiilor diverse, precum și adaptabile și creative în ceea ce privește conflictul cultural.

Aceste elemente fac ca integrarea interculturală să depășească abordarea clasică a anti-discriminării: abordarea prezentată necesită intervenția activă a autorităților publice pentru a demarginaliza comunitățile (sau a preveni marginalizarea), urmărind să asigure un mix cultural în toate domeniile și la toate nivelurile în instituțiile publice și să dezvolte o cultură a diversității și a deschiderii către schimbare, nu numai pentru a asigura șanse egale, ci și ca sursă de dinamism, inovație, adaptabilitate și avantaj competitiv. Integrarea interculturală tratează diversitatea în spiritul principiului „câștig pe toate planurile”, ca un potențial de realizat, nu ca o problemă de minimizat. Aceasta urmărește construirea unor societăți mai unite și incluzive prin promovarea înțelegerii reciproce și a unei coexistențe pașnice, contribuind astfel și la prevenirea răspândirii tuturor formelor de ideologii extremiste și a radicalizării, care pot duce la violență.⁴⁴

Conținutul oricărei strategii de integrare interculturală va fi, desigur, adaptat – nu doar pentru că statele și teritoriile diferă în ceea ce privește istoria, demografia, configurația constituțională și instituțională și provocările cu care se confruntă, ci și pentru că, dacă pregătirea strategiei este cu adevărat bazată pe date concrete și participativă, aceasta va adopta acele contribuții specifice fiecărei țări.

44. Vezi, de exemplu: Planul de acțiune al UE privind integrarea și incluziunea pentru perioada 2021-2027.

În orice caz, orice strategie de integrare interculturală trebuie:

- ▶ să se întemeieze pe **normele universale** pentru promovarea cărora a luat ființă Consiliul Europei – democrația, drepturile omului și statul de drept – și să respecte acele convenții, inclusiv Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Carta Socială Europeană revizuită,⁴⁵ Convenția privind participarea străinilor la viața publică la nivel local⁴⁶ și multe alte norme corespunzătoare, pe care statele membre le-au ratificat. O astfel de strategie trebuie să întruchipeze, prin urmare, recunoașterea egalității demnității umane a tuturor persoanelor din cadrul societății sau prezente pe teritoriul acesteia, indiferent de statutul lor juridic;⁴⁷
- ▶ să se bazeze pe o **înțelegere a mobilității umane** ca realitate și ca o proiecție a schimbărilor la nivelul populației țării dintr-o perspectivă pe termen mediu. De asemenea, trebuie să ia în considerare ipoteza, bazată pe dovezi istorice, că este posibil ca cei care s-au mutat în altă țară să rămână definitiv acolo.⁴⁸ O astfel de proiecție trebuie să țină cont de mișcările populației la nivel mondial, inclusiv remigrația și migrația de întoarcere a cetățenilor, azilul, reunirea familiei și migrația forței de muncă. De asemenea, trebuie să ia în considerare capacitatea statului de a asigura accesul la servicii și drepturi pentru cei recent sosiți și de a facilita integrarea socială și relațiile interculturale pozitive. Acest lucru este necesar pentru a asigura cetățenii că procesele economice și culturale legate de dinamica populației sunt gestionate optim în interesul comun, cu respectarea angajamentelor internaționale și a imperativelor morale;
- ▶ să fie inspirată de **responsabilitate comună**: aceasta este o abordare pe mai multe planuri,

45. Vezi: [Lista completă \(coe.int\)](#) cu rezerve și declarații.

46. Vezi: [Lista completă \(coe.int\)](#).

47. Huddleston T. (2016), „Time for Europe to get migrant integration right” [E timpul ca Europa să trateze corect integrarea migranților], document tematic publicat de Comisarul Consiliului Europei pentru Drepturile Omului.

48. Supoziția că oamenii nu vor rămâne (din proprie inițiativă sau prin constrângere) implică un cost mai mare, sub forma unei oportunități de integrare pierdute și a irosirii de potențial uman, decât costul supoziției că oamenii vor rămâne și nu rămân. „Planul strategic pentru migrație 2015-2020” portughez arată clar: „Studiile arată efectul pozitiv al imigrației asupra finanțelor publice și că imigranții reprezintă contribuabili la buget. Dar impactul poate fi cuantificat și prin alte aspecte. În paralel cu investiția în domeniile educației, cercetării și dezvoltării infrastructurilor publice și politicilor de ocupare a forței de muncă, investiția în politicile privind migrația contribuie direct la inovare, la managementul și mobilizarea resurselor umane valoroase, la progresul tehnologic, la atragerea bunăstării, la deschidere culturală și la îmbunătățirea calificării și mobilității capitalului uman.”

la care trebuie să participe instituțiile publice și toți cetățenii, recunoscând provocările care trebuie abordate la nivel individual, social și colectiv. Asumarea comună a responsabilității înseamnă o concentrare multiplă asupra drepturilor și îndatoririlor proprii ale migranților de a depune un efort spre integrarea lingvistică, economică și socială și asupra eforturilor tuturor cetățenilor de a înțelege, respecta și recunoaște diversitatea, într-un cadru comun de drepturi și îndatoriri. De asemenea, este responsabilitatea administrației publice să asigure accesul la drepturi, să combată discriminarea, să asigure cadrele de reglementare, strategiile și resursele necesare pentru politici și să aprecieze public diversitatea ca punct forte, să o gestioneze eficient și să creeze condiții pentru realizarea potențialului său pozitiv. Responsabilitatea comună înseamnă, de asemenea, că este necesar să li se acorde tuturor instituțiilor – naționale, regionale și locale – care trebuie să contribuie la integrarea interculturală autoritatea oficială și resursele pentru a-și îndeplini sarcinile;

- ▶ **să stimuleze participarea cetățenilor:** implicarea cetățenilor, a ONG-urilor și a altor actori ai societății civile, cum ar fi întreprinderile, în elaborarea, monitorizarea și evaluarea strategiilor este menită să garanteze faptul că cei din afara guvernului nu sunt doar lideri comunitari, ci reflectă, pe cât posibil, bogăția diversității din rândul migranților și refugiaților. În plus, facilitarea participării și consultării cetățenilor va aduce beneficiul suplimentar de a crea un sentiment de proprietate, care va asigura sprijinul și implicarea cetățenilor pentru atingerea obiectivelor strategiei;

- ▶ **să promoveze o cultură a inovației în administrația publică la toate nivelurile:** să încurajeze testarea și experimentarea (și să nu excludă eșecul) prin modele sau inițiative-pilot al căror impact este evaluat și analizat critic, inclusiv prin feedback participativ, și care contribuie la modelarea de noi politici, în cazul inițiativelor de succes. Trebuie introduse audituri și evaluări ale politicilor privind integrarea interculturală la toate nivelurile, pentru a analiza dacă acestea favorizează diversitatea, interacțiunea și pluralismul;
- ▶ **să asigure transparența și comunicarea eficientă** între diferite instituții și niveluri de guvernare și față de publicul larg. Acest lucru ar trebui să asigure o dezbatere publică informată și eficacitatea strategiei. Consultarea cetățenilor votanți și a grupurilor vizate de anumite politici publice ar trebui să devină obligatorie.

Secțiune II

Principiile unei strategii de integrare interculturală

Cele patru principii de bază ale integrării interculturale menționate mai sus sunt menite să garanteze un respect egal pentru toți, ca indivizi care au dreptul la libertate și responsabilitate, reciprocitate culturală și dorința de a accepta hibridizarea ca factor de schimbare și promotor al avantajului diversității, într-un climat de implicare democratică energică.

Din perspectiva elaborării politicilor, „avantajul diversității” propune un nou mod de înțelegere a diversității, unul în care aceasta este gestionată ca o resursă. Acesta presupune că diversitatea poate fi o sursă de inovare, care aduce beneficii valoroase organizațiilor, comunităților și societăților comerciale, atunci când este gestionată cu competență și în spiritul incluziunii. Totodată, are ca rezultat crearea de politici care valorifică potențialul diversității, minimizând în același timp riscurile legate de mobilitatea umană și identitățile diverse. Integrarea interculturală se concentrează pe modul în care diversitatea culturală legată de migrații nou sosiți, urmașii acestora și membrii minorităților cu o existență îndelungată creează beneficii pentru comunitatea mai largă.

Asigurarea egalității

Egalitatea și nediscriminarea sunt piloni fundamentali ai societăților democratice și condiții *sine qua non* pentru aplicarea efectivă a drepturilor omului. Egalitatea favorizează, de asemenea, relațiile de reciprocitate, respect și solidaritate între cetățeni din medii diverse, permițând tuturor accesul deplin la drepturi, resurse și oportunități.

Trebuie să existe cadre legale și politice care să garanteze egalitatea tuturor rezidenților dintr-un stat membru în fața legii, care să-i protejeze împotriva discriminării și intoleranței în toate împrejurările, prin adoptarea unui tratament imparțial din partea serviciilor publice și prin combaterea tuturor formelor de rasism și xenofobie.⁴⁹ Trebuie adoptate măsuri care

49. Această cerință este în conformitate cu prevederile Protocolului 12 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care nu a fost încă ratificat de majoritatea statelor membre ale Consiliului European (a se vedea [Lista completă a semnăturilor și ratificărilor \(coe.int\)](#)), Carta Socială Europeană revizuită și alte instrumente corespunzătoare, aplicate efectiv de organisme naționale puternice dedicate egalității și susținute de alte organe de supraveghere a respectării egalității la nivel local și în societatea civilă. Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței (ECRI) a furnizat recomandări, printre altele, cu privire la cerințele legislative (RPG nr. 7) și administrative (RPG nr. 2) ale acesteia și lupta împotriva discursului instigator la ură (RPG nr. 15).

vizează atât discriminarea directă, cât și indirectă, cu un accent special pe discriminarea sistemică, pe baza diversității „vizibile”, precum și inegalitatea motivată de diferențe culturale, gen, orientare sexuală, identitate de gen și alte caracteristici protejate.⁵⁰ Ori de câte ori este necesar, măsurile pozitive trebuie să vizeze dezavantajele structurale și inegalitatea pentru grupurile minoritare.⁵¹

Politicile de integrare trebuie să urmărească eliminarea tuturor inegalităților și a discriminării directe sau indirecte⁵², de exemplu, în ceea ce privește accesul la asistență medicală, educație, locuință, ocuparea unui loc de muncă, antreprenoriat, viața de familie și drepturile civice, între cetățeni și rezidenții străini (cu o posibilă atenționare privind durata rezonabilă de rezidență),⁵³ inclusiv migrații fără acte, precum și între „majoritate” și „minorități” (migrații de a doua generație, minorități naționale etc.). Trebuie implementate strategii cu caracter global, pentru a aborda toate formele de discurs instigator la ură.

Politicile privind egalitatea de gen trebuie să fie recunoscute ca centrale în acest sens și ca o resursă

50. Vezi: [Studiul de orientare și Nota de orientare a programului Orașe Interculturale cu privire la identificarea și prevenirea discriminării sistemice la nivel local](#).

51. Vezi: RPG nr. 7 a ECRI cu privire la legislația națională pentru combaterea rasismului și discriminării rasiale.

52. ECRI recomandă statelor membre să ia toate măsurile necesare, legislative și de altă natură, și să se asigure că acestea respectă interdicția de a discrimina, direct sau indirect, pe baza unor motive acoperite de mandatul ECRI în ceea ce privește accesul la locuință, asistență medicală, locuri de muncă și educație. În acest context, se propune punerea unui accent deosebit pe abordarea în mod corespunzător a problemelor de intersecționalitate, inclusiv a problemelor legate de gen; în opinia ECRI, nerezolvarea acestor probleme poate duce la izolarea celor în cauză și poate împiedica construirea unor societăți incluzive.

53. Printre standardele corespunzătoare se numără: Recomandarea CM/Rec(2011)2 a Comitetului de Miniștri privind validarea competențelor migraților; Recomandarea CM/Rec(2008)10 a Comitetului de Miniștri privind îmbunătățirea accesului migraților și al persoanelor de origine imigrantă la angajare; Recomandarea CM/Rec(2008)4 a Comitetului de Miniștri privind îmbunătățirea integrării copiilor migraților și ai persoanelor de origine imigrantă; Recomandarea Rec(2006)18 a Comitetului de Miniștri al Consiliului European privind serviciile medicale într-o societate multiculturală; Recomandarea Rec(2004)2 a Comitetului de Miniștri pentru statele membre privind accesul străinilor la angajarea în sectorul public.

pozitivă pentru realizarea integrării.⁵⁴ Politicile privind egalitatea de gen și cele de integrare trebuie să ocupe, de asemenea, un rol central și în combaterea altor inegalități, „în special a celor care apar atunci când două sau mai multe motive acționează simultan și interacționează într-un mod inseparabil, producând forme distincte și concrete de discriminare”, fără a aduce atingere cadrelor legale și practicii juridice.⁵⁵ În același timp, trebuie promovate deschiderea și o cultură a anti-discriminării în cadrul societății în ansamblu, inclusiv prin stimularea implicării și a participării în sfera sociopolitică a grupurilor greu accesibile.

Pe lângă cadrele juridice adecvate și mecanismele reparatorii judiciare și nejudiciare, este necesar să se abordeze egalitatea „simbolică” – modul în care diferitele grupuri ale societății sunt descrise în textele juridice, în politici și în discursul politic și instituțional. Trebuie evitat limbajul care se concentrează pe „majoritate” și „minorități” sau pe diferența culturală ca factor al problemelor sociale sau de conflict. Ca regulă generală, politicile de incluziune privind migrații și refugiații trebuie să încurajeze recunoașterea și respectul reciproc între toți membrii societății, ca bază pentru egalitatea reală și sentimentul de apartenență.⁵⁶

Egalitatea se află în centrul abordării interculturale din motive normative intrinseci. Dar nediscriminarea și incluziunea au o valoare semnificativă și în societățile în care diversitatea este bine gestionată. Mult prea adesea, migrații și refugiații ajung să lucreze pe piața muncii la un nivel cu mult sub talentul, experiența și calificările lor, în timp ce alții se confruntă cu blocarea sau întârzierea integrării lor pe piața muncii. Inegalitățile etnice, de gen și de clasă socială se pot cumula, într-un mod intersecțional, intensificând inegalitatea și pierderea oportunităților. Egalitatea, ca o cale spre valorificarea pe deplin a talentelor tuturor indivizilor din societate – inclusiv în domeniile în care societatea gazdă poate fi deficitară, creând astfel cerere de migrație – asigură, prin urmare, un aport social valoros în beneficiul tuturor.

54. Conform Strategiei pentru egalitatea de gen a Consiliului Europei: „Egalitatea de gen presupune drepturi egale pentru femei și bărbați, fete și băieți, precum și aceeași vizibilitate, capacitate, responsabilitate și participare, în toate sferile vieții publice și private”.

55. Vezi: Fredman S. (2016), *Intersectional discrimination in EU gender equality and non-discrimination* [Discriminarea intersecțională în egalitatea de gen și nediscriminarea în UE].

56. Recomandarea CM/Rec(2011)1 a Comitetului de Miniștri privind interacțiunea dintre migrații și societățile-gazdă; Recomandarea CM/Rec(2015)1 a Comitetului de Miniștri pentru statele membre cu privire la integrarea interculturală.

Aprecierea diversității

Strategiile de integrare interculturală trebuie să recunoască importanța diversității în ceea ce privește rezistența societăților la crize, dinamismul și capacitatea lor de progres și să prevadă acțiuni și resurse pentru păstrarea diversității culturale în toate formele sale.

De asemenea, strategiile trebuie să urmărească promovarea recunoașterii diversității în orice societate. Pentru aceasta, este fundamental ca indivizii să dobândească capacitatea de a se depărta de o poziție de auto-centralitate, astfel încât să se poată angaja într-o autoevaluare critică și să vadă lumea din perspectiva celorlalți, cu potențialul de învățare și îmbogățire pe care acest lucru îl poate aduce. Recunoașterea diversității ca resursă promovează, de asemenea, valorile demnității și dreptății sociale, care sunt fundamentale pentru o societate incluzivă.

Strategiile de integrare interculturală trebuie să încurajeze discursul politic și instituțional să facă referire la acest potențial pozitiv și trebuie să prevadă acțiuni de comunicare care să transmită date despre contribuția la societate a persoanelor din medii și perspective diferite, în trecut și în prezent, combătând dezinformarea, stereotipurile și zvonurile.

Potențialul celor recent sosiți tinde să fie subevaluat, deoarece, așa cum s-a indicat, deseori, accesul lor la ocupații productive este întârziat, urmând apoi a se limita la posturi pentru care sunt supracalificați. Acest lucru este legat, pe de o parte, de complexitatea obținerii permiselor de muncă și, pe de altă parte, de procesul lent și dificil de recunoaștere a calificărilor din țara de origine, în special pentru refugiații care pot sosi adesea fără documentația corespunzătoare. Pentru a evita irosirea talentelor și pentru a promova incluziunea rapidă și deplină și un civism autentic, toate serviciile trebuie să depună eforturi pentru a-și construi sprijinul pe baza resurselor și potențialului indivizilor, și nu pe percepțiile stereotipe ale posibilităților deficitare ale acestora.⁵⁷

Dacă politicile trebuie să poată răspunde cerințelor și situațiilor unor anumite grupuri la un moment dat (de exemplu, cursuri de limbă obligatorii și subvenționate pentru noii imigranți sau refugiați cu situație dificilă, până când vor stăpâni limba țării-gazdă), în același timp trebuie să permită adaptări și excepții, pentru a răspunde particularităților individuale, printr-o abordare diferențială și individualizată (de exemplu, scutirea de la cursul de limbă obligatoriu pentru noii imigranți sau refugiați care stăpânesc deja limba țării-gazdă).

57. Pe baza Convenției de la Lisabona pentru Recunoașterea Studiilor, Consiliul Europei a lansat Pașaportul European al Calificărilor pentru Refugiați, un proiect-pilot testat cu succes de o serie de state membre ale Consiliului Europei.

O mare parte a discuțiilor despre limbă și integrare se reduce la învățarea limbii țării-gază de către cei recent sosiți și, fără îndoială, acest lucru este esențial dacă doresc să se bucure de șanse egale de viață, să interacționeze în mod semnificativ cu ceilalți cetățeni și să devină membri cu drepturi depline ai societății. Multe țări europene au regiuni în care există tradiția folosirii unei alte limbi decât cea folosită în întreaga țară. Este esențial ca cei recent sosiți care locuiesc în zonele respective să învețe și limba regională pentru a putea participa la viața socială și a avea acces mai ușor la piața muncii.

Totodată, însă, bilingvismul, sau chiar multilingvismul, nu numai că încurajează comunicarea într-o societate diversă, ci și lărgeste orizonturile personale și aduce beneficii economice comerțului desfășurat într-o economie globalizată. Dezvoltarea unor astfel de competențe plurilingvistice trebuie să fie un obiectiv al oricărei strategii naționale de integrare interculturală, la toate nivelurile de învățământ, de la preșcolar până la educația continuă pe tot parcursul vieții, pentru întreaga populație.⁵⁸ Limbile materne ale migranților trebuie să fie apreciate ca un atu în educație și formare, precum și în cultură, turism și afaceri, iar cunoașterea și învățarea acestora trebuie încurajate, inclusiv în rândul vorbitorilor non-nativi.

Funcționarii publici, chiar și atunci când sunt competenți din punct de vedere intercultural, vor trebui uneori să lucreze nu doar cu interpreți, ci și cu mediatori culturali, care pot sprijini comunicarea cu diverși beneficiari ai serviciilor publice în condiții de respect și servabilitate, fără a transforma astfel de mediatori în „responsabili comunitari”.⁵⁹ Instituțiile publice trebuie organizate cu suficientă flexibilitate pentru a asigura adaptări instituționale care să țină cont de implicațiile practice ale diferențelor dintre oameni.

Chiar dacă o societate diversă va fi mult mai animată și mai prosperă dacă acea diversitate este bine gestionată, vor apărea, desigur, și divergențe, iar unul dintre rolurile procesului de management este să aibă grijă că acestea nu devin conflicte. Și aici, competența interculturală a tuturor funcționarilor publici, precum și colaborarea cu mediatori culturali pot juca un rol

util în a permite recunoașterea diferitelor perspective prin dialog pe bază de egalitate. În plus, funcționarii competenți din punct de vedere intercultural și mediatorii specializați nu numai că vor putea gestiona conflictul în mod eficient, dar vor putea crea condițiile pentru avantajul diversității – asigurând instituțiilor, societăților comerciale și organizațiilor posibilitatea de a beneficia de perspectivele, aptitudinile și experiențele diverse ale cetățenilor și angajaților diverși.

Autoritățile publice pot face multe pentru a promova diversitatea în societate, inclusiv în administrația publică și în sectorul privat. Politicile lor privind selecția personalului pot include acțiuni pozitive pentru a promova o forță de muncă mai diversă, prin selectarea candidaților din cel mai larg grup posibil, în condiții de egalitate. Programele de achiziții publice pot favoriza companiile care sunt înscrise într-o cartă a diversității sau alți indicatori de angajament. Sindicatul pot fi sprijinite în eforturile lor de a combate toate formele de intoleranță la locul de muncă. O atenție deosebită trebuie acordată garantării faptului că selecția personalului din rândurile migranților se face în condiții de egalitate și nu are ca rezultat o scădere a salariilor sau a nivelului de protecție socială.

Promovarea unor interacțiuni semnificative

Interacțiunea semnificativă și pozitivă este o condiție prealabilă pentru dezvoltarea încrederii și a legăturilor între oameni din medii diverse sau cu identități diverse, precum și pentru realizarea avantajului diversității.

Știința socială a stabilit de mult timp că segregarea subminează încrederea socială, solidaritatea și coeziunea. Încurajarea amestecului social și cultural este, prin urmare, esențială, dar nu suficientă. Trebuie depus un efort susținut și eficient pentru a crea interacțiuni semnificative între rezidenți cât mai diverși, în contextul activităților educaționale, culturale, sportive, antreprenoriale și de altă natură, precum și al dialogurilor/dezbaterilor constructive despre obiectivele comune și principiile vieții împreună în demnitate și pace.

Nivelul de încredere interpersonală, solidaritate și coeziune al unei societăți incluzive depinde de interacțiuni continue și semnificative între oameni din medii diverse și de o sferă publică comună, nescindată.⁶⁰ Pentru aceasta, autoritățile publice trebuie să treacă propria activitate pe sub „lupa interculturală”, analizându-și politicile și programele dintr-o nouă

58. Așa cum este susținut de Cadru European Comun de Referință pentru Limbi al Consiliului Europei din 2001 ([Cadru European Comun de Referință pentru Limbi: Învățare, Predare, Evaluare \(CECRL\)](#)).

59. De exemplu, programul ROMED al Consiliului Europei/UE a avut succes în formarea de mediatori romi cu scopul de a îmbunătăți calitatea și eficacitatea muncii mediatorilor din școli, din domeniul medical, din domeniul forței de muncă și comunitari și de a ajuta la o mai bună comunicare și colaborare între romi și instituțiile publice (școală, instituții medicale, birouri de ocupare a forței de muncă, autorități locale etc.). A se vedea și [Recomandarea CM/REC \(2012\)9 a Comitetului de Miniștri pentru statele membre privind medierea ca instrument eficient de promovare a respectului pentru drepturile omului și a incluziunii sociale a romilor](#).

60. Vezi: [Integration of young refugees in the EU](#) [Integrarea tinerilor refugiați în UE] (ADF 2019), în special capitolul referitor la locuințe, care tratează practicile locale promițătoare pentru sprijinirea incluziunii sociale prin politici integrate de asigurare a locuințelor.

perspectivă, pentru a înțelege dacă acestea promovează sau nu amestecul intercultural, interacțiunea și încrederea.⁶¹ În special în domeniile locuințelor, educației, angajării, antreprenoriatului, serviciilor sociale și urbanismului, este esențial să se promoveze amestecul și interacțiunea semnificativă în spațiul public, decât să se permită segregarea de la sine, printr-o atitudine de neimplicare.

Concret, toți copiii ar trebui să poată frecventa o școală locală de stat bună, unde să poată învăța împreună cu copii din medii și origini culturale diferite și să beneficieze de predare din partea unui corp profesoral divers, în loc să fie împărțiți *de facto* după etnie, limbă și/sau clasă socială.⁶² Locuințele sociale trebuie, de asemenea, să fie de înaltă calitate și accesibile tuturor și integrate în cartierele cu venituri mixte și cu culturi mixte, și nu izolate ca un ghetou și văzute ca zone inferioare, stigmatizate.

Toate zonele, inclusiv cele cu rezidenți cu venituri mai mici sau vulnerabili, trebuie să ofere servicii publice de înaltă calitate și oportunități pentru experiențe culturale și comunitare bogate. Acest lucru înseamnă, în mod inevitabil, sprijinirea proiectelor interculturale în arenele sportive și culturale, precum și în inovarea socială și antreprenoriat, aspect care nu numai că poate reuni persoane de origini diverse, dar poate să contribuie și la construirea de rețele sociale și recunoaștere reciprocă.

Combaterea stereotipurilor, zvonurilor și prejudecăților, a discursului instigator la ură și promovarea dialogului intercultural, de exemplu între persoane din diferite comunități lingvistice sau de diferite credințe (precum și persoane nereligioase), reprezintă o condiție necesară pentru o strategie de integrare de succes.⁶³

Procesul de elaborare a politicilor trebuie desfășurat într-o manieră participativă și incluzivă, evitând ideile stereotipe despre diversitate, migrație și grupurile minoritare. Acest lucru necesită o abordare individualizată a procesului de elaborare a politicilor (așa cum este descris mai sus), dar și politici bazate pe date concrete care să stimuleze informarea și dezbaterea publică continuă și să cultive gândirea critică, ajutând la eliminarea dezinformării și a percepțiilor false.

61. Vezi: [The intercultural city step by step: a practical guide for applying the urban model of intercultural integration](#) [Orașul intercultural pas cu pas: un ghid practic pentru aplicarea modelului urban de integrare interculturală], Consiliul European (2021), p. 39.

62. Vezi: [PISA 2015: results in focus](#), OCDE (2018); [Integrating students from migrant backgrounds into schools in Europe: national policies and measures](#) [Integrarea elevilor din medii migrante în școlile din Europa: politici și măsuri naționale], Raport Eurydice, Comisia Europeană/EACEA/Eurydice (2019).

63. În conformitate cu [Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale](#) și [Cartea albă privind dialogul intercultural](#) ale Consiliului European.

Acest lucru este deosebit de important atunci când vine vorba de aparatul forțelor de poliție și cel al justiției. Cel mai delicat aspect care influențează sentimentul de apartenență la societatea din care fac parte al persoanelor din medii migrante sau minoritare este modul în care sunt tratați de sistemele de justiție penală și sistemele de aplicare a legii, în special de poliție. Seriozitatea, pe de o parte, cu care sunt tratate infracțiunile motivate de ură și cu care sunt sprijinite victimele, și receptivitatea, pe de altă parte, manifestată față de cei marginalizați și excluși social sunt elemente critice. În acest context, este esențială funcționarea unei poliții comunitare bazate pe solide competențe interculturale.⁶⁴ O atenție deosebită trebuie acordată denunțării și urmării penale a actelor discriminatorii și/sau violente ale agenților de poliție.

Relatările mass-media sunt, de asemenea, extrem de delicate, în special acolo unde actele infracționale individuale sunt descrise în mod stereotip, sub formă de comportamente intrinseci ale comunităților minoritare sau de migranți. Strategia interculturală trebuie să implice, de asemenea, asociațiile de jurnaliști și organizațiile mass-media, inclusiv mass-media comunitară, pentru ca prezentarea unor astfel de probleme să fie una informată și cât mai obiectivă posibil, inclusiv prin diversificarea personalului lor editorial, și pentru a asigura incluziunea diversității în producția și difuzarea tuturor materialelor.⁶⁵

Civism activ și participare activă

O societate incluzivă depinde de un sentiment de civism individual, bazat pe un cadru clar de drepturi și responsabilități, și de un sentiment personal de apartenență la o întreagă comunitate, astfel încât indivizii să se simtă concetățeni cu valori comune. Este posibil ca unii dintre cei nou-veniți sau unii migranți din a doua sau chiar a treia generație să nu împărtășească acest sentiment. Naționalitatea este o condiție pentru drepturile de cetățenie depline și o recunoaștere simbolică a apartenenței. Așadar, trebuie urmărită facilitarea accesului celor nou-veniți la naționalitate, în conformitate cu Convenția Europeană a Consiliului European privind Naționalitatea din 1997.⁶⁶ Dreptul de vot la alegerile locale, în conformitate cu Convenția Consiliului European privind participarea străinilor la

64. Vezi, [Manual on intercultural community policing](#), Consiliul European (2019).

65. [Recomandarea CM/Rec\(2007\)2](#) a Comitetului de Miniștri privind pluralismul media și diversitatea materialelor media; [Declarația Comitetului de Miniștri](#) privind rolul pe care îl are media comunitară în promovarea coeziunii sociale și a dialogului intercultural (2009). [Proiectul Mediane](#) al Consiliului European a dezvoltat un instrument util de automonitorizare pentru incluziune din punct de vedere al diversității în mass-media.

66. Vezi: <https://rm.coe.int/168007f2c8> pentru textul Convenției, respectiv [Lista completă \(coe.int\)](#) cu semnături și ratificări.

viața publică la nivel local⁶⁷, este, de asemenea, un factor important pentru cetățenie.

Cu toate acestea, sensibilitatea și contextul divers al statelor membre ale Consiliului Europei îngreunează realizarea unui acord asupra unei definiții și a unei viziuni comune a legii cetățeniei la nivel național, așa cum arată faptul că convențiile de mai sus au fost ratificate doar de un număr limitat de țări. O modalitate de a face față acestei provocări ar fi să ne concentrăm nu pe cetățenia formală, ci pe extinderea drepturilor de participare care sunt asociate de obicei cu aceasta, pornind de la dreptul de participare la viața politică și socială pentru rezidenții străini, precum și pentru cetățeni.

De asemenea, este adevărat că numai naționalitatea și drepturile de vot nu garantează participarea migranților la viața politică și cea socială. Nu toți migranții au aceeași șansă sau nu doresc să obțină cetățenia țării lor de reședință. Prin urmare, statele trebuie să exploreze și să testeze forme alternative de participare, care să permită rezidenților străini, dar și la scară mai largă, non-cetățenilor, să se implice în modelarea cel puțin a politicilor locale care afectează viața comunității în care trăiesc. Aceste alternative pot lua forma unor forumuri de dezbatere, mese rotunde permanente privind co-crearea, co-implementarea și co-evaluarea politicilor locale, planificarea bugetară participativă și dezvoltarea participativă a politicilor.

Apartenența la o comunitate locală presupune existența unei legături stabile între individ și comunitate. Recomandarea Comitetului de Miniștri a Consiliului Europei privind implicarea cetățenilor în viața publică la nivel local definește cetățeanul ca „orice persoană (inclusiv, după caz, rezidenți străini) care aparține unei comunități locale”.⁶⁸ Textul susține, de asemenea, luarea de măsuri suplimentare pentru „implicarea mai directă a cetățenilor în gestionarea problemelor locale, protejând în același timp eficacitatea și eficiența unui astfel de management”. Aceste considerații trebuie să fie luate în considerare la pregătirea, planificarea, implementarea și evaluarea oricărei strategii de integrare interculturală, pentru a asigura adoptarea pe scară largă a acesteia.

Cum funcționează abordarea interculturală

Paradigma interculturală are o „logică de intervenție” aparte.⁶⁹ Aceasta depășește limitele (absorbând totodată cele mai bune elemente ale) paradigmei anterioare, contrapuse, pentru managementul diversității

culturale, adică cele ale asimilaționismului și multiculturalismului. Cea dintâi ignora complet diversitatea societăților globalizate și individualizate (deși acest lucru ar putea însemna și imparțialitate), în timp ce cea de-a doua ar putea încuraja fără să vrea „societăți paralele” (în timp ce urmărește să valorifice cu adevărat diversitatea). Niciuna nu a reușit să soluționeze cu succes tensiunile emergente ale noului mileniu, care se transformă treptat în violență xenofobă și fundamentalistă. Aceste aspecte au motivat decizia statelor membre ale Consiliului Europei din 2005 de a solicita îndrumări cu privire la politici și bune practici, furnizate în „Cartea albă privind dialogul intercultural” din 2008.⁷⁰

Validitatea paradigmei interculturale a fost testată cu succes prin programul Orașe Interculturale, așa cum a fost convenit de Comitetul de Miniștri în recomandarea sa din 2015. Aceasta funcționează prin redefinirea relației dintre sine și celălalt într-o societate recunoscută ca diversă, dar acea diversitate fiind înțeleasă din perspectiva unicității individuale, și nu a stereotipurilor de grup. Această relație trebuie să se întemeieze pe egalitatea demnității umane și trebuie să fie de așa natură încât să favorizeze dialogul pozitiv – de unde principiile subliniate mai sus.

Ca în toate domeniile legate de politici, interconectarea elementelor unei bune politici este esențială, astfel încât politica să pornească de la definirea problemei, să stabilească clar rezultatele scontate și să urmeze o logică de intervenție explicită pentru obținerea acestora, permițând astfel programele și proiectele ulterioare să fie monitorizate și evaluate prin metode mixte.⁷¹ Acest aspect este detaliat în cadrul prezentat în cele ce urmează.

Punerea în aplicare – guvernarea pe mai multe niveluri

Guvernarea pe mai multe niveluri trebuie aplicată pe toată durata de viață a strategiei de integrare interculturală, de la evaluarea cerințelor până la elaborarea, implementarea și evaluarea strategiei. Având în vedere că multe competențe și responsabilități sunt împărțite între diferite niveluri de guvernare din diferite țări, guvernarea pe mai multe niveluri este necesară pentru a obține o colaborare suplimentară între diferite administrații, o mai bună implementare a politicilor publice și o mai bună coeziune. Niciun nivel nu poate face față singur provocărilor actuale și, cu respect deplin pentru competențele respective ale fiecărui nivel, acțiunile coordonate ale guvernelor naționale și ale autorităților regionale și locale sunt esențiale pentru a concepe soluții politice care să reflecte necesitățile cetățenilor.

67. Vezi: <https://rm.coe.int/168007bd26> pentru textul Convenției, respectiv [Lista completă \(coe.int\)](https://rm.coe.int/168007bd26) cu semnături și ratificări.

68. Vezi: [Recomandarea CM/Rec\(2018\)4](https://rm.coe.int/168007bd26).

69. Vezi: Sanderson I. (2000), „Evaluating the effectiveness of policy responses to social exclusion”, în Percy-Smith J. (ed.), *From exclusion to inclusion: policy responses to social exclusion in the UK*, Open University Press, Buckingham.

70. Vezi: www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf.

71. Sanderson 2000, op. cit.

Promovarea unei abordări pe mai multe niveluri și cu mai mulți participanți are rolul de a îmbunătăți rezultatele politicilor publice, facilitând inovarea, implicarea și sentimentul de apartenență. Astfel, pentru a asigura coerența politicilor, partajarea cunoștințelor și resurselor, schimbul de bune practici și învățarea reciprocă, trebuie să ne orientăm spre o guvernare pe mai multe niveluri.

Depășind modelele tradiționale de tip descendent (centraliste) sau ascendent (localiste), guvernarea pe mai multe niveluri își propune să promoveze interacțiunea și coordonarea între diferitele niveluri de guvernare, angajându-le într-o coordonare generală a politicilor. Prin colaborare, autoritățile publice își pot combina ariile de specialitate pentru a beneficia de procesul de planificare a politicilor publice, precum și de implementarea și evaluarea rezultatelor acestora. Guvernarea pe mai multe niveluri ar putea trece de la putere definită printr-o diviziune a competențelor (adică constituții, statute) la putere bazată pe resurse, capacități și strategii.

În țările descentralizate, autoritățile regionale pot colabora cu autoritățile naționale și pot oferi sprijin tehnic și/sau financiar autorităților locale, în timp ce acestea din urmă pot colabora cu comunitățile locale și pot oferi cunoștințe cu caracter local ce pot determina capacitatea de realizare a strategiilor de integrare interculturală și a instrumentelor acestora. În țările nedescentralizate, autoritățile naționale și locale, precum și asociațiile/reprezentanții la nivel național ai guvernelor locale, trebuie, de asemenea, să își îmbunătățească colaborările pozitive pentru a consolida politicile publice.

O abordare pe mai multe niveluri ar putea:

- ▶ să ajute la identificarea și alinierea cerințelor și obiectivelor strategice ale tuturor nivelurilor de guvernare în legătură cu integrarea interculturală;
- ▶ să asigure coerența între planurile naționale, regionale și locale privind integrarea interculturală;
- ▶ să asigure complementaritatea acțiunilor și exploatarea în comun a resurselor, competențelor și cunoștințelor de specialitate prin diferite instrumente sau acțiuni, pentru a exploata mai eficient resursele limitate, profitând de economiile de scară;
- ▶ să determine o eficiență sporită în utilizarea resurselor;
- ▶ să stimuleze schimbul de experiență, aptitudini, cunoștințe și know-how pentru o mai bună realizare a obiectivelor comune;
- ▶ să îmbunătățească comunicarea obiectivelor, evitând confuzia și asigurând o comunicare coerentă cu publicul larg;

- ▶ să sprijine instituirea de sisteme de monitorizare și raportare mai consecvente, pentru a asigura monitorizarea mai coerentă a planurilor la diferite niveluri; și
- ▶ să promoveze participarea consecventă a entităților sociale implicate și a societății civile în toate etapele dezvoltării și implementării strategiei.

Guvernarea pe mai multe niveluri necesită un anumit set de elemente pentru a avea succes, chiar dacă trebuie configurate diferit în fiecare țară:

- ▶ dialogul politic: trebuie create instrumente structurale sau ad-hoc, care să faciliteze dialogul politic și angajamentul între nivelurile sistemului de administrație. Acestea trebuie să se extindă dincolo de sistemele clasice de acces instituite de către regiuni și orașele importante, până la nivel național, prin intermediul adunărilor parlamentare, al rețelelor locale și al întâlnirilor neoficiale. Guvernele regionale trebuie să promoveze mecanisme similare în propriile teritorii, pentru a facilita colaborarea cu autoritățile locale;
- ▶ coordonarea politicilor: trebuie dezvoltate instrumente permanente care să faciliteze coerența, colaborarea și cooperarea în dezvoltarea strategiilor interculturale. Aceste instrumente trebuie, de asemenea, concepute pentru a garanta că abordarea interculturală (asigurarea egalității, aprecierea diversității, încurajarea interacțiunii pozitive și a civismului activ) este un aspect intersectorial în toate politicile publice;
- ▶ participarea socială: spații în care entitățile sociale și societatea civilă s-ar putea întâlni pentru a discuta și identifica provocările și cerințele care ar trebui promovate.

Prin recunoașterea particularităților naționale, pot fi identificate caracteristicile-cheie ale unei abordări ideale a guvernării pe mai multe niveluri a integrării interculturale. Strategia națională trebuie elaborată într-un mod deliberativ și participativ, cu o amplitudine și profunzime de implicare precum cea oferită de comisiile legislative din Suedia.⁷²

Dezvoltarea și implementarea strategiilor de integrare interculturală trebuie să fie o acțiune comună la toate nivelurile de guvernare și trebuie să implice o participare publică autentică și semnificativă. În mod ideal, ar trebui ca acest lucru să fie facilitat de un „centru” – de preferință un organism independent, condus de experți, cu o anumită capacitate de cercetare și un mandat puternic de coordonare. Acest centru ar coordona contribuțiile diferitelor ministere, precum și ale

72. Vezi: www.government.se/how-sweden-is-governed/swedish-legislation--how-laws-are-made/.

autorităților regionale și locale și ale platformelor participative, pentru a elabora o strategie bazată pe date concrete și susținută de întregul spectru politic și, prin urmare, sustenabilă în timp. Înaltul Comisariat pentru Migrație (ACM) din Portugalia este un bun exemplu al unui astfel de centru. Organismele de egalitate și alte instituții politice similare ar putea juca, de asemenea, un rol important în guvernarea pe mai multe niveluri, ca surse de îndrumare de specialitate pentru practica instituțională care promovează egalitatea și previne discriminarea.

Centrul va efectua o evaluare a necesităților și va analiza modul în care pot fi urmărite obiectivele comune în mod inovator. Datele ar fi obținute în mod independent, corecte și obiective și disponibile la toate nivelurile. O abordare care pornește de la nivelul societății ar ajuta la identificarea aspectelor care funcționează și la transmiterea acestor informații către stat.

Centrul ar oferi, de asemenea, oportunități pentru autoritățile regionale și locale de a participa la procesul de luare a deciziilor strategice: acestea nu ar oferi doar feedback la nivel central; în schimb, know-how-ul și experiența lor ar fi recunoscute, permițându-le să contribuie la luarea deciziilor. Centrul ar putea oferi o strategie-cadru națională, dând tonul pentru cele regionale și locale. Toate ar fi complementare, sprijinindu-se astfel reciproc și, de asemenea, ar urmări aceleași obiective finale. Finanțarea ar urma să provină în principal de la nivel de stat, cu contribuții de la nivel regional și local pentru problemele care legate mai direct de competența lor imediată.

Un astfel de centru ar schimba dinamica ce face orașele să primească instrucțiuni de la nivel de stat și ar determina trecerea de la o abordare descendentă a elaborării de politici la un mod de lucru mai orizontal.

Elementul implicării publicului larg ar putea fi asigurat printr-o platformă consultativă care să implice organizații ale societății civile și agenții publice, cu întâlniri oficiale, periodice, inclusiv în ceea ce privește dezvoltarea strategiilor, cum este, de exemplu, Consiliul Consultativ Multicultural Finlandez.

Nivelurile locale (și regionale) nu trebuie să aibă doar strategii care sunt derivate din strategiile naționale, ci trebuie să le îmbogățească cu mai multă specificitate și cunoștințe „din teritoriu”. Rețelele orizontale – în funcție de autonomia autorităților locale – sunt, de asemenea, valoroase la nivelul municipalităților, în special pentru transmiterea bunelor practici. De asemenea, este necesar să se implice reprezentanți ai migranților și refugiaților ca agenți activi la toate nivelurile, inclusiv prin intermediul organismelor comune la nivel municipal pentru elaborarea în colaborare a strategiilor interculturale naționale, regionale și locale.

Dovezile și datele necesare trebuie să fie obținute în mod independent, corecte și obiective și disponibile la toate nivelurile – nu păstrate izolat de guvernul național sau manipulate politic. Monitorizarea și evaluarea ar putea fi efectuate de centrul de coordonare, al cărui secretariat poate include experți detașați. Finanțarea la toate nivelurile trebuie să includă fonduri nerestricționate pentru proiecte-pilot, care pot stimula inovarea în viitoarele iterații strategice – inclusiv prin micro-proiecte în teritoriu, care vor influența dezvoltarea de macropolitici prin rolul municipalităților în co-proiectarea strategiei naționale.

În sfârșit, trebuie încurajată posibilitatea detașărilor de personal pe termen scurt la toate nivelurile de guvernare. Acest lucru ar asigura mobilitatea pe termen scurt între niveluri, permițând funcționarilor publici să înțeleagă mai bine contextele și impedimentele respective, precum și să facă schimb de cunoștințe și bune practici.

Secțiune III

Matricea politicilor de integrare interculturală

Următorul tabel conține o listă de măsuri întreprinse de unele state, regiuni și orașe, pe care autoritățile le pot folosi ca exemple atunci când își planifică și implementează strategiile și planurile de acțiune pentru integrare interculturală.

Asigurarea egalității	Legislație și politici publice	Sisteme și practici instituționale	Cultură, comunicare și discurs public	Implicarea societății civile
<ul style="list-style-type: none"> ▲ Legislația și politicile trebuie revizuite și, după caz, modificate pentru a asigura accesul fără discriminare la educație, asistență medicală, locuințe, locuri de muncă, antreprenoriat și muncă voluntară pentru toți cei care locuiesc legal pe teritoriul unui stat. ▲ Legislația nouă și cea existentă, precum și alte texte de reglementare, trebuie evaluate în funcție de potențialul lor de a lua în considerare diversitatea și pentru a se determina impactul lor asupra egalității și nediscriminării. Aceasta trebuie să includă impactul cumulativ al legislației sau politicilor succesive sau similare. ▲ Regulile privind reintregirea familiei trebuie să garanteze dreptul omului la viața de familie și să urmărească eliminarea obstacolelor nejustificate din calea exercitării acestui drept. ▲ Serviciile publice cheie trebuie să se bazeze pe principiul beneficiilor universale și să se asigure că toți rezidenții, inclusiv cei fără permis de ședere valabil, pot avea acces cel puțin la locuințe, servicii medicale și educație; principiul unor standarde minime de cazare trebuie considerat o condiție pentru includerea de facto. ▲ Celor recent sosiți în mod legal trebuie să li se permită accesul rapid pe piața muncii și să li se acorde acces imediat, de preferință gratuit, la cursurile de limbă. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Organismele și instituțiile de promovare a egalității trebuie consolidate în funcție de necesități și trebuie investite cu o autoritate puternică și independentă, precum și resurse adecvate pentru a promova diversitatea și egalitatea, pentru a monitoriza și a combate discriminarea indiferent de motive, inclusiv cele legate de naționalitate, diversitate vizibilă, orientare sexuală sau identitate de gen, religie și limbă. Acestea trebuie să poată propune măsuri în cadrul politicilor pentru combaterea discriminării sistemice directe și indirecte și, pe cât posibil, să își consolideze prezența în teritoriu prin înființarea de birouri locale. ▲ Specialiștii din administrația publică și din serviciile publice, inclusiv specialiștii din domeniul judiciar, al aplicării legii, din domeniul juridic și parajudic, trebuie să fie instruiți pentru a recunoaște discriminarea și infracțiunile motivate de ură, inclusiv pe motive etnice, rasiale sau legate de credință, în special prin întâlniri directe cu victimele, pentru a înțelege impactul și consecințele asupra bunăstării individuale și colective. ▲ Accesul efectiv la educație de calitate trebuie să fie acordat tuturor rezidenților. Școlile din zonele diverse din punct de vedere cultural și dezavantajate din punct de vedere social trebuie să dispună de resurse pentru a atinge excelența și a acționa ca agenți ai incluziunii, iar specialiștii din domeniul educației trebuie să li se acorde sprijin pentru a dezvolta gândirea critică, a promova valorile comune și a adopta strategii eficiente împotriva rasismului, excluziunii și discursului instigator la ură. Școlile trebuie, pe cât posibil, să ofere copiilor migrați posibilitatea de a continua să-și studieze limba maternă. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Odată cu pregătirea politicilor incluzive, trebuie dezvoltate strategii de comunicare adecvate. Acestea trebuie să aibă printre obiective sublinierea avantajelor diversității pentru societate în ansamblu și, de asemenea, trebuie să se bazeze pe multiplicatori și pe rețelele cetățenilor pentru a promova deschiderea și înțelegerea politicilor interculturale. ▲ Mesajele autorităților publice trebuie să explice valoarea societăților pluraliste în care demnitatea, incluziunea și dreptatea socială contează și unde rasismul, discursul instigator la ură și discriminarea sunt inacceptabile. ▲ Liderii politici trebuie să condamne public discursurile instigatoare la ură politică după fiecare incident; trebuie instituite mecanisme eficiente de reglementare și de coreglementare sau autoreglementare pentru mass-media, partidele politice, parlamentele, consiliile orașenești și alți actori-cheie. ▲ Liderii politici trebuie să încerce să identifice oportunități de conducere pentru persoanele care fac parte din comunități diverse, pentru a arăta că sprijină incluziunea și promovează înțelegerea între comunități. ▲ Trebuie promovată o dezbatere publică continuă și informată despre valorile fundamentale ale egalității și nediscriminării, despre migrație, integrare și diversitate, precum și elaborarea și aplicarea de politici publice corespunzătoare, în special la nivel local. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Trebuie încurajate inovarea și parteneriatele cu mai multe entități implicate pentru atingerea obiectivelor de egalitate, inclusiv cu sectorul privat, în ceea ce privește accesul echitabil la educație, locuri de muncă, locuințe, servicii medicale, sectorul cultural și mass-media, pentru a contracara și a condamna în mod eficient zvonurile și discursurile instigatoare la ură. Trebuie implementate procese participative care să permită implicarea proactivă. 	

Asigurarea egalității	Legislație și politici publice	Sisteme și practici instituționale	Cultură, comunicare și discurs public	Implicarea societății civile
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Trebuie puse în aplicare strategii cuprinzătoare pentru a combate discursul motivat de ură și infracțiunile motivate de ură, de exemplu, prin sensibilizarea publicului, educație, alfabetizare media, autoreglementare și coreglementare, cu ajutorul furnizorilor de servicii media și internet, prin măsuri administrative și, în cazul discursului ilegal instigator la ură, prin anchetarea și urmărirea penală. ▶ Trebuie introduse planificarea și auditul obligatorii cu privire la egalitate și diversitate pentru instituțiile publice și organizațiile private care primesc finanțare publică prin subvenții sau achiziții. ▶ Este necesară includerea unei perspective intersecționale în cadrul politicilor, programelor și inițiativelor instituționale pentru a aborda cerințele și provocările specifice ale persoanelor cu multiple dezavantaje. ▶ Politicile, proiectele și alte acțiuni trebuie să fie supuse unei analize adecvate a impactului din perspectiva genului. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Trebuie oferite programe de formare axate pe combaterea zvonurilor și educația interculturală pentru profesori și elevi, pentru a crea un spațiu/mediu inter-cultural în școli caracterizat de siguranță. ▶ Egalitatea în ceea ce privește oportunitățile de angajare și carieră trebuie asigurată, printre altele, prin formarea de competențe interculturale pentru personalul și managerii de resurse umane, crearea de etichete de diversitate, premii etc. ▶ Angajatorii din sectorul public și privat trebuie sprijiniți să dezvolte locuri de muncă interculturale care să prevină în mod activ discriminarea și să încurajeze avantajul diversității. ▶ Instruirea privind combaterea discriminării, a discursului instigator la ură și a infracțiunilor motivate de ură trebuie să acopere și formele indirecte și prejudecățile neconștientizate, de ex., cele care rezultă din prejudecățile și stereotipurile existente sau luarea automată a deciziilor bazată pe inteligența artificială, și să le abordeze într-un mod care să le prevină, să aducă autorii în fața justiției și să repare prejudiciul suferit de victime. ▶ Trebuie puse în practică mecanisme de monitorizare și rectificare pentru discursurile instigatoare la ură din mediul online și din politică, discursuri ce pot avea un impact negativ puternic asupra coeziunii comunității. ▶ Trebuie să li se acorde administrațiilor publice autoritatea să identifice factorii de vulnerabilitate specifici femeilor migrante și refugiate și să ofere sprijin și protecție după caz. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Trebuie efectuate cercetări privind beneficiile economice ale migrației, iar discursul public trebuie să facă referire la contribuția economică a migrațiilor la economia națională și locală. 		

	Legislație și politici publice	Institutional practices and systems	Cultură, comunicare și discurs public	Implicarea societății civile
<p>Aprecierea diversității</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Este necesară introducerea unui cadru legal care să impună autorităților publice de la toate nivelurile să includă diversitatea în elaborarea politicilor, pentru a se asigura că sunt satisfăcute necesitățile legate de diversitate și că sunt incluse perspective diverse, cu scopul de a îmbunătăți calitatea și eficacitatea politicilor. ▶ Acțiunile de asistență pentru integrare trebuie să se bazeze pe o evaluare amănunțită a calificărilor, experienței, necesităților și aspirațiilor individuale și să fie adaptată în așa fel încât să ofere o cale eficientă către independență economică, dezvoltare personală și civism activ. O astfel de asistență trebuie să fie oferită prin intermediul serviciilor de bază, nu prin serviciile rezervate celor nou-veniți/migranților. ▶ Autoritățile publice trebuie să centralizeze și să folosească statistici și studii de calitate despre atitudinile și comportamentele față de migrație și diversitate pentru a elabora politici specifice bazate pe date concrete, în funcție de necesitățile reale.. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Diversitatea trebuie să devină un criteriu de sprijin financiar de stat pentru companiile mai mari de un anumit nivel; întreprinderile trebuie să fie încurajate în mod activ să-și diversifice forța de muncă prin programe de corelare a competențelor, formare în materie de diversitate pentru specialiștii în resurse umane, formare interculturală pentru manageri, auditori privind diversitatea și alte acțiuni. ▶ Autoritățile publice ar putea lua în considerare înființarea de observatoare sau alte organisme independente pentru a monitoriza progresul către bună conviețuire în societățile diverse. ▶ Instituțiile publice din toate domeniile și categoriile de servicii trebuie să stabilească obiective anuale legate de angajare care să vizeze diversificarea personalului la toate nivelurile, pentru a stabili o tendință în privința oportunităților de angajare pentru migranți. Acest lucru s-ar putea realiza prin furnizarea de programe speciale de stagiatură sau obiective pentru migranți/minorități. ▶ Autoritățile publice trebuie să se asigure că întreg personalul este instruit în privința competențelor interculturale elementare, astfel încât angajații să fie capabili să răspundă în mod adecvat cerințelor beneficiarilor din cele mai diverse medii și să inoveze ascultând opinii și experiențe diverse. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Autoritățile locale trebuie încurajate să adopte instrumente (de exemplu, pacte sociale) pentru a promova valorile democratice în cadrul societăților cu caracter divers, recunoscând egalitatea demnității tuturor culturilor și promovând egalitatea, solidaritatea și valorile comune între toți rezidenții. ▶ Factorii de decizie trebuie să aibă posibilitatea, prin formare și schimbări la nivel de management, să treacă pe sub „lupa interculturală” noile politici și să încurajeze apariția unor birouri creative și flexibile, capabilă să găsească soluții eficiente la provocări prin valorificarea potențialului de inovare al unei populații diverse. ▶ Investiția în competența interculturală (diversitate) a funcționarilor publici, a educatorilor și a specialiștilor din servicii, precum și a celor din sistemele de aplicare a legii și justiție trebuie să facă parte din orice strategie de integrare. ▶ Este necesară utilizarea medierii interculturale în școli, cartiere rezidențiale, servicii și întreprinderi, fie prin angajarea de mediatori calificați, fie prin formarea aptitudinilor de mediere ale personalului existent. ▶ Instituțiile publice trebuie să valorifice competențele lingvistice și culturale ale populației în educație, la locul de muncă, în viața culturală și în procesul de elaborare a politicilor. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Sindicatele, precum și organizațiile educaționale, culturale, profesionale și de afaceri trebuie sprijinite pentru a le putea oferi ajutor rezidenților de origine migrantă, pentru a-și crea o componență mai diversă în rândul membrilor și în rândul conducerii și pentru a dezvolta abordări care țin cont de diversitate pentru a satisface necesităților tuturor membrilor. ▶ Trebuie luate în considerare cu rigurozitate abordările inovatoare ale recunoașterii calificărilor migranților, cum ar fi Pașaportul Calificărilor pentru Refugiați, lansat de Consiliului Europei. Serviciile de ocupare a forței de muncă trebuie să evalueze competențele și experiența migranților și solicitanților de azil și să pună în concordanță aptitudinile cu cerințele angajatorilor locali.

	Legislație și politici publice	Sisteme și practici instituționale	Cultură, comunicare și discurs public	Implicarea societății civile
Aprecierea diversității		<p>▶ Trebuie sprijinită intrarea pe piața muncii a celor nou-veniți, de ex., prin crearea de centre de inovare la nivel național axate pe diversitate, care favorizează stabilirea de legături între localnici și migranți, pentru a lansa proiecte de afaceri inovatoare (pentru profit sau ca întreprinderi sociale). Trebuie explorată perspectiva unor programe care le permit migranților să preia întreprinderi care au nevoie de succesori, în special în orașele mici și zonele rurale.</p> <p>▶ Noțiunea de diversitate ca valoare comună trebuie integrată în principiile de bază ale sistemelor de învățământ și în toate disciplinele corespunzătoare ale programei. Programa de istorie trebuie să adopte multiperspectivitatea. Sunt necesare programe de învățământ speciale, care să dezvolte sau să integreze educația interculturală ca abordare interdisciplinară.¹</p> <p>▶ Unul din obiective trebuie să fie educația incluzivă și combaterea segregării² educaționale. Diversitatea elevilor și profesorilor după mediul cultural și social trebuie să fie o prioritate, ca factor-cheie al educației incluzive.</p>	<p>▶ Ori de câte ori este posibil, autoritățile publice trebuie să colaboreze cu organizațiile angajatorilor și angajaților și să efectueze, ori de câte ori este necesar, o analiză a cerințelor din sectoarele cu deficit mare de forță de muncă și să dezvolte programe de ucenicie adecvate, care să fie accesibile și migranților, inclusiv solicitanților de azil.</p> <p>▶ Trebuie stimulată implicarea mass-media în chestiunea diversității, de exemplu, prin instruire media pentru funcționarii publici care lucrează pe probleme de diversitate, stimulente pentru angajarea de personal din mediul minoritar de către mass-media și sprijin pentru mass-media minoritare.</p>	

1. În Republica Cehă, Programul Educațional Cadru include, printre disciplinele transversale, educația multiculturală pentru familiarizarea elevilor cu diversele culturi, tradiții și valori ale altor naționalități care trăiesc în țară. În Irlanda, elevii din gimnaziu trebuie să urmeze cursul de educație civică, socială și politică (CSPE), un curs pentru diploma de zece clase, pe tema civismului activ, bazat pe drepturile omului și responsabilitățile sociale. În acest curs, elevii învață despre probleme precum egalitatea de gen, rasismul și xenofobia, interculturalitatea, minoritățile și situațiile de conflict. Sursa: Agenția pentru Drepturi Fundamentale (2017), *Together in the EU: promoting the participation of migrants and their descendants* [împreună în UE: promovarea implicării migranților și a urmașilor acestora], p. 43.
2. De exemplu, în Danemarca, există proiecte de repartizare a copiilor migranți în diverse districte prin introducerea de servicii de transport cu autobuzul; în Italia, o circulară ministerială care a intrat în vigoare în 2010-2011 impune redistribuirea elevilor fără cetățenie italiană între școli și clasele stabilite în cadrul fiecărei școli, pentru a nu depăși limita de 30% a elevilor străini din fiecare clasă. Sursa: Ibid., p. 40.

Aprecierea diversității	Legislație și politici publice	Sisteme și practici instituționale	Cultură, comunicare și discurs publici	Implicarea societății civile
		<p>▲ Trebuie încurajate înscrierea timpurie a copiilor din mediul migrant în învățământul preșcolar, luarea în evidență a nivelului lingvistic al acestora la o vârstă fragedă, acordarea de asistență specializată pentru dobândirea aptitudinilor lingvistice și de altă natură la nivel preșcolar, precum și acordarea de sprijin adecvat pentru copii în învățământul primar și secundar, cu scopul de a reduce diferențele de performanță și procentul de abandon școlar în cazul copiilor din mediul migrant, ca mijloace de a asigura șanse egale de viață și incluziune.</p> <p>▲ Sistemele educaționale trebuie să promoveze o cultură și o educație democratică pentru civism activ și să ia în considerare implementarea de strategii participative care să asigure implicarea elevilor din populațiile minoritare la procesul decizional. De asemenea, școlile trebuie să sprijine migrații, refugiați și alți membri ai comunității educaționale în procesul de dezvoltare a aptitudinilor de participare efectivă.</p> <p>▲ Trebuie sprijinită valorificarea potențialului migraților și refugiaților prin antreprenariat, precum și accesul la învățământul superior.</p> <p>▲ Plurilingvismul în educație și în domeniul public trebuie să fie puternic promovat; facilitarea învățării limbilor materne trebuie să fie considerată un factor favorizant al realizării educaționale și al protejării diversității în cadrul societății.</p> <p>▲ Este necesară recunoașterea obstacolelor cu care se confruntă mulți migrați de sex feminin în ceea ce privește accesul la învățarea limbilor străine și la formarea profesională și vocațională și trebuie implementate măsuri pentru a asigura un acces egal la educație și oportunități profesionale.</p>		

Promovarea unor interacțiuni semnificative	Legislație și politici publice	Sisteme și practici instituționale	Cultură, comunicare și discurs public	Implicarea societății civile
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Investițiile în cartierele de locuințe segregate și cu venituri mici trebuie să fie prioritară în ceea ce privește infrastructura și legăturile cu zona urbană mai largă, precum și investițiile în aptitudinile și capacitatea oamenilor, oferind formare, servicii, educație, oportunități de învățare a limbilor străine de înaltă calitate și activități culturale care vor contribui la atragerea cetățenilor din alte cartiere, evitând în același timp efectele negative ale gentrificării asupra coeziunii comunitare. ▶ Trebuie facilitată elaborarea și aplicarea unei abordări de sponsorizare comunitară pentru primirea și includerea migrațiilor și i refugiaților prin adoptarea unei legislații corespunzătoare și prin schimbul de cunoștințe și consolidarea capacităților comunităților sponsorizante. ▶ Trebuie oferit sprijin (asistență de specialitate, resurse financiare) pentru grupurile comunitare care primesc refugiați pe baza modelului de sponsorizare comunitară. ▶ Amenajarea teritoriului, în special în contexte urbane, trebuie să încurajeze oportunități pozitive de interacțiune și să ofere spații sigure pentru dialog, și nu să încurajeze moduri de viață separate, individualizate. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Toate politicile noi trebuie să fie audiate cu privire la impactul lor asupra segregării, gentrificării și incluziunii sociale și trebuie garantat faptul că sunt incluzive, deschise atât migraților, cât și autohtonilor, și nu prezintă obstacole în calea accesului și practicilor interculturale. ▶ Trebuie încurajată cercetarea cu privire la barierele spațiale din calea interacțiunii interculturale în locurile publice. ▶ Școlile și comunitatea educațională trebuie sprijinite în dezvoltarea de strategii și aptitudini pentru civismul incluziv. ▶ Comunitatea educațională trebuie să continue revizuirea, împreună cu grupurile minoritare, a reprezentării diferitelor grupuri în manuale, pentru a elimina orice fragmente rămase care ar putea da naștere la prejudecăți, și să promoveze în continuare utilizarea diferitelor perspective în predarea istoriei. Studiarea istoriei are un rol vital în confruntarea cu provocările politice, culturale și sociale actuale cu care se confruntă Europa, în special cele generate de natura din ce în ce mai diversă a societăților și de integrarea migrațiilor și refugiaților în Europa. Acolo unde este cazul, predarea istoriei trebuie să cuprindă și rolul jucat de autoritățile statului în trecut în apariția practicilor discriminatorii sau a violenței în toate fostele colonii. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Discursul public trebuie să promoveze o identitate colectivă pluralistă și să promoveze diversitatea. ▶ Trebuie încurajată conștientizarea publicului cu privire la istoria și impactul migrației prin educație extrașcolară, activități culturale și sociale, biblioteci, muzee, teatre, festivaluri etc., care încurajează interacțiunea semnificativă între oameni din medii culturale diferite. ▶ Este necesară alocarea de resurse pentru programele de contact intercultural și inițiativele locale care încurajează interacțiunea pozitivă între indivizi din medii etnoculturale diferite. ▶ Trebuie constituite echipe și grupuri de lucru interculturale în rândul angajaților pentru a stimula înțelegerea potențialului economic al unei forțe de muncă multilingve, precum și competența în recrutarea și gestionarea talentelor diverse. ▶ Este necesară susținerea evenimentelor și a programelor școlare publice/culturale care utilizează o varietate de limbi în formă scrisă și verbală, precum și a activităților care familiază populația cu elementele de bază ale mai multor limbi prezente în țară. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Partenerii sociali trebuie să fie motivați să sprijine integrarea cât mai timpurie a refugiaților pe piața muncii – lucru facilitat prin reducerea la minimum a perioadei de așteptare după cererea de azil – inclusiv cu recunoașterea schimbării radicale pe care acest lucru îl poate implica în cazul unora dintre femeile refugiate. ▶ Grupurile societății civile trebuie sprijinite pentru a implementa strategii anti-zvonuri în întreaga țară. 	

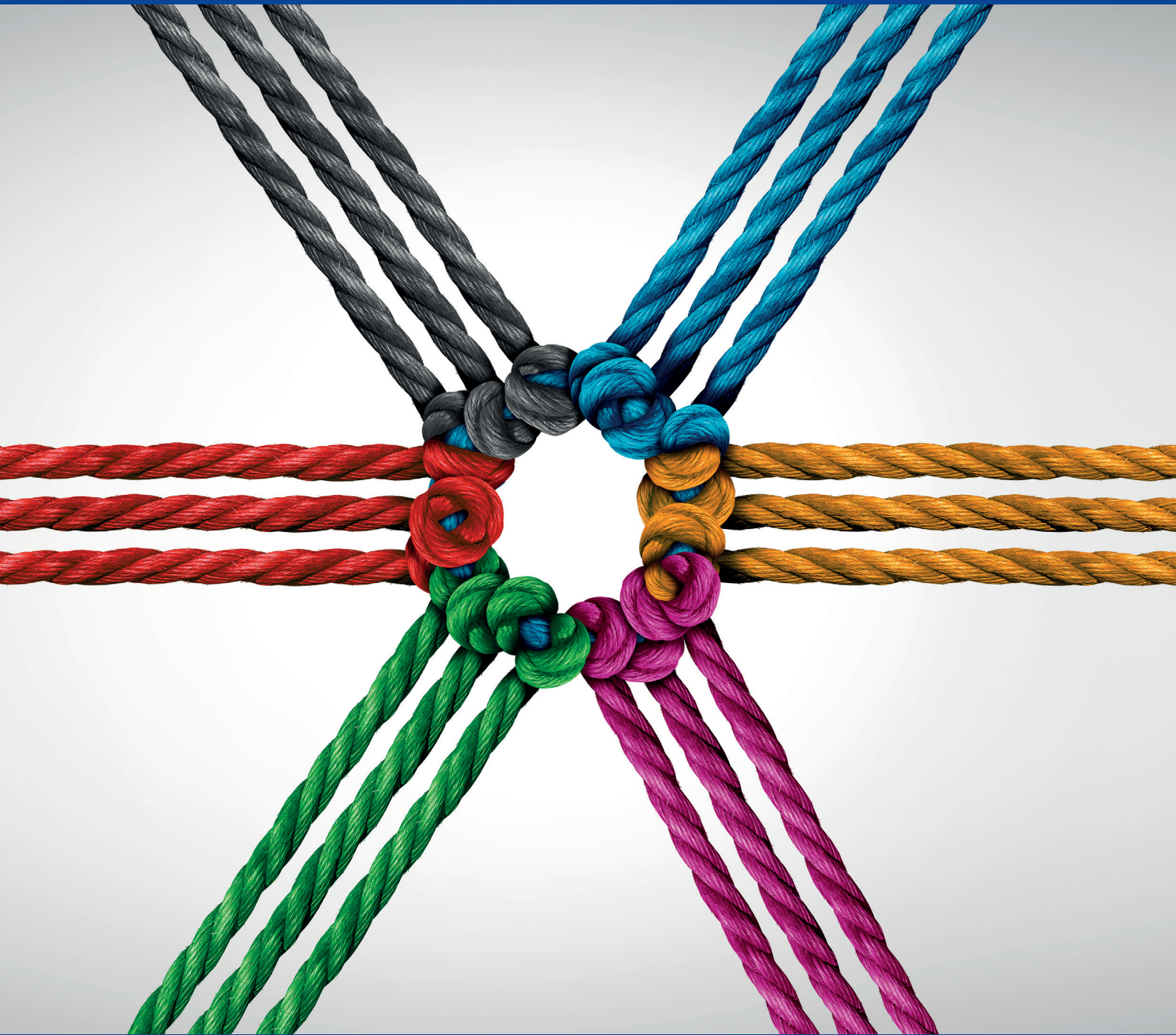
3. Vezi: Studiul de orientare și Nota de orientare din programul Orașe Culturale cu privire la gentrificare.

Fostering meaningful interaction	Legislație și politici publice	Sisteme și practici instituționale	Cultură, comunicare și discurs public	Implicarea societății civile
	<p>Legislație și politici publice</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Acolo unde este posibil, legislația trebuie revizuită pentru a garanta rezidenților străini că pot vota la alegerile locale după un anumit număr de ani de rezidență (de ex., maximum cinci ani). ▶ Acolo unde este cazul, legislația trebuie revizuită pentru a permite obținerea rapidă, fără probleme și la prețuri accesibile a naționalității țării-gazdă. ▶ Gestionarea diversității trebuie îmbunătățită prin stabilirea de standarde pentru reprezentarea migrațiilor și a minorităților în consiliile unor organisme precum sindicatele, consiliile școlare, consiliile de cartier, consiliile de întreprindere etc. ▶ Trebuie înființate consilii interculturale, care implică comunitățile interculturale și autohtone deopotrivă, la diferite niveluri de guvernare pentru a îndeplini rolul de consilii consultative în probleme legate de drepturile omului, egalitate, migrație, incluziune și diversitate, în folosul societăților interculturale armonioase. 	<p>Sisteme și practici instituționale</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Autoritățile corespunzătoare trebuie să monitorizeze îndeaproape orice segregare în școli a elevilor proveniți din minorități și să sprijine, dacă este necesar, autoritățile locale în ▶ Trebuie implementate strategii interculturale la nivel de poliție comunitară⁴ care favorizează abordări preventive, participative și aplicabile întregii comunități cu privire la siguranța urbană. 	<p>Cultură, comunicare și discurs public</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Trebuie adoptate strategii participative de combatere a percepțiilor eronate și a prejudecăților, cum ar fi strategiile anti-zvonuri⁵. ▶ Trebuie încurajate conducerea politică responsabilă, mass-media constructivă și dezbateră publică mai largă despre problemele legate de diversitate, bazate pe informații obiective și multiperspectivitate. 	<p>Implicarea societății civile</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Este necesar să se acorde sprijin proiectelor, în special la nivel local, care încurajează și capacitează migrații naturalizați să voteze și să candideze la alegeri, cu un accent special pe femei și grupurile vulnerabile. ▶ Trebuie sprijinită participarea socială și politică a organizațiilor și inițiativele societății civile care se ocupă cu egalitatea, drepturile omului, diversitatea și incluziunea, precum asociațiile de grupuri minoritare (în special acele organizații care se concentrează pe diversitate în rândul membrilor prii și care au un rol de „conectori interculturali”). ▶ Trebuie încurajată participarea activă a migrațiilor și a minorităților în asociațiile societății civile (atât cele axate pe anumite culturi, cât și cele generaliste). ▶ Asociațiile trebuie să beneficieze de instruire pentru a putea oferi sprijin migrațiilor și minorităților și pentru a beneficia de aptitudinile și perspectivele acestora în modelarea activităților lor.
<p>Civism activ și participare activă</p>	<p>Legislație și politici publice</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Acolo unde este posibil, legislația trebuie revizuită pentru a garanta rezidenților străini că pot vota la alegerile locale după un anumit număr de ani de rezidență (de ex., maximum cinci ani). ▶ Acolo unde este cazul, legislația trebuie revizuită pentru a permite obținerea rapidă, fără probleme și la prețuri accesibile a naționalității țării-gazdă. ▶ Gestionarea diversității trebuie îmbunătățită prin stabilirea de standarde pentru reprezentarea migrațiilor și a minorităților în consiliile unor organisme precum sindicatele, consiliile școlare, consiliile de cartier, consiliile de întreprindere etc. ▶ Trebuie înființate consilii interculturale, care implică comunitățile interculturale și autohtone deopotrivă, la diferite niveluri de guvernare pentru a îndeplini rolul de consilii consultative în probleme legate de drepturile omului, egalitate, migrație, incluziune și diversitate, în folosul societăților interculturale armonioase. 	<p>Sisteme și practici instituționale</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Acolo unde este posibil, trebuie oferite cursuri pregătitoare pentru testele de cetățenie pentru migrații adulți. Asigurarea de cursuri de limbi străine pentru migrații adulți este, de asemenea, un element-cheie pentru integrarea cu succes pe piața muncii și, într-o perspectivă mai îndelungată, pentru promovarea testelor în vederea obținerii permiselor de ședere pe termen lung sau a cetățeniei, deoarece aproape întotdeauna printre cerințele acestora se află cunoașterea limbii/limbilor țării-gazdă. ▶ Trebuie înființate organisme sau platforme participative pentru a co-ela-bora, co-implemента și co-monitoriza implementarea strategiilor de integrare, implicând o serie de entități dintre autoritățile locale și regionale, societatea civilă (inclusiv organizațiile de migrații/refugiați), mediul academic și partenerii sociali. 	<p>Cultură, comunicare și discurs public</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Trebuie organizate întâlniri și dialoguri regulate cu consiliile orașenești, ONG-urile și alte organizații/instituții care au posibilitatea de a juca un rol-cheie în asigurarea fluxului adecvat de informații, dezvoltarea încrederii și crearea de rețele/parteneriate cu comunitățile de migrații. ▶ Este necesară dezvoltarea unor instrumente de sensibilizare pentru a implica rezidenții din comunitățile diverse și în special pe cei nou-veniți, în dezbateră publică. Acestea ar putea fi sub formă de grupuri pe platforme de comunicare socială sau forumuri comunitare online, pentru stimularea implicării grupurilor greu accesibile. Subliniați că aceste spații sunt deschise tuturor și oricine este binevenit și asigurați o moderare adecvată pentru a preveni și sancționa manifestările de intoleranță, prejudecățile și ura. 	<p>Implicarea societății civile</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Este necesar să se acorde sprijin proiectelor, în special la nivel local, care încurajează și capacitează migrații naturalizați să voteze și să candideze la alegeri, cu un accent special pe femei și grupurile vulnerabile. ▶ Trebuie sprijinită participarea socială și politică a organizațiilor și inițiativele societății civile care se ocupă cu egalitatea, drepturile omului, diversitatea și incluziunea, precum asociațiile de grupuri minoritare (în special acele organizații care se concentrează pe diversitate în rândul membrilor prii și care au un rol de „conectori interculturali”). ▶ Trebuie încurajată participarea activă a migrațiilor și a minorităților în asociațiile societății civile (atât cele axate pe anumite culturi, cât și cele generaliste). ▶ Asociațiile trebuie să beneficieze de instruire pentru a putea oferi sprijin migrațiilor și minorităților și pentru a beneficia de aptitudinile și perspectivele acestora în modelarea activităților lor.

4. Vezi: Intercultural Cities, „Manual on community policing”, disponibil în engleză, franceză, italiană, spaniolă și ucraineană.

5. Vezi: www.coe.int/en/web/interculturalcities/anti-rumours.

Civism activ și participare activă	Legislație și politici publice	Sisteme și practici instituționale	Cultură, comunicare și discurs public	Implicarea societății civile
		<ul style="list-style-type: none"> ▶ Trebuie înființate module de formare pentru angajații autorităților naționale și locale, care să se concentreze pe importanța și mecanismele de inovare și participare socială ca instrumente de management public. ▶ Migranții, refugiații și toți ceilalți membri ai societății trebuie capacitați și trebuie să li se ofere posibilitatea de a participa la elaborarea politicilor, precum și la proiectarea și furnizarea de servicii ca mijloc de a realiza avantajul diversității și de a evita percepția că unele categorii de persoane sunt doar beneficiari de sprijin social, fără a să aducă și contribuții. ▶ Trebuie să se acorde sprijin platformelor la nivel local și național pentru elaborarea politicilor deliberative și participative deschise atât cetățenilor, cât și rezidenților străini, având grijă ca aceștia să fie pe deplin implicați în toate etapele și la toate nivelurile procesului de elaborare a politicilor. ▶ Cei nou-sosiți și cei cu origini străine trebuie să fie incluși în structurile interne de management și luare a deciziilor ale organizațiilor care primesc fonduri publice (ONG-uri etc.). 		<ul style="list-style-type: none"> ▶ Trebuie promovată o abordare colaborativă care reunește specialiștii din domeniul educației, părinții, serviciile sociale și comunitatea locală în abordarea provocărilor și asigurarea succesului educațional al elevilor. ▶ Trebuie lansate inițiative direcționate pentru a încuraja implicarea femeilor migrante în societatea civilă, acordând o atenție deosebită femeilor care provin din comunitățile patriarhale.

Secțiune IV

Structura unei strategii de integrare interculturală

În timp ce fondul oricărei strategii de integrare interculturală la nivel național/pe mai multe niveluri este, prin definiție, conceput pentru statul membru în cauză, modelul unui astfel de plan poate fi comun tuturor statelor membre ale Consiliului Europei și trebuie să se bazeze pe cele mai bune practici pentru elaborarea politicilor.

Se poate spune că orice politică publică eficientă, indiferent de conținutul ei, are anumite elemente, prezentate în această structură cu 10 puncte:⁷³

1. o analiză bazată pe date concrete a situației care urmează să fie abordată, prin prisma egalității, diversității, interacțiunii și participării;
2. un scop general care să identifice rezultatul scontat și avantajul acestuia pentru întreaga societate;
3. un set de obiective specifice care, odată atinse, vor determina îndeplinirea aceluși scop;
4. legislație, politici, programe, proiecte și inițiative, deja existente sau dezvoltate în colaborare cu beneficiarii pentru implementarea acestora;
5. structurile/mecanismele necesare pentru a asigura un cadru coerent și pentru a determina implementarea completă și eficiența a strategiei;
6. actori desemnați să își asume responsabilitatea, inclusiv în privința coproducerii împreună cu beneficiarii;
7. amploarea și sursa resurselor necesare implementării;
8. mijloacele și planul de comunicare a politicii și destinatarii comunicării;
9. modalități de monitorizare și evaluare a eficacității politicii; și
10. mijloacele de analiză și revizuire a politicii pe baza constatărilor respective.

73. Cele 10 elemente ale modelului corespund etapelor de stabilire a agendei (1), inițiere (2), luare a deciziilor (3), implementare (4-8), evaluare (9) și revizuire (10), identificate de Andrew J. Jordan și Andrea Lenschow (2008), în lucrarea „Integrating the environment for sustainable development: an introduction”, ed. Jordan și Lenschow, *Innovation in environmental policy? Integrating the environment for sustainability*, Edward Elgar, Cheltenham, UK. Acest model de politică a fost utilizat împreună cu mai mulți membri ai programului Orașe Interculturale în schițarea strategiilor interculturale municipale, de ex. cea pentru Valletta: www.coe.int/en/web/interculturalcities/valletta.

Deși acestea sunt cerințe pentru elaborarea politicilor de bune practici în general, ele sunt importante în special pentru o provocare precum integrarea interculturală, incluzivă, datorită naturii sale complexe, intersectoriale și cuprinzătoare. Deci, de exemplu, în Planul strategic portughez pentru migrație sunt implicate 12 ministere. Înaltul Comisariat pentru Migrație din Portugalia, ACM (Alto Comissariado para as Migrações), este o instituție publică cheie, care răspunde în fața Președinției Consiliului de Miniștri, implicată în proiectarea, implementarea și evaluarea politicilor bazate pe date concrete în acest domeniu. În mod similar, în Québec, în 2015, 25 de departamente au fost implicate în dezvoltarea strategiei de integrare interculturală „Together, we are Quebec”.

Un alt aspect comun ar putea fi angajamentul de a atrage participarea publicului larg la proiectarea, executarea, implementarea și evaluarea strategiei. În timp ce doar entitățile-cheie, cum ar fi autoritățile locale și ONG-urile specializate, vor fi cele care se vor implica în detaliu sau se vor considera capabile să facă acest lucru, modelul se pretează și la implicarea întregii societăți în dezbateră despre marile probleme: provocările, beneficiile, respectiv scopul și obiectivele determinate de acestea. Acest lucru în sine este esențial pentru îmbunătățirea calității discursului public și politic despre provocările și potențialul pozitiv al integrării și pentru a garanta că strategia va dobândi o legitimitate larg răspândită și o popularitate solidă în rândul publicului. În caz contrar, există riscul ca numai ONG-urile care se ocupă de migrații și refugiați să participe cu adevărat, iar responsabilitatea cetățenilor și organizațiilor din societatea mai largă pentru integrarea interculturală să rămână nerecunoscută. Primul plan de integrare al Germaniei a apărut în 2007, în urma unei serii de summituri pe tema integrării (*Integrationsgipfel*), care „a reunit pentru prima dată guvernul federal și migrații, în special musulmanii, la aceeași masă”. Aceasta a indicat o schimbare mai largă de opinie, de la o definiție etnoculturală a ceea ce înseamnă a fi german, către o noțiune civică de „patriotism constituțional”. Totodată, a indicat și o diminuare a tensiunilor partizane asupra sensului integrării, reprezentanții diferitelor partide descriind-o ca un proces bilateral, cu cerințe atât la adresa societății-gazdă, cât și a celor nou-veniți.⁷⁴

74. Williams H. (2014), „Changing the national narrative: evolution in citizenship and integration in Germany, 2000-10”, *Journal of Contemporary History* Vol. 49, Nr. 1, pp. 54-74.

Participarea, ca trăsătură esențială a unei guvernări deschise, presupune crearea unor canale de dialog direct și participativ cu agenții sociali cheie, precum și a unor politici menite să promoveze spații de interacțiune pentru cetățeni și co-responsabilitatea cetățenilor în proiectarea și implementarea unei strategii interculturale. Încurajarea participării implică, de asemenea, furnizarea de instrumente și programe de dezvoltare a competențelor pentru funcționarii publici care vin în contact mai direct cu o populație diversă. În plus, participarea efectivă a comunităților diverse din punct de vedere cultural este adesea complicată și mai mult de barierele specifice cu care se confruntă. Trebuie asigurate condițiile necesare pentru ca aceste particularități să poată fi luate în considerare, de exemplu, prin abordarea diversității lingvistice, creșterea flexibilității timpului de lucru, deschiderea unei varietăți mai largi de canale de acces la informații, facilitarea accesibilității și înțelegerii proceselor, asigurarea medierii și crearea de condiții profesionale pentru discuții etc.⁷⁵

O strategie națională eficientă de integrare interculturală va trebui, inevitabil, să cuprindă toate elementele din model, recunoscând interconectarea acestora. Sub fiecare dintre aceste 10 puncte, mai jos sunt prezentate cinci cerințe comune, precedate de justificarea lor. Ceea ce se propune aici derivă din bunele practici care decurg din strategiile existente, atât la nivel național, cât și la nivel municipal.

Procesul de elaborare a strategiei trebuie să fie caracterizat de implicarea tuturor actorilor sociali corespunzători în toate etapele, inclusiv la nivelurile inferioare de administrare, precum și a organizațiilor societății civile și a cetățenilor, cu aportul lor bogat de cunoștințe directe din teritoriu. În acest sens, procesul de elaborare, implementare și monitorizare a strategiei este aproape la fel de important ca rezultatele pe care urmărește să le obțină. Acest rol-cheie privind implicarea continuă a publicului va asigura relevanța, dinamica și evoluția în timp a strategiei.

De asemenea, strategia trebuie să se bazeze cât mai mult pe informații obiective, folosindu-se de datele din statistici oficiale, dar și recunoscând valoarea experiențelor independenți din mediul academic și nu numai. Aceasta trebuie să includă date privind diversitatea demografică, precum și date din sondajele privind atitudinea publicului față de problemele asociate. Trebuie să țină cont și de inegalitatea de pe piața muncii și de circumstanțele sociale, de performanța diferențială din educație, segregarea în privința locuințelor, incidența infracțiunilor motivate de ură și așa mai departe. Strategia trebuie, la rândul său, să includă culegerea de date relevante în mod continuu

cu privire la realizarea obiectivelor sale, astfel încât și tendințele să ofere o imagine dinamică.

Mai mult, un model de strategie interculturală trebuie să încorporeze perspectiva de gen, demontând stereotipurile și modelele socioculturale care creează relații de putere inegale între femei și bărbați, și să ia în considerare discriminarea multiplă și intersecțională suferită de femei. Este necesară încorporarea unei abordări bazate pe echilibrul dintre genuri în procesele de planificare și implementare, atât dintr-un punct de vedere transversal (în toate acțiunile planificate), cât și dintr-un punct de vedere specific (când se abordează situațiile specifice femeilor migrante). În acest domeniu, orașul Bilbao (Spania) poate fi o sursă de inspirație. Programul „Femei, sănătate și violență” își bazează axa strategică pe emanciparea femeilor imigrante prin prevenirea violenței de gen, promovarea drepturilor sexuale și a celor legate de reproducere și a sănătății, respectiv crearea de canale de comunicare cu comunitățile femeilor participante în program. Acest lucru ajută la creșterea gradului de conștientizare și de informare a femeilor în și din mediul lor, cu așa-numitul efect multiplicator, ce asigură un impact asupra unui număr mai mare de femei, care altfel ar fi lăsate pe dinafară. Programul mai include o linie strategică ce vizează prevenirea mutilării genitale feminine în toate formele sale.⁷⁶

În mod ideal, o strategie de integrare interculturală pe mai multe niveluri trebuie astfel să cuprindă, succesiv:

O analiză bazată pe date concrete a problemei de rezolvat

Strategia trebuie să pornească de la provocările-cheie legate de diversitate și incluziune identificate în mod clar de experții și specialiștii care activează în acest domeniu, așa cum se manifestă acestea în statul membru respectiv. Stereotipurile și ipotezele false despre numărul de migranți și impactul acestora abundă în întreaga societate și influențează luarea deciziilor într-o direcție care se îndepărtează de abordarea incluzivă, interculturală. O reprezentare statistică precisă a diversității demografice reale a țării este, de asemenea, importantă pentru a preveni extinderea rasismului, a discursului instigator la ură și a mișcărilor xenofobe.

De asemenea, sunt necesare date concrete pentru a măsura amploarea inegalităților cu care se pot confrunta membrii comunităților minoritare (diferențiate în funcție de gen) în ocuparea forței de muncă și în alte domenii, care, dacă sunt abordate prin măsuri de acțiune pozitivă, le-ar putea capta mai bine talentele.

75. Vezi: *La implementación de procesos participativos interculturales en el ámbito local* [Implementarea proceselor interculturale participative în sfera locală], RECI/KALEIDOS.

76. Pentru mai multe informații (în spaniolă), vezi: www.bilbao.eus/cs/Satellite?c=Page&cid=1279167082824&language=en&pageid=1279167082824&pagename=Bilbaonet%2FPage%2FBIO_Listado.

Totodată, ar fi important de cunoscut gradele de segregare în privința locuințelor și a școlilor. În plus, centralizarea sistematică a datelor despre infracțiunile motivate de ură, distincte de infracțiunile asociate (de exemplu, de lovire și alte violențe), precum și a datelor despre discursul instigator la ură, și încurajarea din partea poliției a reclamării complete de către victime este de mare importanță pentru a cunoaște amploarea problemelor legate de intoleranță.

De asemenea, sunt necesare studii al căror obiectiv este furnizarea de date concrete privind beneficiile diversității. În 2008, un studiu al Fundației Bertelsmann a constatat că, dacă Germania ar fi investit în emanciparea migranților pentru a beneficia educație și a intra pe piața muncii la un nivel al retribuțiilor comparabil cu cel al germanilor autohtoni, în loc să investească în resursele destinate bunăstării și asistenței pentru migranți, statul german ar fi economisit în jur de până la 15,6 miliarde de euro.⁷⁷

Direcția **Norvegiană** pentru Integrare și Diversitate publică un raport general al stării de integrare și participare a populației imigrante folosind o varietate de indicatori (vezi: www.imdi.no/om-imdi/rapporter/2020/indikatorer-for-integrering-2020/).

Baza acestui raport provine de la Statistics Norway, care furnizează autorităților statistici relevante. Guvernul național (Ministerul Educației și Cercetării – Departamentul Integrare) finanțează realizarea de statistici care monitorizează situația imigranților în funcție de diferite variabile, precum ocuparea forței de muncă, educația, locuințele, venitul, atitudinile etc., prin Statistics Norway (SSB) (vezi: www.ssb.no/en/).

OBITen este o inițiativă comună a Consiliului Provincial (cunoscut drept Cabildo) din **Tenerife**, Spania, și a Universității La Laguna, lansată în 2001 pentru a promova cercetarea științifică privind mișcările migratorii pe insula Tenerife. Acesta include printre priorități necesitatea aplicării unei abordări bazate pe date concrete pentru planificarea și implementarea politicilor privind diversitatea. De la crearea sa, OBITen a oferit autorităților publice informații valoroase cu privire la orientarea politicilor publice și a resurselor. OBITen organizează în mod periodic seminare tehnice pentru a aprofunda înțelegerea fluxurilor de migrație, managementul diversității și interculturalismul. Acum a dobândit un rol cheie în planificarea și implementarea strategiei interculturale a Consiliului Provincial

77. Vezi: Fritschi T. and Jann B. (2008), *Social costs of insufficient integration of immigrants in Germany* [Costul social al integrării insuficiente a imigranților în Germania], Bertelsmann Foundation, Gütersloh, Germany; și „Integration: what works?” [Integrarea: soluții care funcționează], raport de cercetare publicat de Vidhya Ramalingam pentru Institute for Strategic Dialogue cu sprijinul Fundației pentru o Societate Deschisă.

(Cabildo). Rezultatele pozitive ale înființării OBITen au arătat beneficiile planificării strategice pe termen lung bazate pe participarea cetățenilor. A avut ca rezultat crearea programului „Împreună în aceeași direcție”, care formează acum strategia interculturală a Consiliului Provincial (Cabildo). Strategia este implementată în comun de autoritatea locală, universitate și societatea civilă, dar este finanțată integral de Cabildo și Guvernul Regional al Insulelor Canare.

Adăugăm și faptul că Observatorul Local pentru Migrație al Consiliului Local al orașului **Bilbao** (Spania) realizează în mod periodic un barometru al percepțiilor față de migrație. Aceasta include o analiză specială a principalelor stereotipuri, prejudecăți și zvonuri din rândul populației în legătură cu migrația și diversitatea din spațiul municipal.

Elemente-cheie:

- a) identificarea diversității demografice a țării, a variațiilor și tendințelor acesteia;
- b) determinarea ariilor în care politicile existente nu reușesc să capaciteze populațiile migrante/minoritare pentru a-și realiza aspirațiile și potențialul, precum și a motivelor pentru acest lucru (identificarea diferențele în privința egalității). O atenție deosebită trebuie acordată evaluării domeniilor-cheie ale integrării, cum ar fi ocuparea forței de muncă, sănătatea, educația și locuințele, în vederea stabilirii oricăror probleme care cauzează dezavantaj. Perspectiva de gen trebuie să fie o componentă esențială a acestei evaluări;
- c) localizarea surselor de fricțiuni interculturale efective sau latente și includerea experienței grupurilor minoritare în relațiile-cheie cu societatea în general și instituțiile acesteia și cu organizațiile din sectorul public și privat;
- d) crearea unei evidențe a instituțiilor și organizațiilor însărcinate cu abordarea inegalităților și a fricțiunilor interculturale, precum și a soluțiilor implementate până acum (eficient sau nu);
- e) identificarea exemplelor de excelență în cazul cărora, în anumite organizații sau teritorii, inegalitatea de șanse și de realizare este mai redusă, iar încrederea socială între medii etnice și culturale diferite este mai mare, respectiv studierea abordărilor care au contribuit la acest rezultat;
- f) utilizarea amplă a datelor provenite din cercetări independente, pentru a asigura obiectivitatea acestor informații;
- g) asigurarea, în această etapă inițială critică, a reprezentării pentru ONG-urile minoritare, precum și pentru ONG-urile principale, prin asistență de specialitate adecvată, și evaluarea

eventualelor cerințe specifice care decurg din modul în care oamenii aleg să-și exprime identitatea.

Un scop general legat de provocările integrării interculturale

Scopul strategiei trebuie să decurgă din factorii determinanți și provocările legate de egalitate și diversitate de mai sus. Prin urmare, este esențial să existe un scop simplu și solid, care se încadrează în mod clar în contextul național și care abordează în mod deschis provocările evidente. Dar acesta trebuie să reprezinte o afirmație pozitivă – soluția – care recunoaște beneficiile pentru coeziunea socială, afirmarea drepturilor omului, dezvoltarea economică, vitalitatea demografică, obligațiile umanitare, securitatea și prosperitatea și, în general, avantajul diversității care trebuie surprins de această strategie. Aceasta nu este o chestiune de generare a unei influențe politice – integritatea în abordarea problemelor legate de integrare este esențială. În acest context, îndrumarea politică se rezumă la transmiterea unui mesaj alternativ orientat spre viitor, echilibrând provocările și oportunitățile diversității și egalității, pe care majoritatea cetățenilor – nu doar membrii comunităților minoritare – simt că le pot îmbrățișa.

O astfel de viziune trebuie să se bazeze pe dovezi solide ale valorii diversității și egalității pentru progresul social și economic. Abordarea interculturală a integrării oferă argumente-cheie pentru o astfel de viziune: de exemplu, un studiu realizat de Migration Policy Group, care face o paralelă între performanța orașelor din indexul Orașelor Interculturale cu a celor din indexul Calității Vieții în Orașele Europene, a identificat o legătură statistică puternică între politicile interculturale locale și bunăstarea locală și a relevat faptul că politicile interculturale nu descurajează alegătorii. Orașele cu politici interculturale mai puternice, în special privind integrarea interculturalismului, au mai multe șanse să aibă populații care cred că străinii reprezintă ceva pozitiv pentru orașul lor și că serviciile locale și instituțiile publice sunt de încredere și eficiente. Atunci când cetățenii cred în cadrul lor societal, este mai probabil să se implice și să joace un rol activ în dezvoltarea acestuia.⁷⁸

O societate deschisă va fi în mod constant reînnoită de cei atrași de oportunitățile sale și care vor contribui la vitalitatea ei. O societate încheată va fi una în care toți membrii săi se pot simți mai în siguranță – și va putea investi mai mult în programe sociale, cu mai puține resurse epuizate de sistemul de justiție penală.

78. Migration Policy Group (2017), „How the intercultural integration approach leads to a better quality of life in diverse cities” [Cum poate duce abordarea integrării interculturale la o mai bună calitate a vieții în orașele diverse], document pentru rețeaua ICC.

În **Elveția**, Programul Cantonal de Integrare (PIC 2018-2021), precum și Agenda Elvețiană pentru Integrare (AIS) oferă cadrul pentru politici și măsuri de integrare, inclusiv cursuri de limbi străine. Cantonul Neuchâtel (un membru al programului Orașe Interculturale) a avut un mare succes în implementarea acestora prin înființarea de cursuri de limbi străine; un program de alfabetizare TIC; consolidarea capacităților pentru integrarea profesională a migranților; înființarea unei rețele de „consilieri de integrare socială și profesională” care asigură asistență individuală și personalizată pentru persoanele care provin din azil; acțiuni legate de sprijinul parental și cel destinat copiilor preșcolari (promovarea accesului la unități de îngrijire a copiilor, extinderea multilingvismului părinților și copiilor); subvenții pentru măsuri de promovare a conviețuirii, înțelegerii locului desfășurării vieții și implicării migranților în comunitatea locală; programe de formare pe tema diversității pentru specialiștii din diferite domenii (medical, poliție, ocuparea forței de muncă, îndrumare socială și profesională, vârstă preșcolară); colaborarea cu orașele cantonului pentru coordonarea primirii celor recent sosiți; introducerea unei proceduri bazate pe cetățenie (care să încurajeze, și nu să constrângă) pentru dobândirea naționalității; crearea unui sistem de informare pentru cei care migrează pentru prima dată, în special în limba de origine; coordonarea măsurilor de conștientizare cu privire la problemele de rasism și discriminare (precum „Săptămâna acțiunilor împotriva rasismului”); coordonarea unei „Comunități pentru integrare și coeziune multiculturală”, care reunește reprezentanți ai comunităților de migranți, precum și entitățile preocupate de integrarea migranților.

Consiliul de Stat al cantonului Neuchâtel a decis, de asemenea, să includă diversitatea ca resursă în programul său legislativ actual. Acest demers al Consiliului de Stat își propune să confirme angajamentul istoric al cantonului față de interculturalitate, dar și să consolideze caracterul exemplar al autorităților locale în ceea ce privește gestionarea diversității. Una dintre măsurile emblematice ale cantonului este punerea în aplicare a unei strategii pentru un stat deschis și egalitar. Această strategie este una transversală (deoarece se referă în cele din urmă la întreaga administrație cantonală și mai multe municipalități din canton) și cuprinzătoare, și este bazată pe 3 direcții principale:

- 1) Aprecierea diversității prin crearea unui stat-model
- 2) Aprecierea diversității prin asigurarea accesului egal la beneficii
- 3) Aprecierea diversității prin adoptarea ei în calitate de angajator

De asemenea, trebuie menționat că orașul Neuchâtel implementează acțiuni în favoarea integrării și diversității la nivel municipal. În 2018, acesta a implementat o politică de integrare interculturală, ale cărei fundamente se bazează pe cadrele politice ale Confederației Elvețiene și ale cantonului Neuchâtel, precum și pe standarde și recomandări internaționale. Scopul politicii de integrare interculturală a orașului Neuchâtel „este promovarea coeziunii sociale, a demnității egale și a bunăstării pentru toate persoanele care locuiesc în municipiu, creând condițiile necesare, prin deciziile sale politice, pentru menținerea unor relații armonioase, bazate pe înțelegere reciprocă”.

Principiul cel mai important al politicii privind drepturile omului a orașului **Reykjavík** (Islanda) se bazează pe legislația și tratatele internaționale privind drepturile omului și pe principiul egalității. Principiile egalității și cele anti-discriminare se regăsesc și în articolul 65 din Constituția Islandei. Acestea prevăd că toți oamenii trebuie să se bucure de drepturile omului, să fie egali în fața legii și să nu fie discriminați din cauza anumitor însușiri sau din alte motive neobiective. Atunci când se iau decizii care pot avea un impact diferit asupra oamenilor din cauza poziției lor, orașul Reykjavík este obligat să consulte organizațiile care luptă împotriva discriminării pe baza motivului respectiv. Politică privind drepturile omului urmărește participarea activă în societate și afirmă că trebuie apreciate contribuțiile fiecărei persoane. Orașul a aplicat de-a lungul timpului diverse modele și politici privind integrarea interculturală. Unul dintre obiectivele sale este acela de a permite tuturor locuitorilor săi să se bucure de o cultură diversă și viguroasă și de o comunitate în care cunoașterea, lipsa prejudecăților, egalitatea și respectul reciproc caracterizează relațiile dintre oameni de origini diverse. Toate instituțiile orașului trebuie să se adapteze la o societate interculturală și să pună în aplicare Politică privind imigranții, refugiații și solicitanții de azil a orașului în cadrul planurilor lor de lucru la toate nivelurile.

„Planul municipal pentru cetățenie și diversitate” al Consiliului Local al orașului **Bilbao** stabilește, ca obiectiv al strategiei sale, un angajament pentru „dezvoltarea unei societăți interculturale, în care diferențele să poată fi integrate într-un cadru de egalitate și în care diversitatea resurselor fiecărui cetățean să fie promovate, pentru a sprijini și a contribui împreună la dezvoltarea orașului. Un oraș în care toți se implică activ și în care tuturor li se oferă oportunități de a participa la proiectul comun de conviețuire. Planul „dirijează politicile publice, dintr-o perspectivă interculturală, pentru a îmbunătăți coeziunea socială și dezvoltarea urbană a orașului, valorificând la maximum avantajele diversității”.

Elemente-cheie:

- a) facilitarea unei dezbateri publice periodice cu privire la modul în care sunt cel mai bine soluționate provocările integrării interculturale și ce oportunități aduc acestea;
- b) stabilirea unui obiectiv al strategiei care afirmă pozitiv integrarea ca un proces bidirecțional, bazat pe acces egal la drepturi și șanse fără discriminare, acțiuni de eliminare a dezavantajelor și inegalității pentru toate grupurile, și care aduce beneficii întregii societăți;
- c) evitarea unei viziuni excesiv de ambițioase, care nu poate fi operaționalizată în teritoriu;
- d) adoptarea unui limbaj al egalității și incluziunii, care să transmită mesajul că discriminarea duce la risipa de talent și de potențial uman, în timp ce diversitatea și egalitatea conduc la bunăstare și la o viață mai bună pentru toți;
- e) asigurarea congruenței cu alte strategii-cheie, de ex., cele pentru dezvoltare durabilă și cooperare pentru dezvoltare;
- f) concentrarea asupra beneficiilor diversității pentru întreaga societate.

Un set de obiective pentru a ajuta la realizarea acestui scop

Un scop general clar și convingător trebuie să fie împărțit într-un set de obiective definite prin care urmează a fi realizat – sau exprimată o teorie clară a schimbării. Dacă acest proces de exprimare clară a unui scop și a obiectivelor asociate nu este executat în mod corespunzător, locul acestora va fi luat foarte probabil de o viziune ambițioasă nerealistă, care nu poate fi aplicată în mod semnificativ în teritoriu și un set descriptiv de domenii de politică (piața muncii, locuințe și așa mai departe) care devin doar rubrici în care sunt prezentate sumar liste lungi de acțiuni de integrare disparate. Dacă există o slăbiciune recurentă în strategiile naționale de integrare produse până în prezent, aceasta este faza din cadrul procesului de politici în care se face resimțită, din cauza unei lipse a obiectivelor „de îndeplinit”, care la rândul lor ar trebui să indice și să încadreze operaționalizarea lor concretă.

Austria și-a stabilit obiective și măsuri clare pentru integrarea migranților în cadrul Planului său național de acțiune pentru integrare (NAP.I – stabilit din ianuarie 2010). Pe lângă îndrumările generale ale politicii de integrare, PNA.I tratează în profunzime provocările, principiile și obiectivele din următoarele domenii de acțiune: i) limbă și educație, ii) muncă și ocupație, iii) statul de drept și valori, iv) sănătate și afaceri sociale, v) dialog intercultural, vi) sport și agrement, vii) mijloace de trai și viii) dimensiunea regională a integrării.

Legea integrării din 2017 reprezintă un progres major: odată cu aceasta, Austria stabilește reguli clare pentru a asigura coeziunea socială și pacea socială. Scopul urmărit, acela de integrare cu succes, este în beneficiul întregii societăți. Legea integrării urmează principiul „integrării bazate pe merit”. Factorii esențiali sunt următorii: cunoașterea limbii germane, independența economică și respectul pentru legile și valorile austriece și europene. Legea integrării stabilește drepturile și obligațiile pentru persoanele cu drept de azil și protecție subsidiară și pentru cetățenii statelor terțe cu drept de ședere legală.

De asemenea, este în curs de elaborare un plan național de acțiune (PNA) împotriva rasismului și discriminării. Obiectivul principal este implicarea tuturor entităților corespunzătoare (ministere, state, ONG-uri, societatea civilă), îndrumarea orientativă a organismelor și persoanelor responsabile și stimularea discursului public și a cercetării, precum și implementarea PNA în inițiative, proiecte și măsuri.

Pe baza programului guvernamental, în prezent este implementată o strategie națională împotriva antisemitismului în colaborare cu toate entitățile participante afectate.

Primul astfel de plan, pentru **Spania** în 2007, rămâne un model de urmat, cu 10 astfel de obiective, separate într-o serie de acțiuni concrete, care au acoperit în mod cuprinzător o gamă largă de intervenții. A doua concretizare a acestuia, începând din 2011, a considerat, retrospectiv, că a existat o bună coerență între diferitele elemente, de la identificarea problemelor până la programe și măsuri, respectiv rezultate.⁷⁹

Planul municipal pentru cetățenie și diversitate al Consiliului Local al orașului **Bilbao** (Spania) identifică un obiectiv general și obiective particulare în 15 domenii de intervenție, aliniate cu Indexul orașelor interculturale.

Politica orașului **Reykjavik** (Islanda) privind imigranții, refugiații și solicitanții de azil reflectă diferitele roluri ale municipalității și împarte responsabilitatea acesteia în cinci domenii: orașul ca autoritate, ca angajator, ca furnizor de servicii, ca partener și în achiziții publice. Apoi, sunt alese selectiv acțiunile pentru construirea unei societăți incluzive, cu sprijinul deplin din partea municipalității.

Elemente-cheie:

- colaborarea cu toate entitățile implicate în privința rezultatelor pe care le prevede scopul general;

79. Vezi: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/?action=media.download&uuid=53CAE156-EC04-F55F-50018C9179C2F7AA> (în spaniolă).

- definirea acestora ca un set de obiective individuale care se concentrează asupra întregii societăți, nu numai asupra migranților și minorităților;
- limitarea numărului acestor obiective la mai puțin de zece;
- asigurarea faptului că acestea sunt obiective „de îndeplinit practic”, și nu doar cu caracter descriptiv privind domeniile politicii; și
- asigurarea faptului că fiecare obiectiv reprezintă o realizare semnificativă, și nu un simplu rezultat.

Programe și proiecte care urmează să fie dezvoltate și implementate împreună cu beneficiarii

Obiectivele bine concepute trebuie apoi să fie însoțite de un număr finit de instrumente, precum legislație, politici, programe, proiecte, măsuri și acțiuni. Acestea ar putea include resurse deja existente care ar trebui pur și simplu să fie reorientate într-un mod structurat și coordonat către obiectivele stabilite și în jurul beneficiarilor individuali, recunoscând că aceștia din urmă vor avea în multe cazuri nevoi complexe. Când vine vorba de programe și proiecte, autoritățile publice trebuie să țină cont de faptul că ONG-urile pot fi uneori mai flexibile și mai receptive ca furnizori de proiecte decât departamentele guvernamentale, dar acestea din urmă trebuie să păstreze controlul asupra procesului și să coordoneze acțiunile, asigurându-le viabilitatea și impactul în timp. Prin urmare, trebuie avut grijă să se evite transferarea celor nou sosiți în țară de la o agenție care se ocupă de o problemă la alta care se ocupă de o problemă diferită, sau chiar conceperea strategiei și a obiectivelor sale doar din punctul de vedere al rezolvării problemelor.

În centrul abordării **germane** se află un program de integrare care reunește, pentru indivizi, diferitele elemente legate de însușirea limbii, formarea profesională și orientarea civică într-un singur pachet. Programul **suedez** de introducere pentru refugiați începe cu un plan individualizat de introducere dezvoltat prin dialog între serviciul public de ocupare a forței de muncă și refugiat, bazat pe o cartografiere a experienței lor educaționale, a experienței anterioare de muncă și a necesităților de formare și alte inițiative. Și în **Finlanda** autorităților publice li se cere să elaboreze planuri de egalitate și integrare și să le analizeze împreună.

Centrele naționale **portugheze** de sprijin pentru integrarea migranților oferă celor nou-veniți ghizee unice, cu servicii multilingve și mediere culturală. De asemenea, programul Portuguese for All (PPT), care se adresează imigranților care locuiesc în Portugalia și dețin un permis de ședere valabil,

oferă cursuri autorizate de limba portugheză gratuit pentru participanți, precum și cursuri de portugheză tehnică pentru diferite sectoare (cum ar fi comerțul cu amănuntul, hoteluri și restaurante, cosmetică, construcții, inginerie civilă). Alte activități educaționale informale sunt promovate în colaborare de entități publice și private nonprofit; acestea sunt complementare educației formale, fiind un ajutor suplimentar pentru predarea limbii portugheze. Oferta educațională este completată de ACM, care desfășoară programe de formare cu privire la educația interculturală, dialogul intercultural, accesul migranților la servicii medicale, legile naționalității și legile imigrației pentru cetățenii, specialiștii și entitățile care, direct sau indirect, sunt implicați în abordarea interculturală a migrației. În sfârșit, din 2015, Înalțul Comisariat pentru Migrație a găzduit un grup de lucru pentru dialogul interreligios cu scopul de a consolida acest dialog ca mijloc de îmbunătățire a coeziunii sociale, a participării și a integrării migranților și minorităților. În prezent, acest grup este compus din 14 comunități religioase.

Gvernul **norvegian** a abrogat actuala „Lege a introducerii” și a introdus o nouă lege privind integrarea, numită „Legea integrării”, care a intrat în vigoare în ianuarie 2021. Legea integrării oferă cadrul prin care imigranții refugiați pot beneficia de pregătirea necesară pentru muncă sau educație în Norvegia. Legea integrării reglementează programul de introducere și formarea în limba norvegiană și studiile sociale. Scopul programului de introducere este de a le asigura tuturor participanților dobândirea de competențe fundamentale în limba norvegiană și o perspectivă asupra societății norvegiene, precum și de a-i pregăti pentru angajare sau educație ulterioară. Dreptul și obligația de a participa la program se aplică refugiaților și familiilor acestora, pe lângă persoanele cărora li s-a acordat dreptul de rezidență din motive umanitare și membrii familiilor acestora. Programul de introducere este un program complet, adaptat individual. Participanții au dreptul la o indemnizație de introducere, iar valoarea anuală a acesteia este egală cu dublul sumei de bază a sistemului de asigurări naționale. Această indemnizație este impozabilă.

Pentru programul de introducere, noua lege propune, printre altele, următoarele:

- ▶ crearea unei evidențe a competențelor obligatorii și consiliere profesională înainte de începerea programului de introducere;
- ▶ durata programului poate varia între trei luni și patru ani, în funcție de educația anterioară a participantului și de obiectivele programului de introducere;

- ▶ programul trebuie să conțină instruire în limba norvegiană, studii sociale și măsuri de pregătire pentru muncă sau studii ulterioare;
- ▶ un curs obligatoriu pe tema capacitării pentru toți;
- ▶ participanții sub 25 de ani fără studii liceale superioare trebuie sprijiniți în primul rând pentru a absolvi ciclul liceal superior prin programul de introducere;
- ▶ cerința actuală privind numărul de ore de predare în norvegiană va fi înlocuită cu o cerință de a atinge un anumit nivel de cunoaștere a limbii;
- ▶ este introdusă o cerință de competențe pentru profesorii care oferă instruire în limba norvegiană pentru imigranți.

Macedonia de Nord implementează în prezent prima strategie națională „One Society and Interculturalism” (O societate unică și interculturalitate), un document elaborat în colaborare cu 140 de ONG-uri prezente în țară. Organismul de coordonare a strategiei a încheiat un acord de cooperare cu Centrul de Dialog Nansen din Skopje pentru a crea un modul destinat formării pe teme interculturale a personalului educațional din țară. Ținând cont de viziunea strategiei naționale de cultivare a relațiilor interculturale și a proceselor de integrare, precum și de crearea unui mediu educațional în care să fie promovată diversitatea culturală, programul de formare este structurat în jurul mai multor arii particulare care permit fiecărui participant să se familiarizeze cu conceptul de educație interculturală și să dobândească aptitudinile necesare pentru a consolida interacțiunea, cooperarea și încrederea între profesori, elevi și părinți din diferite comunități etnice. În 2020, ciclul anual de formare a vizat 180 de cadre didactice, specialiști asociați și educatori preșcolari din toată țara.

În 2016-2018, orașul **Gdansk** (Polonia) a adoptat și implementat „Modelul de integrare a imigranților”, conceput cu participarea entităților orășenești implicate și a locuitorilor orașului. Acest model combină în mod cuprinzător acțiunile tuturor departamentelor și agențiilor orașului pentru a aborda integrarea rezidenților străini și pentru a asigura integrarea în politicile orașului a egalității de tratament. Aceste politici au o serie de puncte forte, de exemplu, un caracter participativ, un obiectiv pe termen lung, o metodologie atent dezvoltată și, în final, o gamă largă de entități participante. În 2019, folosind o metodologie similară, a fost implementat „Modelul de integrare a imigranților” în **Voievodatul Pomorskie**.

Consiliul municipal din **Barcelona** (Spania) a adoptat un plan municipal de combatere a islamofobiei, cu 28 de măsuri care vizează garantarea coeziunii

sociale și protejarea drepturilor omului. Planul a fost discutat și convenit într-un proces care a implicat experți în drepturile omului și anti-discriminare, personal municipal specializat, entități sociale și organizații din comunitatea musulmană. Oficiul pentru Nediscriminare (OND) a devenit principalul serviciu condus de Consiliul Local prin intermediul căruia cetățenii și organizațiile pot să se documenteze, să primească informații, să beneficieze de instruire și să ofere consiliere cu privire la infracțiunile motivate de ură și discursurile instigatoare la ură. Serviciul municipal adună date pentru a oferi o mai bună imagine a situației din oraș, precum și pentru a activa mecanisme de raportare oficială a infracțiunilor motivate de ură și a discursurilor instigatoare la ură, precum și în vederea acționării în judecată, în cazuri semnificative, dacă este necesar. Sunt organizate programe de formare pentru lucrătorii municipali din acest domeniu, inclusiv pentru poliția orașului.

În cele din urmă, în Lublin (Polonia), proiectul „Lublin for All” (Lublin pentru toți) a testat un model participativ de management al diversității inspirat de cantonul elvețian Neuchâtel. A fost creat un Grup de Sprijin pentru Integrare, format din oficialități ale orașului, ONG-uri și alte instituții pentru: i) schimbul de informații și dezvoltarea de soluții pentru a sprijini integrarea străinilor în Lublin; ii) efectuarea de cercetări privind atitudinile față de străini în Lublin; iii) organizarea de ateliere de competență interculturală; iv) proiectarea unei campanii sociale care să prezinte diversitatea locuitorilor orașului. Un birou de asistență pentru străini – foarte specializat și unul dintre primele astfel de servicii din Polonia – a fost lansat și administrat de Primărie. În plus, unii străini au fost angajați ca funcționari publici de către un birou municipal pentru prima dată în Polonia.

Elemente cheie:

- a) indicarea, pentru fiecare obiectiv, a inițiativelor necesare pentru a asigura un rezultat semnificativ;
- b) evitarea listelor de acțiuni disparate, lipsite de sinergie necesară;
- c) asigurarea faptului că programele sunt organizate în funcție de necesitățile individuale, nu de „silozuri” instituționale⁸⁰;
- d) identificarea departamentelor responsabile cu desfășurarea acțiunii și a altor actori-cheie implicați în desfășurarea sa;

80. Silozurile organizaționale descriu izolarea care apare atunci când angajații sau departamente întregi din cadrul unei organizații nu doresc să facă schimb de informații sau cunoștințe sau nu au mijloacele adecvate pentru aceasta.

- e) exploatarea proiectelor preexistente, inclusiv a celor conduse de ONG-uri, care s-au dovedit eficiente;
- f) asigurarea faptului că programele identificate sunt aliniate cu principiile modelului intercultural: promovează egalitatea, recunosc diversitatea, încurajează interacțiunea și includ participarea cetățenilor în arhitectura, implementarea și evaluarea programului;⁸¹
- g) sprijinirea proiectelor inovatoare care ar putea fi repetate dacă au succes.

Structurile/mecanismele necesare pentru asigurarea unui cadru coerent

Modelul intercultural trebuie încorporat transversal în ansamblul acțiunii publice, iar aceasta determină necesitatea reformulării structurilor clasice de muncă internă și externă, care de multe ori nu sunt adaptate noilor provocări pe care le aduce diversitatea tot mai extinsă. Transversalitatea înseamnă implicarea diferitelor departamente, întărirea dialogului dintre domeniile sectorului public, schimbul de cunoștințe și implicarea altor agenți-cheie în vederea atingerii unui obiectiv comun care depășește competențele sectoriale ale fiecărui departament.

Integrarea interculturală este o strategie menită să garanteze că cerințele și experiențele tuturor grupurilor culturale sunt luate în considerare cu rigurozitate în procesul dezvoltare, implementare, monitorizare și evaluare a tuturor politicilor, programelor și proiectelor instituționale, astfel încât populația diversă să beneficieze, în condiții de egalitate și conform principiilor de bază ale echității, de participare și respect pentru drepturile omului.⁸²

Importanța aplicării acestei abordări în ansamblul politicilor publice este susținută de două argumente centrale:

- ▶ un argument normativ: interculturalitatea ca scop în sine. Cooperarea se bazează pe valori care conduc obiectivele și acțiunile către recunoașterea și aplicarea drepturilor omului – atât drepturile individuale, cât și cele colective – și contribuie la justiția socială;
- ▶ un argument funcțional: interculturalitatea ca mijloc de realizarea a unui scop. Recunoașterea și gestionarea diversității culturale generează

81. Programul ICC dezvoltă un ghid și o listă de control pentru prima evaluare a propunerilor de proiecte din perspectivă interculturală.

82. Vezi: *Guide to intercultural competencies applied to the development of public administration projects* [Ghidul competențelor interculturale aplicate la dezvoltarea proiectelor administrației publice].

rezultate mai bune și o durabilitate mai mare a impactului acțiunilor noastre.⁸³

Deși există cerințe speciale care pot necesita măsuri suplimentare și selective în anumite momente (proces de primire, statut juridic etc.), programele generale care vizează toți cetățenii pot promova și integrarea migranților dacă unele procese sau structuri anterioare sunt adaptate corespunzător.⁸⁴ Astfel, integrarea principiului egalității de tratament și șanse în cadrul politicilor generale ar presupune o modificare a două aspecte de bază ale managementului acestora și anume:

- ▶ la nivel procedural, cu privire la modul în care sunt concepute și desfășurate serviciile administrative, pentru a evalua diferitele situații și poziții în care se pot afla grupurile culturale și publicul divers, pentru a răspunde cerințelor acestora în mod echitabil;
- ▶ la nivel structural, cu privire la structurile și formele organizatorice ale administrației și birocrăției, pentru a elimina de la bun început acele elemente care ar putea cauza inegalități sociale.

Deoarece vor fi necesare noi structuri și mecanisme pentru a cristaliza și a determina implementarea unui efort la nivelul guvernului și al întregii societății, vor fi necesare măsuri interministeriale și interdepartamentale, de preferință conduse de un organism de coordonare independent (a se vedea „centrul” de mai sus), pentru a asigura adoptarea unei abordări care implică întregul guvern. Acest demers trebuie să aibă un mandat de la cel mai înalt nivel de guvernare. Paradoxal, una dintre cele mai bune modalități de a evita capcana „silozurilor” departamentale separate este de a maximiza implicarea organizațiilor neguvernamentale în implementarea (precum și în proiectarea) strategiei. Acest lucru se datorează faptului că pot fi o forță transversală, în care funcționarii sunt mai obișnuiți să fie limitați de restricții birocratice. În Irlanda, acest lucru s-a dovedit a fi valoros în privința introducerii perspectivelor beneficiarilor serviciilor direct în procesul de implementare.

Poate fi necesară o agenție creată special în acest scop, cum ar fi BAMF (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, Oficiul Federal pentru Migrație și Refugiați) din Germania, sau agențiile existente pot solicita noi mandate. În orice caz, ar putea fi necesară

o legislație pentru a atribui aceste noi îndatoriri legale. De asemenea, este important să se consolideze relațiile dintre diferitele niveluri de guvernare, inclusiv cel regional și cel municipal, evitând disputele inutile cu privire la competențe, așa cum s-a indicat în secțiunea anterioară privind guvernarea pe mai multe niveluri. În Norvegia, de exemplu, există un parteneriat bilateral între asociația autorităților locale și guvernul național care a reușit să soluționeze „repartizarea sarcinilor” în procesul de alocare a refugiaților, în combinație cu un sprijin financiar corespunzător. În plus, sprijinirea rețelelor orizontale în teritoriu poate compensa în mod util abordările descendente – așa cum o demonstrează deja experiența rețelelor naționale de Orașe Interculturale din statele membre.

Portugalia și Finlanda oferă exemple bune de guvernare pe mai multe niveluri:

În **Portugalia**, Consiliul pentru Migrație reunește departamente și agenții, asociații de migranți, municipalități, parteneri sociali și alte entități. ACM (Înaltul Comisariat pentru Migrație) are un program (inclusiv finanțare) pentru planurile locale de integrare municipală care se împletesc cu strategia națională. De asemenea, acesta deține Centre Locale de Sprijin pentru Integrarea Migranților (CLAIM) care sunt centre descentralizate (116), rezultate dintr-un parteneriat între ACM și municipalități, instituții de învățământ superior sau organizații ale societății civile. Folosind o guvernare pe mai multe niveluri și o abordare integrată, serviciile acestora includ informații și asistență menite să răspundă necesităților migranților în diferite domenii, precum regularizarea situației migratorii, naționalitatea, reîntregirea familiei, locuințe, ocuparea forței de muncă sau securitatea socială. În cele din urmă, Proiectul municipal de mediere interculturală, care se desfășoară în perioada 2018-2021 și implementat în 12 municipalități, are ca scop crearea și dezvoltarea unor echipe de mediere interculturală care să faciliteze integrarea comunităților de migranți și a comunităților de romi și *travellers*. Mediatorii sunt localnici, imigranți sau romi deopotrivă. Aceștia joacă un rol central în reducerea distanței dintre imigranți și serviciile publice. Activitatea mediatorilor este legată în principal de comunicare interculturală, dialog și înțelegere reciprocă. Aceștia lucrează și la prevenirea și rezolvarea conflictelor, folosind principiile medierii interculturale.

Finlanda, în schimb, are un Consiliu Consultativ pentru Relații Etnice, sub egida Ministerului Justiției, care reunește experți în migrație de la nivel național, regional și local, de la funcționari publici până la reprezentanți ai societății civile. Consiliul interacționează prin dialog cu imigranții, minoritățile etnice, culturale și religioase, autoritățile

83. Societatea Germană pentru Cooperare Internațională (GIZ) GmbH (2013), ghid metodologic *Mainstreaming the intercultural approach in governance sector programs and projects* [Integrarea abordării interculturale în programele și proiectele sectorului de guvernare], bazat pe experiența programului Buna Guvernare și Reforma Statului din Peru, Lima, p. 23.

84. Direcția Generală pentru Dreptate, Libertate și Securitate (Comisia Europeană) (2007).

publice, partidele politice și ONG-urile. Acesta este completat de șapte consilii consultative regionale.

În **Spania**, Conferința Sectorială privind Imigrația este un mecanism semistrukturat (existent și pentru alte subiecte de politică), în cadrul căruia autoritățile regionale se întâlnesc cu autoritățile naționale pentru a discuta despre acțiunile publice privind migrația. Municipalitățile sunt reprezentate de Federația Spaniolă a Autorităților Locale, care are „drept de exprimare, dar nu de vot” la întruniri.

Autoritățile naționale **norvegiene** soluționează provocările integrării și identifică ministerul sau sectorul responsabil prin Strategia pentru integrare – *Integrare prin cunoaștere* (2019-2022, în norvegiană). Strategia se bazează pe cercetări și lecții învățate în ultimii ani și necesită eforturi extraordinare pentru a face posibilă mobilitatea socială și pentru a evita marginalizarea migranților. Strategia cuprinde patru domenii prioritare și 57 de măsuri care urmează să fie implementate în termen de patru ani. Cele patru domenii prioritare sunt: i) Educație și calificare; ii) Munca; iii) Integrarea de zi cu zi; iv) Dreptul la o viață liberă. Strategia implică șapte ministere. Mai multe informații:

www.regjeringen.no/contentassets/519f5492da-984d1083e8047011a311bd/norway-integration-strategy.pdf.

Federația Rusă a stabilit mecanisme naționale și un cadru legal pentru reglementarea relațiilor interetnice și interculturale. Dialogul organismelor guvernamentale federale, regionale și al structurilor locale de autogovernare cu asociațiile publice, științifice și culturale este ferm stabilit, inclusiv în cadrul implementării Strategiei Politicii Naționale de Stat a Federației Ruse până în 2025. Principalele platforme pentru acest dialog sunt Consiliul pentru Relații Interetnice din subordinea Președintelui Federației Ruse⁸⁵ și Comisia Guvernamentală pentru Politica Migrației.⁸⁶ În plus, Agenția Federală pentru Afaceri Etnice⁸⁷ este strâns implicată în problemele interetnice, inclusiv în aspectele legate de migrație. În această activitate este implicată și Camera Publică a Federației Ruse⁸⁸, ca principal organism pentru asigurarea interacțiunii cetățenilor cu autoritățile de stat și autogovernarea locală.

La nivel regional, în temeiul art.3, alin. 2 din Legea regională 5/2004, la fiecare trei ani, Adunarea Legislativă a **Regiunii Emilia-Romagna** aprobă, la propunerea Executivului, un „Program de integrare socială a cetățenilor străini imigranți”. (Regiunea a fost prima din Italia care a înregistrat ponderea

rezidenților străini față de totalul populației rezidente.) În plus, îi încredințează unui grup tehnic interdepartamental sarcina de a monitoriza stadiul implementării obiectivelor transversale definite de programul însuși, precum și raportarea activităților desfășurate de diferitele sectoare și servicii ale regiunii.

Recent, Consiliul Municipal din **Bilbao** (Spania) a înființat Comisia Inter-zonală pentru elaborarea, implementarea și evaluarea „Planului municipal pentru cetățenie și diversitate”. Aceasta este o comisie internă, interdepartamentală, pentru coordonare, discuții și implementare; are caracter permanent și este alcătuită din reprezentanți din toate zonele și organele municipale. Comisia va contribui la implicarea directă a întregii structuri municipale în promovarea abordării interculturale în toate domeniile sectoriale și transversale ale acțiunii municipale. Îndeplinește, printre altele, următoarele sarcini: i) contribuie la identificarea, desfășurarea și evaluarea acțiunilor „Planului pentru cetățenie și diversitate”; ii) dialogul și schimbul de informații legate de managementul diversității; iii) promovează coordonarea și colaborarea între diferitele domenii de activitate, organismele publice și societate; iv) identificarea de noi acțiuni, cerințe, spații și oportunități; v) detectarea necesităților privind formarea și promovarea oportunităților de formare în domeniul interculturalității, conviețuirii și managementului diversității. În această comisie participă diferite departamente locale: tineret, sport, egalitate, cultură, urbanism, lucrări, servicii, acțiune socială, locuințe, poliție, educație, dezvoltare economică, comerț și ocuparea forței de muncă, sănătate și protecția consumatorului. Comisia este condusă și îndrumată de departamentul municipal responsabil cu politicile interculturale.

În încheierea acestei secțiuni, mai menționăm **Uniunea Metropolelor Poloneze** (UPM), care este o asociație a 12 dintre cele mai mari orașe din Polonia. Din 2017, UPM conduce un grup de lucru pe teme legate de migrație și integrare. În cadrul acestui grup, reprezentanții autorităților locale fac schimb de experiență, se sprijină reciproc și dezvoltă politici cuprinzătoare. Ca rezultat al acestei abordări, experiențele, soluțiile și know-how-ul împărtășite de autoritățile locale pot fi comunicate la nivel național. Acest cadru pentru cooperare a permis, de asemenea, un răspuns rapid și armonios, bazat pe soluții comune eficiente în timpul recente crize Covid-19, în special în ceea ce privește comunicarea cu cetățenii migranți pe parcursul perioadei de izolare din martie și aprilie 2020.

85. <https://sovetnational.ru/>.

86. <http://government.ru/departament/198/about/>.

87. <https://fadn.gov.ru/>.

88. www.oprf.ru/en.

Elemente-cheie:

- a) asigurarea unei abordări coerente și coordonate între departamentele și agențiile guvernamentale;
- b) implicarea promotorilor și practicanților, pentru a adăuga perspective și experiențe reale;
- c) crearea de noi agenții, acolo unde este cazul, care dispun de competențele, resursele, capacitatea și autoritatea de a mobiliza și coordona departamentele și nivelurile de guvernare corespunzătoare;
- d) asigurarea guvernanței pe mai multe niveluri, reunindu-le pe cele naționale, regionale și locale;
- e) sprijinirea rețelelor orizontale, în special a rețelilor naționale de Orașe Interculturale.

Actori desemnați să își asume responsabilitatea, inclusiv în privința coproducției împreună cu beneficiarii

Este important ca responsabilitatea să fie alocată în mod clar pentru diferitele direcții și acțiuni ale strategiei, deoarece, în caz contrar, poate rămâne o creație oficială nefundamentată pe realitate, fără legătură cu practica zilnică a departamentelor și agențiilor. În mod ideal, toate departamentele implicate vor trebui să urmărească și să vizeze realizarea unuia sau a mai multor obiective ale strategiei, astfel încât aceasta să nu fie responsabilitatea unui singur departament. Nivelul general de competență interculturală a funcționarilor publici poate fi o problemă aici, dacă urmează să se confrunte cu această provocare. Acest lucru va fi sprijinit de măsuri de acțiune pozitivă menite să faciliteze accesul migranților și cetățenilor străini la locurile de muncă din sectorul public; cu toate acestea, studiile Agenției pentru Drepturi Fundamentale au constatat că doar opt state membre UE fac acest lucru.⁸⁹

Însă participanții responsabili nu trebuie să se limiteze la entități guvernamentale. În Danemarca, de exemplu, guvernul și partenerii sociali au convenit asupra unui acord, în 2016, pentru a facilita integrarea refugiaților și a membrilor familiilor reîntregite pe piața muncii. Pe baza datelor conform cărora doar 27% (T3, 2016) dintre persoanele cu vârsta minimă pentru angajare din aceste categorii au ocupat un loc de muncă după trei ani de participare la programele de integrare, sindicatele și angajatorii au convenit asupra unui cadru de sprijin. Acest lucru a simplificat și a accelerat evaluarea și recunoașterea competențelor, însușirea cunoștințelor de limbă daneză pentru mediul profesional și plasarea forței de muncă, inclusiv prin

89. Agenția pentru Drepturi Fundamentale (2017), *Together in the EU: promoting the participation of migrants and their descendants* [Împreună în UE: promovarea implicării migranților și a urmașilor acestora], p. 48.

intermediul noilor cerințe impuse autorităților locale. De asemenea, a stabilit un program de instruire pentru participanții care nu pot încă să obțină un salariu sindical minim acceptabil, încurajând în același timp plasarea forței de muncă cu un bonus pentru companiile participante. În mod similar, Suedia a dezvoltat o serie de „căi rapide” pentru a promova angajarea timpurie a refugiaților prin acorduri cu partenerii sociali sectoriali. Peste 5.000 de refugiați trecuseră prin aceste căi rapide, în 14 sectoare, până la sfârșitul anului 2017.⁹⁰ Dincolo de aceasta, la nivel micro, pot fi încurajate voluntariatul și activismul individual. De exemplu, în Italia au existat cazuri în care unele municipalități interculturale găzduiesc cu sensibilitate refugiați individuali sau un număr mic de familii și grupuri locale și încurajează experimente de auto-construire de locuințe de către grupuri mixte.

În Portugalia, Rețeaua Școlilor pentru Educație Interculturală (REEI) – este promovată educația interculturală în cadrul educației formale de către Înalțul Comisariat pentru Migrație, în parteneriat cu Ministerul Educației și Fundația Aga Khan. Rețeaua este formată din școli care se angajează să găzduiască, să integreze și să promoveze succesul școlar al tuturor copiilor și tinerilor, indiferent de originea lor culturală sau națională, și să promoveze o cultură și o practică a deschiderii către diversitate, prin stabilirea de interacțiuni pozitive între toți elevii și toți membrii comunității educaționale. Participarea în rețea înseamnă integrarea practicilor de educație interculturală în proiectul școlar educațional și în planul anual de activități în următoarele domenii: Cultura organizațională a școlii; Programul școlar (conținut, resurse și didactică) și implicarea comunității. În plus, în 2018/2019 a fost adoptată o Strategie Națională de Educație pentru Cetățenie, pentru a include educația interculturală în educația la nivel național. Această strategie stabilește „Cetățenia și dezvoltarea” ca o temă obligatorie pentru toate școlile și o temă transversală la toate nivelurile școlare.

În 2015, orașul Erlangen (Germania) și Siemens AG (25.000 de angajați) au încheiat un parteneriat pentru a oferi stagii de practică de opt săptămâni la Siemens pentru solicitanții de azil calificați. Cu un an mai târziu, Siemens și-a extins programul în alte locații din Germania, organizând programe de formare de șase luni pentru tinerii refugiați, cuprinzând cursuri intensive de limbi străine, precum și formare pre-vocațională în domeniile mecanică și electronică. Programul a fost reînnoit în urma faptului că situația s-a dovedit a fi una de tipul „câștig în trei direcții”: în primul rând, pentru solicitanții de azil, care primesc îndrumare la locul

90. Vezi: Birourile Guvernamentale ale Suediei (2016), *Fast track - a quicker introduction of newly arrived immigrants* [Calea rapidă - o integrare mai rapidă a imigranților nou-soșiți].

de muncă și își pot verifica singuri capacitățile profesionale; apoi, pentru angajații firmei, care pot reflecta asupra oricărei prejudecăți împotriva refugiaților și migranților și pot învăța din diversitatea de competențe; și în sfârșit pentru compania însăși, care poate folosi potențialul unei forțe de muncă diverse.

În 2018, orașul **Bergamo** (Italia) a lansat prima „Academie pentru Integrarea Refugiaților”, un proiect implementat în comun de primărie, Camera de Comerț locală (Confindustria din Bergamo) și mai multe organizații ale societății civile, inclusiv Caritas și Ruah. Academia constă într-o pregătire de nouă luni, care include cursuri de limba italiană, formare profesională și un stagiu într-una dintre companiile implicate de Confindustria, cu posibilitatea de angajare după curs.

Bilbao (Spania), implementează inițiativa „Recunoașterea femeilor migrante din Bilbao”, al cărei obiectiv principal este de a recunoaște importanța prezenței femeii imigrante în viața socială și publică a orașului, precum și de a contribui la răspândirea unei deschideri generale către recunoașterea diversității. Inițiativa subliniază importanța muncii, devotamentului și contribuției femeilor migrante la societatea-gazdă, în șase domenii: ca agenți comunitari, ca antreprenoriat, ca politicieni, ca artiști, ca promotori și activități pentru drepturile omului, ca tineri cu capacitate de acțiune.

În mod similar, în decembrie 2013, **Regiunea Umbria** (Italia) a semnat un Memorandum al Înțelegerii cu majoritatea actorilor economici și sociali prezenți pe teritoriul Umbriei (cum ar fi cele trei sindicate principale, sectorul social privat, principalele organizații ale sectorului privat, precum Confindustria, Confcommercio, Confagricoltura, CIA, CNA, Confimi, Perugia și Terni Building School, Confartigianato), provinciile și filiala Umbria a Asociației Municipiilor Italiene. Protocolul a avut ca scop promovarea și sprijinirea acelor acțiuni și inițiative care vizează facilitarea integrării socio-economice efective a solicitanților de azil/beneficiarilor de protecție internațională. Memorandumul Înțelegerii a servit la conectarea necesităților și cerințelor beneficiarilor în privința muncii cu sistemul de oportunități teritoriale (oferte de formare și angajare) și la creșterea popularității sistemului și serviciilor de rețele teritoriale prin acordarea efectivă a drepturilor sociale.

Elemente-cheie:

- a) stabilirea direcției politice strategice de la cel mai înalt nivel de guvernare;
- b) implicarea partenerilor sociali, în special în aspectele integrării legate de piața muncii;

- c) sprijinirea regiunilor și municipalităților în vederea dezvoltării de strategii de integrare adecvate;
- d) asigurarea faptului că conștiința interculturală devine o competență de bază pentru toți funcționarii publici;
- e) promovarea unei culturi a activismului civic, a inovației și a dialogului în rândul populației.

Amploarea și sursa resurselor necesare implementării

Localizarea resurselor pentru o strategie de integrare interculturală poate reprezenta o piedică, iar fără acestea, strategia poate rămâne doar pe hârtie. În principiu, aceasta nu ar trebui să fie o problemă majoră, deoarece o strategie interculturală este în mare măsură o chestiune de aplicare a perspectivei interculturale în domeniile de politică existente, ceea ce poate însemna revizuirea programelor și proiectelor, și nu demararea de la zero a unor noi proiecte. Desigur, în unele domenii, pot fi alocate pachete de finanțare direcționate proiectelor sau structurilor inovatoare. Primul plan spaniol de integrare interculturală a alocat 2 miliarde de euro pe parcursul celor patru ani și acest lucru a permis, într-adevăr, municipalităților să realizeze proiecte-pilot și acțiuni reiterabile. Poate fi disponibil sprijin din partea UE (acolo unde este cazul), inclusiv din partea Fondului pentru azil, migrație și integrare, după cum confirmă planul național de integrare italian. Cu toate acestea, chiar dacă o strategie este dezvoltată mai întâi cu finanțare (externă) de proiect, este esențial ca aceasta să beneficieze de finanțare structurală pentru implementarea, evaluarea și actualizarea strategiei.

Poate fi acordată finanțare suplimentară în limite rezonabile, ca investiție în avantajul diversității ce se dorește realizat, în timp ce abținerea de la o astfel de investiție va genera oricum costuri, dar beneficiile nu vor apărea. În special, solicitanții de azil pot stagna ani de zile în afara pieței muncii, timp în care moralul lor scade și competențele lor se deteriorează. Există studii convingătoare conform cărora costul neintegrării este mai mare decât investiția în integrare și incluziune.

În septembrie 2017, au apărut informații conform cărora Casa Albă a cenzurat un studiu al Departamentului pentru Sănătate și Servicii Umane al SUA, la comanda președintelui, într-un memorandum din martie care punea în aplicare interdicția sa de călătorie revizuită pentru refugiații (și migranții) din anumite țări musulmane. Memorandumul urmărea să obțină informații despre costurile programului pentru refugiați și despre cum să le reducă. Dar studiul a constatat că, în deceniul precedent, refugiații au adus

venituri guvernamentale mai mari cu 63 de miliarde de dolari față de costurile cu aceștia.⁹¹

Un studiu german din 2008 a constatat că lipsa de integrare a imigranților costa statul aproximativ 16 miliarde de euro. Statul pierdea impozitul pe venit și contribuțiile la pensii și asigurări sociale din cauza competențelor lingvistice insuficiente, a lipsei rețelelor sociale și a slabei integrări a imigranților pe piața muncii. Astfel, lipsa integrării a costat guvernele federale și de stat 3,6 miliarde de euro pe an (pentru fiecare). Costul pentru municipalități a fost de aproximativ 1,3 miliarde de euro, iar pentru fondurile de asigurări sociale 7,8 miliarde euro.⁹²

Nici efectul multiplicator al sprijinului financiar pentru ONG-urile corespunzătoare nu trebuie subestimat – acestea pot avea ca rezultat mobilizarea în mod unic a activismului voluntar. UNESCO a recunoscut valoarea unor astfel de „inițiative de voluntariat, cooperative locale și rețele de colaborare care pot lucra cu grupuri mai mici și pot oferi asistență mai personalizată”⁹³

Prin programul „Proiecte urbane”, Consiliul Federal al **Elveției** – cu sprijinul cantoanelor – a oferit ajutor financiar și tehnic orașelor mici și mijlocii și municipalităților de tip aglomerare urbană între 2008 și 2015. Implementarea proiectelor de dezvoltare a cartierelor a avut ca scop îmbunătățirea de durată a calității vieții locuitorilor printr-o abordare interdisciplinară și participativă (www.are.admin.ch/are/de/home/staedte-und-agglomerationen/programme-und-projekte/programm-projets-urbains.html).

În plus, programul a creat Rețeaua Cartierelor Vii (vezi prezentarea generală a proiectelor urbane pe site-ul web: <https://lebendige-quartiere.ch/de/Projekte>). Mai multe proiecte (de exemplu, Schaffhausen, Regensdorf și Vernier) vizează în mod explicit integrarea interculturală. La simpozionul său de primăvară din 2019, rețeaua a prezentat mai multe proiecte, printre care proiectul privind medierea interculturală, care a fost implementat în mai multe orașe (https://lebendige-quartiere.ch/fr/Manifestations/Colloque_de_printemps_2019:_Le_role_des_quartiers_dans_lintegration_sociale).

Au fost luate multe inițiative la nivel de municipii și oraș. De exemplu:

- programul Periurban (www.periurban.ch/), care ajută municipalitățile din zonele rurale să promoveze integrarea din 2008;

- programul contact-cetățenie, care din 2012 până în 2019 a susținut numeroase inițiative de implicare civică în domeniul migrației și integrării, evidențind astfel potențialul inovator al societății civile și creând sinergii între serviciile de integrare, asociații, sectorul privat și cetățeni.

Elemente-cheie:

- prezentarea alocațiilor bugetare ca o investiție în avantajul diversității;
- revizuirea cheltuielilor existente prin prismă interculturală;
- asigurarea faptului că finanțarea este determinată de program, și nu reprezintă un substitut pentru aceasta;
- asigurarea faptului că finanțarea urmărește utilizatori individuali, astfel încât autoritățile locale să poată finanța serviciile;
- sprijinirea ONG-urilor care mobilizează bunăvoința voluntară ca resursă non-monetară.

Mijloacele de comunicare a politicii și destinarii comunicării

Comunicarea publică a strategiei interculturale este de mare importanță. Un punct slab al abordărilor multiculturală privind gestionarea diversității a fost că acestea au implicat în realitate doar elita comunităților minoritare, în timp ce succesul în rândul populației generale, precum și legitimitatea integrării interculturale, depind de un sprijin public larg. Deși este o noțiune complexă, interculturalitatea poate fi reprezentată pur și simplu ca „inclusiunea celuilalt în sine”⁹⁴. Cetățenii pot fi implicați prin capacitatea lor de empatie, și nu de excludere, legată de comunicarea valorilor comune și a poveștilor de interes uman accesibile și convingătoare. Cu toate acestea, comunicarea strategiei interculturale nu trebuie să aibă loc în mod organic: aceasta trebuie să fie planificată și susținută cu atenție pe parcursul întregului proces de implementare, pentru a construi o asumare largă asupra conținutului acesteia, între instituții sau în rândul publicului larg, și pentru a spori capacitatea de a o promova în rândul tuturor entităților participante. Totodată, este necesară organizarea unor programe de formare corespunzătoare pe tema comunicării interculturale pentru funcționarii responsabili cu comunicarea, pentru a dezvolta capacitatea de a transmite mesaje interculturale pozitive și pentru a crea

91. „Administrația Trump respinge studiul care arată impactul pozitiv al refugiaților”, *New York Times*, 18 septembrie 2017.

92. Fritschi T., Stutz H. și Schmutz S. (2008), *Social costs of the non-integration of immigrants in municipalities* [Costurile sociale ale neintegrării imigranților în municipalități], Fundația Bertelsmann.

93. UNESCO (2016), *Cities welcoming refugees and migrants: enhancing effective urban governance in an age of migration* [Orașe deschise la primirea refugiaților și migraților: îmbunătățirea eficienței administrației urbane într-o epocă a migrației].

94. Wilson R. (2018), *Meeting the challenge of cultural diversity in Europe: moving beyond the crisis* [Întâmpinarea provocării diversității culturale în Europa: depășirea crizei], Edward Elgar, Cheltenham, UK.

discursuri alternative care să contracareze discursul instigator la ură. De asemenea, beneficiem în prezent de o bogată experiență în activitatea de combatere a zvonurilor și a stereotipurilor populare, inclusiv prin mobilizarea cetățenilor ca „agenți anti-zvonuri” pentru a-i implica pe concetățeni în dialog pe stradă.⁹⁵

Fără a interveni în vreun fel în libertatea presei, este, de asemenea, justificat să implicăm asociațiile de jurnaliști în discuții, în contextul strategiei naționale de integrare, despre tratarea corectă și exactă a problemelor asociate, de exemplu, cu referire la propriile coduri de conduită. Rețeaua Ethical Journalism, în colaborare cu Agenția pentru Drepturi Fundamentale, Uniunea Europeană de Radio și Televiziune și Federația Europeană a Jurnaliștilor, a creat un set de instrumente pentru raportarea situației migrației.⁹⁶

Neumarkt (Germania) a emis o importantă declarație de misiune privind aderarea la programul Orașe Interculturale: Neumarkt – Oraș intercultural deschis. Aceasta a fost alcătuită la una dintre conferințele cetățenești în vederea adoptării documentului de politică „Motivația pentru un oraș sustenabil”, care reprezintă strategia de integrare interculturală a orașului. Această declarație de misiune stabilește un angajament pentru: coexistență pașnică; respect reciproc și apreciere reciprocă, integrarea ca proces dinamic bidirecțional de reciprocitate și acomodare, integrarea ca participare socială a tuturor, o cultură a primirii deschise, respectiv opoziție față de toate formele de rasism.

Elemente-cheie:

- a) elaborarea unui plan de comunicare pentru strategie, care să identifice cele mai importante etape din dezvoltarea acesteia: procesul de proiectare, participanți-cheie, aprobarea, implementarea programelor prioritare, marcarea obiectivelor anuale, evoluția rezultatelor, evaluări intermediare și evaluarea finală. Planul general de comunicare al strategiei trebuie completat cu strategiile de comunicare ale fiecărei acțiuni prevăzute în cadrul planului, printre care un plan de comunicare internă, care să informeze personalul cu privire la strategie și obiective, la modul în care acestea au fost încorporate în politicile interne și structurile de raportare, și așteptările privind bunele practici de lucru;
- b) prezentarea unui mesaj politic simplu, consecvent, dirijat de valori pozitive, în concordanță cu scopul general al strategiei, repetat la toate nivelurile de guvernare;

95. Vezi: www.coe.int/en/web/interculturalcities/anti-rumours.

96. Vezi: <https://ethicaljournalismnetwork.org/press-release-migration-reporting-toolkit>.

- c) dezvoltarea unei campanii de relații publice neutră, cu imagine, slogan, prezență în rețelele de socializare și evenimente;
- d) utilizarea de programe și proiecte finanțate pentru „a ilustra”, precum și „a comunica”;
- e) sprijinirea ambasadurilor integrării interculturale în sfera publică on-line și off-line;
- f) implicarea asociațiilor de jurnaliști și a mass-mediei comunitare pentru a promova jurnalismul etic în acest domeniu;
- g) monitorizarea modului în care mass-media și rețelele de socializare prezintă migrații și diversitatea.

Modalități de monitorizare și evaluare a eficacității politicii

Monitorizarea și evaluarea periodică a strategiei sunt esențiale pentru a identifica orice discrepanță între aspirație și realizare. Așa cum am mai menționat, rezultatele clar stabilite, definite de obiective, sunt esențiale pentru a evita o listă lungă de ținte arbitrare sau de indicatori lipsiți de sens care au un caracter de sine stătător. Ceea ce trebuie evaluat este realizarea celor dintâi, respectiv orice alte aspecte ale acestora.⁹⁷ Este posibil ca unele dintre obiective să nu fie ușor de măsurat, de exemplu încrederea socială sau coeziunea comunității. Acest lucru necesită parteneriate puternice de cercetare și investiții serioase în dezvoltarea de noi instrumente de evaluare. Barometrul de integrare din Țara Bascilor este un astfel de instrument, la fel ca și sistemul de monitorizare a integrării de la Viena. Necesitatea combinării măsurilor cantitative cu evaluarea calitativă pentru obținerea unei imagini complete face parte din natura integrării interculturale – în special pentru că experiențele utilizatorilor contează și, parțial, pentru că vor exista diferențe reale de perspectivă între diferiții actori sociali. Accentul operațional al modelului pe programe și proiecte se pretează cu ușurință la o metodologie de studiu de caz pentru evaluare. Ca și în cazul tuturor celorlalte elemente ale modelului, monitorizarea și evaluarea trebuie să fie și ele participative: dacă obiectivele par să fie atinse, în special în ceea ce privește măsurile cantitative, este excelent, dar dacă acest lucru nu se potrivește cu experiența calitativă a aceluia care trebuie să pună în mișcare planul la nivelul populației, atunci receptivitatea la adresa planului poate fi serios supraestimată. Lecțiile, atât ale eșecului, cât și ale succesului, trebuie să fie folosite ca feedback la

97. Sanderson I. (2000), „Evaluating the effectiveness of policy responses to social exclusion” [Evaluarea eficacității răspunsurilor politice la excluderea socială], în Percy-Smith J. (ed.), *From exclusion to inclusion: policy responses to social exclusion in the UK* [De la excludere la incluziune: răspunsuri politice la excluderea socială în Marea Britanie], Open University Press, Buckingham.

revizuirea planului în timp, pe măsură ce experiența și încrederea cresc.

De exemplu, pentru a continua exemplul integrării refugiaților pe piața muncii, atât Danemarca, cât și Suedia au descoperit, prin monitorizarea programelor lor, că femeile refugiate erau într-un dezavantaj mult mai mare pe piața muncii decât omologii lor de sex masculin, în medie. Acest lucru a încurajat ambele guverne să analizeze motivele pentru acest lucru și să încerce să dezvolte măsuri de remediere.

Swansea (Marea Britanie) desfășoară periodic consultări cu locuitorii, atât ca mijloc de planificare, cât și de evaluare. Consiliul Swansea a dezvoltat o serie de instrumente pentru a implica și consulta toți cetățenii în procesul de luare a deciziilor cu privire la priorități, planuri, buget, servicii sociale și viața civilă. Principalele structuri de consultare sunt:

- ▶ Strategia de consultare și implicare, care ajută specialiștii să se colaboreze cu locuitorii și utilizatorii serviciilor;
- ▶ Grupul online Swansea Voices, care constă într-o bază de date cu locuitori care sunt consultați în mod regulat de către Consiliu cu privire la serviciile sale și problemele locale. Componenta membrilor acestuia este reînnoită continuu, pentru a oferi cât mai multor persoane posibilitatea de a participa. Printre domeniile de consultare recente se numără reamenajarea centrului orașului și prioritățile pentru bugetul Consiliului;
- ▶ Swansea Reputation Tracker, care este un sondaj telefonic întreprins de Consiliu, cu desfășurare permanentă. O dată la două luni, sunt contactate 180 de persoane și li se solicită părerea despre Consiliu, serviciile pe care le oferă, personalul Consiliului și satisfacția față de zona lor locală. Informațiile culese în fiecare an sunt folosite pentru a modela planurile de servicii ale Consiliului și sunt transmise ca parte a proceselor sale de monitorizare a performanței.

Better **Reykjavík** este un forum de consultare online în care cetățenilor li se oferă posibilitatea de a prezenta și de a discuta idei cu privire la proiectele la care lucrează orașul. Site-ul web este deschis tuturor pentru consultare și participare. Utilizatorii participă prezentându-și propriile idei, consultând ideile altora și/sau oferind sugestii pro sau contra. Better Reykjavík le permite cetățenilor să își exprime, să dezbată și să stabilească ideile prioritare pentru a-și îmbunătăți orașul. De asemenea, acesta le oferă alegătorilor posibilitatea de a influența direct luarea deciziilor. În cadrul platformei Better Reykjavík se desfășoară diferite proiecte, cel mai mare fiind My District, proiectul de buget participativ al orașului Reykjavík, care

se desfășoară din 2011, cu peste 18 milioane de euro alocați direct de cetățeni pentru executarea proiectelor orașului.

Prin Better Reykjavík, în 2017, orașul a centralizat ideile cetățenilor pentru elaborarea în comun cu aceștia a politicii educaționale. Aceasta a fost prima dată în Islanda când o politică guvernamentală a fost elaborată cu participarea publicului.

Un proces similar este acum în desfășurare, în cadrul căruia orașul își formulează prima politică de democrație și solicită cetățenilor să contribuie prin prezentarea ideilor lor privind îmbunătățirea proceselor și/sau stabilirea obiectivelor democratice prioritare.

Elemente-cheie:

- a) definirea indicatorilor în funcție de rezultatele dorite ale obiectivelor, inclusiv a indicatorilor privind integrarea perspectivei de gen;
- b) includerea unor evaluări calitative, având în vedere un accent pe beneficiari și perspective multiple;
- c) utilizarea studiilor de caz care analizează programe sau proiecte model și a grupurilor de discuții;
- d) utilizarea experților evaluatori independenți pentru a obține date imparțiale;
- e) maximizarea implicării practicienilor și a promotorilor în teritoriu.

Mijloacele de analiză și revizuire a politicii

Planurile naționale de integrare existente au durate diferite, dar un interval de trei ani poate fi considerat normal. Acesta oferă suficient timp pentru a implementa concretizarea actuală a strategiei, dar nu atât de mult încât implementarea acesteia să devină „suprîncărcată spre final” pe măsură ce parcurge prioritățile politice și cele legate de serviciile publice. Ca și în cazul conceperii strategiei, reproiectarea acesteia trebuie să se bazeze pe date concrete – în special pe rezultatele unei evaluări profesionale independente – și trebuie să oglindească vocea promotorilor și practicienilor din teritoriu, care altfel s-ar putea simți marginalizați. Acest lucru poate duce la retragerea unor proiecte care au funcționat ineficient, în timp ce altele care s-au dovedit inovatoare și de succes pot fi extinse, inclusiv prin redirecționarea finanțării – din nou, nucleul modular al programului/proiectului din cadrul strategiei facilitează acest lucru. Concentrându-se pe imaginea de ansamblu, revizuirea strategiei este, de asemenea, o bună oportunitate de a reconfirma angajamentul societal mai larg față de obiectivul său general și de a consolida consensul public și politic în jurul acestuia.

Republica **Macedonia de Nord** a stabilit un sistem de monitorizare și raportare privind implementarea Planului de acțiune al Strategiei pentru o societate unică și interculturalitate. În cadrul monitorizării, se acordă o atenție deosebită gradului de implementare a priorităților și obiectivelor la nivelul clusterului/zonei strategice. De asemenea, se acordă atenție respectării termenului de implementare a măsurilor și activităților, riscurilor potențiale, activităților incomplete, precum și eficacității și eficienței utilizării fondurilor și vizibilității efectelor politicilor implementate. Trebuie stabilit pentru fiecare indicator un rezultat anual planificat, precum și un nivel de referință, pentru a măsura și evalua succesul. Aici, trebuie acordată atenție selectării indicatorilor care țin cont de particularitățile de gen. În cazul în care nu este posibilă stabilirea unui indicator de referință înaintea activității, indiferent de motiv, trebuie luat în considerare rezultatul (cantitativ sau calitativ) obținut pe parcursul primei măsurători. În plus, trebuie stabilit un șablon separat pentru culegerea de date și monitorizarea implementării planurilor de acțiune pe cluster/zona strategice.

Monitorizarea este realizată de organul de coordonare al Oficiului PMRNM, în colaborare cu ministerele de resort și alți factori interesați relevanți, precum și prin dezbateri publice. Organismul de coordonare trebuie să prezinte un raport Organului Consultativ Permanent și Guvernului Republicii Macedonia de Nord cu privire la implementarea

Planului de acțiune al Strategiei pentru o societate unică și interculturalitate de patru ori pe an. În raportare, trebuie să li se acorde atenția cuvenită următoarelor principii: precizie și concizie, relevanță, obiectivitate și raportarea informațiilor într-o manieră calitativă și cantitativă. Rapoartele vor fi publicate pe site-ul GNRM.

Evaluarea va fi realizată de experți independenți pe termen mediu (doi ani), precum și după expirarea Strategiei pentru o societate unică și interculturalitate 2020-2023. Planul de acțiune al strategiei va fi revizuit în mod corespunzător pe baza rapoartelor de evaluare a nivelului de implementare și a constatărilor, iar aceasta va constitui baza pentru următoarea strategie.

Elemente-cheie:

- a) stabilirea unei durate-limită (de exemplu, trei sau patru ani), ca durată optimă pentru implementare și revizuire;
- b) asigurarea faptului că revizuirea se bazează pe constatările unei evaluări independente și obiective și pe feedback participativ;
- c) retragerea programelor/proiectelor care nu funcționează și extinderea bunelor practici;
- d) maximizarea implicării democratice, din partea întregii societăți, în dezbateri;
- e) comunicarea încă o dată, către cei marginalizați, a mesajului că vocea lor este ascultată.

www.coe.int

Consiliul Europei este organizația lider în domeniul drepturilor omului pe continentul european. Aceasta include 46 de state membre, inclusiv toate statele membre ale Uniunii Europene. Toate statele membre ale Consiliului Europei au semnat Convenția Europeană a Drepturilor Omului, un tratat conceput să protejeze drepturile omului, democrația și preeminența dreptului. Curtea Europeană a Drepturilor Omului supraveghează punerea în aplicare a Convenției în statele membre.